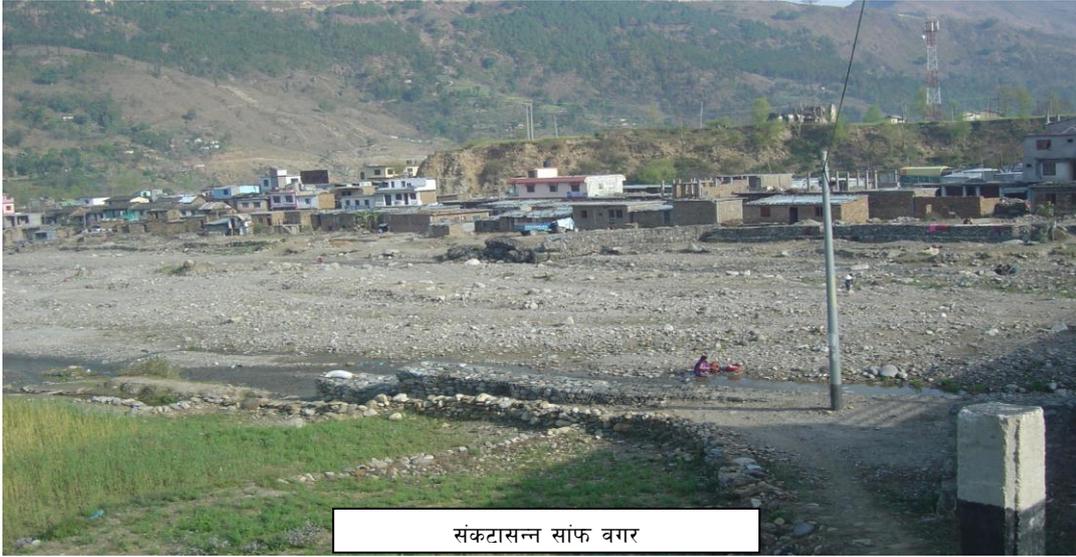

अछाम
जिल्ला विपद व्यवस्थापन योजना
District Disaster Management Plan (DDMP)

२०७१ - २०७५

संकटासन्न सांफ वगर

जिल्ला विकास समिति
अछाम

तयार गरेको मिति
वैशाख २०७१

संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालयको सन्देश ।

कृतज्ञता ज्ञापन : स्थानिय विकास अधिकारीको योजना तर्जुमा र यसको कार्यान्वयनबारे आफ्नो भनाइ राख्ने ।

दस्तावेज : जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना अछाम, २०७१
तयारी तथा सर्वाधिकार : जिल्ला विकास समिति अछाम
सहयोग : युनिसेफ
विशेषज्ञ सेवा : सुनिल सन शाक्य, परामर्शदाता
सह विशेषज्ञ सेवा : लोक वहादुर थापा मगर

कार्यकारी सारांस

पृष्ठभूमी

अछाम जिल्लामा विशेष गरेर पहिरो, बाढी, खडेरी, वालीमा लाग्ने रोग, जनावर आतंक, हावाहुरी, आगलागी जस्ता प्रकोपहरु रहेको र यसले वर्षेनी धेरै धनजनको क्षति गरेको पाइएको छ । जोखिम नक्शा र त्यसबाट लिइएको सूचना अनुसार पहिरोको जोखिममा २० वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको छ भने ६१ वटा गाविस प्रभावित हुने देखिन्छ । ६१ गाविसका १७४७६ घरधुरी र ८९५१२ जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने पाइन्छ । यसै गरेर पहिरोबाट ३५२४३ रोपनी जग्गाजमिन, ६७ वटा विद्यालय, १५ वटा स्वास्थ्य चौकी, १३२ वटा खोनपानीका धाराहरु, ४८ वटा सिंचाईका कुलाहरु, २१ वटा पानी घट्ट र १४ विधुतका संरचनाहरु जोखिममा पर्न सक्ने पाइएको छ । बाढी यस जिल्लाको दोश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा रहेको छ । जोखिम नक्शा र त्यसबाट लिइएको सूचना अनुसार बाढीको जोखिममा १७ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेका छन् भने ४२ गाविस सानोठुलो रूपमा प्रभावित हुने देखिन्छ । ४२ गाविसका १९५७८ घरधुरी र १०४००० जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने पाइन्छ । यसै गरेर बाढीबाट ३१२८४ रोपनी जग्गाजमिन, १९ वटा विद्यालय, १०१ वटा खोनपानीका धाराहरु, ८७ वटा सिंचाईका कुलाहरु, १४ विधुतका संरचनाहरु जोखिममा पर्नसक्ने पाइएको छ ।

खडेरी तेश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा रहेको छ । खडेरीले ३४ गाविसका वासिन्दाहरु प्रभावित हुनसक्ने प्रकोप स्तरिकरण गर्दा देखिन आउंछ । प्रत्येक वर्ष खडेरीले अन्न उत्पादनमा कमी आई भोकमरीको अवस्था सृजना हुने गरेको छ । २९२७१ घरधुरीका १५००५२ जनसंख्याहरु खडेरीबाट प्रभावित हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । खडेरीका कारण खानेपानीका मुहानहरु सुक्ने र सिंचाईका संरचनाहरुमा पनि क्षति हुन गई समस्या भन बढन जाने देखिन्छ । वालीनालीमा लाग्ने रोग पनि यस जिल्लाको अर्को प्रकोपको रूपमा देखापरेको छ । यसैगरी जंगली जनावरको आक्रमणबाट ६ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको छ भने २० वटा गाविस प्रभावित हुने देखिन्छ । ८६६ घरधुरीका ६४३३ जति जनसंख्या पनि जंगली जनावरको आक्रमणबाट प्रभावित हुन सक्ने पाइएको छ । त्यसैगरी हावाहुरीले पनि यस जिल्लामा असर गरेको पाइन्छ । जोखिम नक्शाको आधारमा ५ वटा गाविस उच्च जोखिममा र १८ वटा गाविस प्रभावित हुन सक्ने देखिन्छ । करीव २०२ विद्यालय र ५ वटा स्वास्थ्य चौकीका छात्राहरुलाई विगत वर्षमा पनि क्षति पुरयाएको र यस वर्ष पनि हावाहुरीले प्रभाव पार्न सक्ने देखिन्छ ।

यसरी अछाम जिल्ला बहुप्रकोपबाट जोखिममा रहेको जिल्लाको रूपमा लिइन्छ । विशेष गरेर पहिरो, बाढी र खडेरी यस जिल्लालाई उच्च रूपमा प्रभाव पार्न सक्ने प्रकोपको रूपमा लिइन्छ भने जंगली जनावर आक्रमणबाट वालीनालीमा हुने क्षति, हावाहुरीले विद्यालय तथा घरक छात्राहरु उडउने जस्ता प्रकोपहरु पनि यस जिल्लामा रहेका छन् । जिल्लालाई खुला दिशामुक्त जिल्लाको रूपमा घोषण गरेतापनि स्वच्छ खानेपानीको अभावका कारण भाडापखालको माहमारीको जोखिम पनि रहेको छ । विगतको ऐतिहासिक विवरणबाट पनि यस जिल्ला यी प्रकोपहरुले ठुलो क्षति पुऱ्याएको पाइन्छ । करीव २४४१३ अति विपन्न र र विपन्न परिवार यस जिल्लामा छन् भने विपन्न परिवार संग प्रकोपको सामना गर्न सक्ने क्षमता कम हुने भएकोले यी घरधुरीहरु बहुप्रकोपको उच्च संकटासन्नतामा रहेका छन् । गरीबी, कठिन भौगोलिक संरचना, जनचेतनाको कमी, अव्यवस्थित वसोवास, प्राकृतिक श्रोतको अधिकतम दोहन, वन विनास, नदी, खोलानालाको किनारको अतिक्रमण, जोखिम न्यूनिकरण गर्ने संरचनाहरुको निर्माण नहुनु, कमजोर सुशासन जोखिमलाई बढाउने कारक तत्वको रूपमा यस जिल्लामा रहेको पाइन्छ । समग्रमा अछाम जिल्ला बहुप्रकोप प्रभावित जिल्ला भएकोले बाढी, पहिरो, खडेरी, जनावरबाट क्षति, माहमारी, हावाहुरी बाट संकटासन्न अवस्थामा रहेको पाइन्छ ।

योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष तथा उद्देश्य

परिकल्पना:

यस योजनाको परिकल्पना अछाम जिल्लालाई विपदको जोखिम कम गरी विपद उत्थानशिल जिल्लाको रूपमा विकास गर्ने रहेको छ ।

ध्येय

यस जिल्लाका मानिसहरुको सुरक्षित वाञ्छन पाउने अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न विपद पूर्व, विपदको समयमा तथा विपद पश्चात प्रभावकारी रूपमा कार्य गर्न स्थानीय तथा सरकारी निकायको योजनामा विपदको सवालालाई मुलप्रवाहीकरण गरी दिगो रूपमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य गर्ने यस योजनाको मुख्य ध्येय रहेको छ ।

लक्ष

अछाम जिल्लामा बहु प्रकोपबाट हुने जोखिमलाई न्यूनिकरण गरी बर्षेनी हुने धनजनको क्षति उल्लेख्य रूपमा न्यूनिकरण गर्ने यस योजनाको लक्ष रहेको छ।

उद्देश्य

यस योजनाको निर्दिष्ट उद्देश्य यस प्रकार रहेका छन्।

१. जिल्लामा रहेको प्रमुख प्रकोपहरु, संकटासन्न गाविसहरु, जोखिमको अवस्था तथा क्षमताहरु पहिचान गर्ने
२. विपद जोखिम न्यूनिकरणको सवाललाई विकासको कार्यमा मुलप्रवाहीकरण गर्ने
३. विपद पूर्व रोकथाम, अल्पीकरण, अनुकूलन र पूर्वतयारी, विपदको समयमा प्रतिकार्य तथा विपद पश्चात पुर्नलाभका कार्यहरुलाई व्यवस्थित तरिकाले संचालन गर्ने
४. नेपाल सरकारका विषयगत सरकारी निकायहरु, स्थानीय निकायहरुका पदाधिकारीहरुलाई विपदको सवालमा कार्य गर्न सचेतना अभिवृद्धि गर्ने
५. समुदायमा विपदको सवालमा काम गर्न आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्तिको विकास गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्ने

योजना तर्जुमा प्रक्रिया :

यस योजना निर्माण गर्दा संघिय मामीला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार गरेको जिल्ला विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिकाका उल्लेख गरिएका चरणहरुलाई अनुसरण गरिएको छ । जिल्लामा जिल्ला आवधिक योजना पनि तयार गर्ने क्रममा रहेकोले यस योजनालाई आवधिक योजनाको लागि गरिने गोष्ठी बैठक आदि संग पनि संगसंगै लिएको छ । यो योजना आवधिक योजनाको एक अभिन्न अंगको रूपमा रहने छ, र विपदको सवालमा एक नीतिगत दस्तावेजको रूपमा यस योजनालाई लिइनेछ । योजना तर्जुमाको क्रममा लामो समय अवधी,जिल्ला स्तरका सरोकारवालाहरुको वृहत छलफल,बैठक,गोष्ठीबाट यस योजनालाई तयार गरिएको छ । यस योजना तयार गर्ने क्रममा जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरुको क्षमता अभिवृद्धि हुने विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा न्यूनिकरण अवधारणाको बुझाईमा अभिवृद्धि हुने र यस योजनालाई अपनत्वको रूपमा लिने गरेको पनि पाइएको छ । यस योजना तयार गर्दा अपनाइएको चरणहरु निम्न अनुसार छन् :

१. जिल्ला तहमा प्रारम्भिक भेला, विपद जोखिम व्यवस्थापन वारे छलफल आवधिक योजना विपद व्यवस्थापन योजना तर्जुमा स्टेरिड. समिति र विषयगत समुहहरुको गठन
२. विपद संग सम्बन्धित दस्तावेजहरुको अध्ययन
३. जिल्लाका विषयगत कार्यालयका विपद सर्म्पर्क व्यक्ति तथा सामाजिक परिचालको क्षमता अभिवृद्धि र सूचना संकलन तालिम
४. गाविस स्तरमा गएर सूचना संकलन
५. गाविस सचिव तथा वालवालिका संग विपद जोखिम वारे छलफल
६. योजना तर्जुमा बैठक

७. योजना तर्जुमा विशेषज्ञद्वारा योजनाको लेखन कार्य
८. योजना तर्जुमा समितिको बैठक
९. खाका योजनाको जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायसंग छलफल र सुझाव संकलन
१०. योजनाको कार्यदलद्वारा सुझावलाई समेटि अन्तिम योजना तयारी लेखन कार्य सम्पन्न

प्रकोप पहिचान र स्तरीकरण

जिल्लामा प्रकोपको स्तरिकरण प्रत्येक गाविसमा जोडी तुलना विधिको प्रयोग गरेर गरिएको थियो । जोडी तुलना विधिमा त्यस गाविसको कुन प्रकोप पहिलो छ, कुन दोश्रो र कुन तेश्रोमा छ, भनी क्रमशः स्तरिकरण गरिएको थियो । त्यस स्तरिकरण अनुसार पहिलो नम्बरमा पर्ने प्रकोपलाई विशेष महत्व दिएर सूचना विश्लेषण गर्दा तल उल्लेखित गाविसहरु प्रकोपकोबाट प्रभावित भएको देखिन्छ ।

क्र.स	प्रकोप	पहिलो प्राथमिकता स्तरीकरणमा परेको गाविस	गाविसको नाम	प्रभावित गाविसहरु दोश्रो र तेश्रो स्तरिकरण
१	पहिरो	२१	बरदादेवी, बयला, भागेश्वर, मुली, विनायक, विरपथ, चाफामाण्डौ, धमाली, गाजरा, हात्तिकोट, हिच्मा, कालेकाडा, मंगसैन, मष्टवण्डाली, नन्देगदा, पुल्लेतोला, सेरा, ठाटी, तोषी, बारला खप्तड ।	६२
२	बाढी	१७	बाब्ला, बैजनाथ, बस्ती, भैरवस्थान, घोडासैन, घुघुरकोट, जाल्पादेवी, कालिकास्थान, कुइका, कुन्तीवण्डाली, लयाटी, मष्टामाण्डौ, नवाठाना, पायल, रानीवन, सिद्धेश्वर, वलाता ।	४२
३	खडेरी	१०	चाल्सा, ढकारी, जनालीकोट, मलातीकोट, मार्कु, रामारोशन, रिठिकोट, सिउडी, सोकट, तोली ।	३४
४	बालीमा लाग्ने रोग	१०	विन्ध्यावासिनी, बुढाकोट, देवीस्थान, हुंगाचाल्ना, दुनी, , षोडशादेवी, कुस्कोट, नाडा, ऋषिदह, तुर्माखाद ।	१४
५	जनावर आतंक	६	चण्डिका, जनालीवण्डाली, जुपु, वलीगाउ, पातालकोट, तिमिल्सैन ।	२०
६	हावाहुरी	५	बान्नातोली, दर्ना, ढाकु, कालिका, सान्तडा ।	१८
७	असिना	३	सुतार, भाटाकाटिया, बाटुलासेन	७
८	माहामारी	१	रहफ	१६
९	पशु माहामारी	१	लुंग्र	४
१०	भूकम्प	१	कालागाउँ	२

जिल्लाका ७५ वटै गाविसमा गरिएको प्रकोप जोखिम विश्लेषण अनुसार सवैभन्दा बढि २० गाविसले पहिलो जोखिममा पहिरोलाई मानेका छन् । १७ वटा गाविसले बाढीलाई पहिलो जोखिमको रुपमा लिएका छन् भने खडेरीलाई १३ गाविसले पहिलो जोखिमको रुपमा स्तरीकरण गरेका छन् । त्यस्तै ८ गाविसले बालीमा लाग्ने रोगलाई तथा अन्य ६ गाविसले जनावर आतंकलाई गाविसको पहिलो जोखिमको रुपमा लिएका छन् । यसरी गाविसले स्तरीकरण गरेको जोखिम पहिचान भएपनि सवैजसो गाविसमा बहु प्रकोपको जोखिम रहेका छन् ।

जिल्ला विपद व्यवस्थापन योजना

जिल्लामा रहेको जोखिमलाई व्यवस्थापन गर्न प्रकोप स्तरीकरण अनुसार विपद पूर्वको समयमा, विपदको समयमा र विपद पश्चात गरिने के के कार्यहरू गर्ने भनी योजना बनाइएको छ । जस्मा विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरूले कुन कुन योजनामा सहयोग गर्ने र बाह्य सहयोग कसको लिने भन्ने सन्दर्भमा पनि योजनामा उल्लेख गरिएको छ। यसका साथै नीतिगत योजना सम्बन्धी के के कार्यहरू गर्ने , जनचेतना अभिवृद्धि सम्बन्धि के के कार्यहरू गर्ने र मानविय श्रोत विकास सम्बन्धि के के कार्यहरू गर्ने र कसले गर्ने, रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलन सम्बन्धि कार्य के गर्ने भन्ने वारेमा पनि योजना गरिएको छ। योजनामा स्थानीय निकाय तथा विषयगत सरकारी कार्यालयहरूले के के गर्ने भनी योजना बनाइएको छ । समग्रमा पहिरो, बाढी, खडेरी, जंगली जनावरबाट क्षति, माहामारी तथा हावाहुरी जस्ता प्रकोपको असर न्यूनीकरण गर्नकोलागि के के योजनाहरू काहां काहा गर्ने भनी योजनामा उल्लेख गरिएको छ। खाद्, कृषी तथा पशु विकास, स्थानीय विकास पूर्वाधार, शिक्षा तथा सामाजिक विकास, वन, वातावरण तथा उद्योग चारवटा क्षेत्रमा विपद पूर्व र विपद पश्चात के गर्ने भनी योजना तयार गरिएको छ । साथै विपदको समयमा गरिने कार्यहरू विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनामा केही थपघट गरी राखिएको छ ।

विपद पूर्व गरिने केही मुख्य कार्यहरू

१. शिक्षा कार्यालयले स्थानिय पाठ्यक्रममा विपद जोखिम न्यूनीकरण लाई समावेश गर्ने, जिल्ला भित्रका संकटासन्न विधालयहरूको प्रवलीकरण गर्ने, नयां विधालय भवन र बाल विकास केन्द्र निर्माण गर्दा बहु प्रकोपबाट सुरक्षित जस्तै भूकम्प प्रतिरोधी, हावहुरीले छाना नउडाउने, बाढी, पहिरो तथा आगलागीबाट बच्न सक्ने गरी निर्माण गर्ने तथा भवन आचार संहिता लागु गर्ने, विधालयमा विपद व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने र विधालयमा शिक्षकहरूलाई विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धि तालिम दिने रहेका छन् ।
२. खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालयले मुल मुहान, इन्टेक वरिपरि वृक्षारोपण गर्ने, खानेपानीका संरचना निर्माण गर्दा विपद जोखिमलाई ध्यान दिने, स्थानिय स्तरका नाउला, ढुंगेधारा संरक्षण गर्ने, पानी शुद्धीकरण सम्बन्धि जनचेतना जगाउने, खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धि तालिम दिने र जोखिमयुक्त खानेपानी संरचनाहरूमा चेकडयाम लगाउने, कांडेतार लगाउने र वृक्षारोपण गर्ने जस्ता कार्यहरू योजना गरिएका छन् ।
३. स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धि गाविस स्तरमा पनि RRT गठन गर्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने, स्वास्थ्य कर्मी, व्यवस्थापन समिति, आमा समुहलाई विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम, संकटासन्न क्षेत्रमा रहेको स्वास्थ्य चौकीको प्रवलीकरण, तारवार र चेकडयामहरू लगाउने, स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्न रेडियो, होर्डिड. बोर्ड, तालिम गोष्ठी गर्ने, बहुला कुकुर र रेविज सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने जस्ता क्रियाकलापहरू योजना गरिएका छन् ।
४. जिल्लावन कार्यालयले सौर्य विद्युतीय घेरा, जैविक घेरावेरा, खुला स्थानमा वृक्षारोपण कार्य सम्बन्धी चेतना वृद्धि तथा अग्नी रेखा निर्माण गर्ने, खोला नदीबाट गिटी, ढुंगा तथा बालुवा भिक्न प्रतिबन्ध गर्ने नितिगत व्यवस्था र कार्यान्वयन, EIA र IEE को नितिगत व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने जस्ता योजना रहेका छन् ।
५. महिला विकास कार्यालयले संरक्षण सम्बन्धि समस्याको जनचेतना अभिवृद्धि गर्न सरोकारवाला निकायलाई तालिम दिने, बालवालिक केन्द्रित विपद जोखिम निति तयार गर्ने, संकटासन्न समुह जस्तै बालवालिका, वृद्धवृद्धा, अपांग, महिलालाई विपद जोखिम व्यवस्थापन तालिम दिने, जीवन उपयोगी सीप र मनोसामाजिक परामर्श तालिम दिने
६. जिल्ला कृषि कार्यालयले कृषी विमाको नितिगत व्यवस्था गरी लागु गर्ने, खडेरी सहन गर्न सक्ने वालीको प्रवर्धन गर्ने, जोखिम युक्त कृषी जमिन बचाउन तटबन्ध र वृक्षारोपण गर्ने , सिंचाईको लागि आकाशे पानी संकलनर प्लाष्टिक पोखरी निर्माण गर्ने, जलवायू विश्लेषण गरी वाली पात्रो तयार गरी लागु गर्ने, पशु कार्यालयले हल्का तथा बलियो प्रकारको काठ र छानोको गोठको निर्माण गर्ने, खुला चरिचरन बन्द र डालेघांस वृक्षारोपण गर्ने, र भुकम्प र बाढी प्रतिरोधामत्क गोठ, खोरको निर्माण गर्ने जनचेतना फैलाउने जस्ता क्रियाकलापहरू योजना गरिएका छन् ।

७. जिल्ला विकास समिति र भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालयले भौगोलिक आर्थिक अवस्था अनुसार भवन आचार संहिता पालना गरी संरचना निर्माण, बाटो निर्माण गर्दा डोजरको सट्टा मानिसले नै खन्न प्रोत्साहन गर्ने, नदिबाट बालुवा, ढुंगा, गिट्टि निकाल्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्ने, संरचना निर्माण गर्दा ठेकेदार मिस्त्री उपभोक्ता समितिलाई भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण तालिम दिने जस्ता कार्यहरू योजना गरिएका छन् ।

विपदको समयमा गरिने प्रतिकार्य र प्रतिकार्यकालागि गरिने पूर्वतयारी विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनामा केही थपघट गरी राखिएको छ ।

विपद पश्चात गरिने क्रियाकलापहरू

विपद पश्चातका क्रियाकलापहरूमा समुदायको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने, क्षमता अभिवृद्धिलाई जोड दिने, दिगोपना तथा विकास निर्माणको कार्य गर्दा पहिलेको भन्दा अझ राम्रो तथा बलियो बनाउने Build, Back, Better को सिद्धान्तलाई अपनाई कार्य गर्ने भनी योजना बनाइएको छ जुन यसप्रकार छ :

१. **जिल्ला शिक्षा कार्यालयले** क्षतिको विवरण संकलन, विद्यालय भवन मर्मत, स्थानीय श्रोत परिचालनमा समुदायको सहभागिता गराउने, सिकर्मी, डकर्मी तथा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र अभिभावकलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तथा विपद जोखिम कम गर्न विभिन्न अभ्यासहरू गर्ने । आपातकालिन कोषको व्यवस्थापन, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, बृक्षारोपण, रिटेनिंग वाल लगाउने, जोखिम व्यवस्थापन योजना निर्माण गर्ने, फरक क्षमता भएका बालबालिकाको श्रोत कक्षा सञ्चालन गर्ने, भवन आचारसंहिता अनुसार पहिरो नजाने उचित स्थान पहिचान गरि भवन निर्माण गर्ने, पाठ्यक्रममा विपद व्यवस्थापन विषय समावेश गर्ने जस्ता योजनाहरू समावेश गरेका छन् ।

२. **जिल्ला विकास समिति, प्राविधिक कार्यालय तथा भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालयले** विपदको सुचना संकलन गरि क्षतिको एकिकरण गर्ने, पुनर्निर्माणको श्रोतको खोजी गर्ने, जनसहभागिता जुटाउने । राहत वितरण, क्षतिग्रस्त संरचनाको प्राथमिकिकरण, लागत विवरण तयार गर्ने, अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन श्रोतको खोजी तथा समन्वय गर्न समुदायको सहभागिता गराउने । भवन आचारसंहिता अनुसार सबै संरचना निर्माणमा प्राविधिक सल्लाह सहयोग तथा अनुगमन गर्ने एवम् सार्वजनिक संस्थाहरू अपांग, बालबालिका तथा वृद्ध मैत्री बनाउने । प्रकोपबाट हुन सक्ने भग्नावशेष व्यवस्थापन गर्न दक्ष मानवीय श्रोत तयार गर्ने, संरचना निर्माण गर्दा डोजरको प्रयोग नगर्ने, नाली बनाउने, तटबन्ध निर्माण गर्ने, नहर कुलो बनाउदा समेत पहिरो नजाने गरि निर्माण गर्ने । नदिको सतह मापन, खतरा अनुसार साइडन घण्टीको व्यवस्थापन गर्ने । कुलो सडक, खानेपानी, विद्युत, पोखरीको नियमित रेखदेख गर्ने ।

३. **खानेपानी तथा सरसफाई कार्यालयले** प्राविधिकहरूबाट अनुगमन मूल्यांकन गरि मुहान सर्वे डिजाइन लागत अनुमानका लागि प्रमुख सरोकारवालासँग समन्वय गर्ने, पारदर्शिताकालागि तथा समावेशी जनसहभागिता जुटाउने, उपभोक्ता समिति, प्लम्बर तथा अन्य मित्रीहरूलाई लाई संरचना निर्माण पूर्व, निर्माण समय र निर्माण पश्चातका कृयाकलाप सम्बन्धी तालिम दिने, गाउ स्तरका खानेपानी सरसफाई समन्वय समितिलाई गाविस कोषको व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम तथा खानेपानी संरचना मर्मत सम्बन्धी तालिम दिने । खानेपानीका पाइपहरू कम्तिमा ३ फीट सम्म गाडने तथा मर्मत संभार कोष खडा गर्ने, पुनर्निर्माण सम्बन्धी कार्य भरपर्दो, दिगो र जोखिम रहित बनाउने जस्ता योजनाहरू समावेश गरेका छन् ।

४. **महिला तथा बालबालिका कार्यालयले** प्रभावितहरूलाई उदार, राहत तथा मनोसामाजिक विमर्श सेवा उपलब्ध गराउने, लैंगिक सम्वेदनशीलता, बाल संरक्षण सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्ने, पारिवारिक पुनर्निर्माण प्रकृत्यामा प्रभावितहरू -महिला बालबालिका, अपांगता, अशक्त वृद्धको सहभागिताका लागि पहल र अनुगमन गर्ने, वितरण भएका सहायतामा महिला बालबालिका अपांगता र वृद्धको सहज पहुच भए नभएको अनुगमन एवम् पैरवी गर्ने । बाल समुह, किशोरी समुह, महिला समुह संस्था, आमा समुह आदि कृयाशिल बनाउन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, विपदका समयमा वा अधिपछि महिला बालबालिका वृद्ध

तथा अपांगता भएका ब्यक्तिहरु माथि हुने दुर्व्यवहार हिंसाका घटना महिला बालबालिका कार्यालयमा नियमित रुपमा उजुरी रिपोर्टिग गर्ने पद्यतिको विकास गर्ने । हेल्पलाईन स्थापना गर्ने, मोवाइल एसएमएस सेवा उपलब्ध गराउने, हुन सक्ने जोखिमबाट सुरक्षित हुन समुदायलाई सक्षम बनाउने, उदारमा खटिने विभिन्न संस्था तथा सुरक्षाकर्मीलाई लैगिक हिंसा, बाल हिंसा दुर्व्यवहार सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्ने जस्ता योजनाहरु समावेश गरेका छन् ।

- ५ जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयले महामारी रोकथामका लागि सचेतना, स्थानीय स्तरमा औषधीको व्यवस्था गर्ने, प्राथमिक उपचार सेवा प्रभावकारी, यातायात व्यवस्थापन, विभिन्न अभियानहरु सञ्चालन गर्ने जस्तै पोषण सप्ताह, सरसफाइ सप्ताह, स्तनपान सप्ताह, आयोडिन महिना, सुनौला हजार दिन । स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति, आमा समुह, स्वयमसेविका, युवा क्लब तथा बाल क्लबका प्रतिनिधिलाई विपद जोखिम सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने, कुपोषित बालबालिकाको पहिचान तथा पोषण तत्व वितरण, सफा र सुरक्षित सुत्केरीका लागि जनचेतना दिर्घरोगी तथा विरामीहरुको स्याहार हेरचाह र सहयोग सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने जस्ता योजनाहरु समावेश गरेका छन्।
- ६ जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले माटो व्यवस्थापन तालिम, बदाम खेतीका लागि विउ वितरण, खाद्यान्न वितरण, हलगोरु विमा सर्वेक्षण तथा विमा दावी, कुलो क्षति सर्वेक्षण तथा कच्ची कुलो निर्माण तथा जिविकोपार्जनकोलागि छिटो उत्पादन हुने उपयुक्त वालीको छनौट गरी मौसम अनुसारको उन्नत विउ, जैविक मल सम्बन्धी प्राविधिक सल्लाह दिने । भकारीमा अन्न सञ्चय गर्ने बानीको विकास गर्ने, सुरक्षित स्थानमा मात्र गोठ निर्माण गरि पशु राख्ने, नदिमा पुर्व सुचना प्रणाली जडान गरि बाढी आएको पुर्व सुचना दिने, कुलोको तलमाथि फिलींग गर्ने निर्माणका क्रममा गुणस्तरमा ध्यान दिने जस्ता योजनाहरु समावेश गरेका छन्।
- ७ जिल्ला पशु कार्यालयले समुदायको चाहना र आवश्यकता अनुसार उपयुक्त उन्नत जातको पशुपंक्षी वितरण र पशुपंक्षी पालनका लागि (खोर, गोठ, दाना व्यवस्था सम्बन्धी) तालिम सञ्चालन गर्ने जस्ता योजनाहरु समावेश गरेका छन्।
- ८ जिल्ला बन कार्यालयले भुक्षय हुने ठाउमा रुख कटान तथा पशुचरण बन्द गर्ने, पानीको मुहान संरक्षण गर्ने र वरीपरि वृक्षारोपण गर्ने, बनक्षेत्रमा बाटो वा संरचना निर्माण गर्दा वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन गर्ने । डढेलो नियन्त्रण सञ्जालको निर्माण, आवश्यक अग्नी नियन्त्रण तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति तथा उपकरण तयारी अवस्थामा राख्ने । परिवर्तित जलवायू संग अनुकूलन हुन सक्ने रुख विरुवाहरु लगाउने अग्नी रेखा निर्माण गर्ने र आपतकालिन कोष खडा गर्ने जस्ता योजनाहरु समावेश गरेका छन्।

विषय सूची

पेज नं

पृष्ठ कभर	१
संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालयको सन्देश	२
स्थानिय विकास अधिकारीको भनाई	३
प्राविधिक सहयोग	४
कार्यकारी सारांस	५ - १०
विषय सूची	११ -१२
अछाम जिल्ला परिचय	१३
नतीजामा आधारित जिल्ला विपद व्यवस्थापन योजना	१४

खण्ड - १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि	१५
१.२ योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष, उद्देश्य	१६
१.३ योजनाको महत्व	१६-१७
१.४ योजनाका सीमा	१७
१.५ योजना तर्जुमा प्रक्रिया	१७
१.६ योजना कार्यान्वयन रणनीति :	१७
१.७ योजनाको अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन	
	१८

खण्ड - २ : जिल्लाको संकटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण	१९ - २०
२.२ प्रकोप पात्रो	२०
२.३ विपदको ऐतिहासिक समय रेखा	२१ - २२
२.४ भूकम्पिय जोखिममा विधालय तथा स्वास्थ्य संस्थाहरु	२३
२.५ जलवायू परिवर्तनको प्रभाव	२३
२.६ सम्पन्नता स्तरिकरण	२४
२.७ विपदको कारण र असर विश्लेषण	२४-२५
२.८ जिल्लामा रहेको श्रोत तथा क्षमता विश्लेषण	२५
२.९ जिल्लामा रहेको संघ संस्थाहरुको विवरण	२५-२६
२.१० जिल्लामा पहुंच भएका व्यक्तिहरु	२६-२७
२.११ स्थानिय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखांकन	२७
२.१२ जोखिम अनुमान	२८

खण्ड - ३ : विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

३.१ विपद पूर्व गरिने क्रियाकलाप

३.१.१ शिक्षा कार्यालय	२९ - ३१
३.१.२ जिल्ला विकास समिति तथा जिल्ला प्राविधिक	३२ - ३४
३.१.३ खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	३५ - ३८
३.१.४ महिला बालबालिका कार्यालय	३९ - ४२
३.१.५ जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	४३ - ४६
३.१.६ जिल्ला कृषी तथा पशु विकास कार्यालय	४७- ४९
३.१.७ जिल्ला वन कार्यालय	५० - ५२

३. २ विपद्पछि पुनर्लाभ र दीर्घकालीन विपद् जोखिम व्यवस्थापनका सन्दर्भमा गरिने क्रियाकलाप

३.२.१. शिक्षा कार्यालय	५३ - ५५
३.२.२ जिल्ला विकास समिति तथा जिल्ला प्राविधिक	५५ - ५८
३.२.३ खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	५९ - ६२
३.२.४ महिला बालबालिका कार्यालय	६३ - ६५
३.२.५ जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	६६ - ६९
३.२.६ जिल्ला कृषि तथा पशु विकास कार्यालय	७०- ७२
३.२.७ जिल्ला वन कार्यालय	७३ - ७६

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : नतीजामा आधारित जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना	७७-८६
अनुसूची २: प्रकोप स्तरीकरण	८७-८८
अनुसूची ३: पहिरोको जोखिम अनुमान	८९-९०
अनुसूची ४: जिल्लामा रहेको श्रोतहरु	९०-९१
अनुसूची ५: प्रकोप स्तरिकरण दोश्रो र तेश्रो	९२-९३
अनुसूची ५:जोखिम नक्शा	९४

तालिकाहरु

तालिका नं १ : सारांस नतीजामा आधारित जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना
तालिका नं २ जिल्लाको प्रकोप स्तरिकरण
तालिका नं ३ प्रकोप पात्रो
तालिका नं ४ विपद्को ऐतिहासिक समय रेखा
तालिका ५ : सम्पन्नता स्तरीकरण
तालिका ६ : विपद्को कारण र असर विश्लेषण
तालिका ७ : जिल्लामा रहेको संघ संस्थाको विवरण
तालिका ८ जिल्लामा पहुँच भएका व्यक्तिहरु
तालिका ९ : स्थानिय ज्ञान, सीपको प्रयोग

अछाम जिल्लाको परिचय

सुदूरपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका ९ जिल्ला मध्ये अछाम जिल्ला सेती अञ्चलको एक मध्ये पाहाडी भागमा पर्ने जिल्ला हो । केन्द्रिय तथ्यांक विभाग र इसिमोडको नेपालका जिल्लाहरुको विकासको सूचक २००३ अनुसार अछाम जिल्ला समग्र विकासको सुचकांकमा ७२ औं स्थानमा रहेको छ । यूनिसेफको विपद जोखिम तथ्यांक २०१२ अनुसार यो जिल्ला विपद जोखिमको उच्च संकटासन्नतामा पनि रहेको छ भने वालवालिकाको विकास सूचकमा पनि पछाडि रहेको तथ्यांक छ । भौगोलिक अवस्थाको दृष्टिकोणले यो जिल्ला ८१.०२° देखि ८१.३५° पूर्वी देशान्तर तथा २८.४५° देखि २९.३३° उत्तरी अक्षांश बीच अवस्थित छ । यस जिल्लाको पूर्वमा दैलेख, पश्चिममा डोटी, उत्तरमा बाजुरा तथा कालिकोट र दक्षिणमा सुर्खेत जिल्ला पर्दछन् । कूल क्षेत्रफल १६९२ वर्ग कि.मी. रहेको यस जिल्लाको सदरमुकाम मंगलसेन १३२६ मीटर उचाईमा अवस्थित छ भने पुरै जिल्ला ५४० मिटरदेखि ३८२० मिटरको उचाईमा अवस्थित छ । भु-धरातलीय आधारमा अछाम जिल्लालाई बेसी क्षेत्र, मध्य पहाडी लेक क्षेत्र र उत्तरी भिरालो ले क्षेत्र गरी ३ भागमा विभाजन गर्न सकिन्छ ।

केन्द्रिय तथ्यांक विभागको राष्ट्रिय जनगणना २०११ अनुसार यस जिल्लाको जम्मा जनसंख्या ४८३५१ घरधुरी र २५७४७७ जनसंख्या रहेको छ जसमध्ये १२०००८ पुरुष र १३७४६९ महिलाको संख्या रहेको छ । २ वटा निर्वाचन क्षेत्र, १३ इलाका र ७५ गाविस रहेको यस जिल्लामा ५३.३५७ हेक्टर कृषी योग्य जमिन छ भने इसिमोडको १९९७ अनुसार कुल भूभागको ५०.८७ प्रतिशत भूभाग ३० डिग्री भन्दा भिरालो रहेको छ । यसरी बढी क्षेत्र भिरालो भएको कारण यस जिल्ला पहिरोको प्रकोपको दृष्टिकोणले उच्च जोखिममा पनि रहेको छ । हावापानीको सर्न्द्भमा यस जिल्लामा समुद्र सतहदेखि १२०० मिटर सम्म उष्ण मौसमी, १२०० मि. देखि २१०० मि. सम्म न्यानो समशितोष्ण, २१०० देखि ३३०० मि. उचाई सम्म ठण्डा शितोष्ण र ३३०० देखि ५००० मिटर उचाई सम्म लेकाली हावापानी रहेको छ । यस जिल्लामा सरदर वर्षा १८९१ मि.मि हुने गर्दछ भने उच्च भागहरुमा हिउंदमा तापक्रम ५ डिग्री, खोच तथा टारमा २० डिग्री रहन्छ भने गिष्ममा पाहाडी भागमा २५ डिग्री, उच्च भागमा २० डिग्री र टारहरुमा ३० डिग्री सम्म तापक्रम रहन्छ । माटोको हिसावले यस जिल्लामा तल्लो समथर बेसीमा पांगो माटो छ भने पाहाडी भागतिर बढी बलौटे माटो र हिमाली माटो पाइन्छ ।

यस जिल्लामा बग्ने नदीहरुको कूल संख्या ३५४ वटा रहेको छ, जस्को कूल लम्वाई ७९३०.६९ कि.मि. रहेको छ । यस जिल्लामा बग्ने प्रमुख नदीहरुमा वूढी गंगा, कैलाश खोला, प्रर्भाली गाढ, छिपे खोला, सेती गंगा नदी र चाइरा खोला आदी रहेका छन् । यस जिल्लामा रहेका यी नदी तथा खोलाहरुले गर्दा सयौं वस्तीहरु बाढी तथा पहिरोको जोखिममा रहेका छन् । विपदको समयमा सेवा दिनकोलागि यस जिल्लामा २ वटा अस्पताल, १२ स्वास्थ्य चौकी, ६० उपस्वास्थ्य चौकी र २ वटा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र रहेका छन् । जिल्ला विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०६९ अनुसार आर्थिक सम्पन्नतका दृष्टिकोणले आफ्नै जमिनबाट ६ महिना सम्म पनि खान पुग्ने परिवार १७.७ प्रतिशत, ६ देखि ९ महिना खान पुग्ने परिवार ४५.२ प्रतिशत, ९ देखि ११ महिना खान पुग्ने परिवार १०.६ प्रतिशत र १२ महिनै खान पुग्ने परिवार २६.५ प्रतिशत रहेको छ । करीव ६३ प्रतिशत घर परिवार आर्थिक रुपले संकटासन्न अवस्थामा रहेका छन् । जिल्ला विकास समिति अछामले २०६५ मा गरेको फिल्ड सर्भे अनुसार ५९५५ जनामा फरक फरक प्रकारको अपांगता भएको उल्लेख गरेको छ । जसमा दृष्टिविहिन ८६२ जना, लुलालंगडा १६१५ जना, लाटोवहिरा १०३३ जना, सुस्त मनस्थिति ८८२ जना, अशक्त १४१३ जना तथा अन्य १५० जनामा समेत अपांगता रहेको सर्वेक्षणले देखाएको छ ।

नतीजामा आधारित जिल्ला विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना, अछाम
Result Based District Disaster Management Plan

प्रभाव (Impact)									
२०७५ सालको अन्त्य सम्म अछाम जिल्लामा विपदको कारण हुने धनजनको क्षतिमा उल्लेख्य रुपमा कमी आएको हुनेछ									
परिणाम १ (Outcome 1) :				परिणाम २ (Outcome 2) :			परिणाम ३ (Outcome 3) :		
२०७३ साल सम्ममा सबै सरकारी कार्यालयहरुले विपद जोखिम न्यूनिकरणलाई विकासमा मुलप्रवाहीकरण गरी विपदको जोखिम कम गर्न कार्य गरिरहेको हुनेछ ।				जिल्लामा विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना प्रत्येक वर्ष परिमार्जन भै प्रभावकारी प्रतिकार्य कार्यान्वयन भएको हुनेछ			विपद पश्चात पहिलेकै अवस्थामा ल्याउन वा सो भन्दा राम्रो अवस्थामा ल्याउन जिल्लाको क्षमता अभिवृद्धि भै प्रभावकारी पुनर्लाभका कार्यहरु भएको हुनेछ		
प्रतिफल १.१ Output 1.1 : विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी सरोकारवालाहरुको ज्ञानको विकास भइ अल्पीकरण, रोकथाम र अनुकूलनका कार्य संचालन भएका हुनेछन्	प्रतिफल १.२ (Output 1.2) विकास निर्माणका कार्यहरु गर्दा वातावरणिय र विपद जोखिम विश्लेषण गर्ने नितिगत व्यवस्था भइ प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ	प्रतिफल १.३ (Output 1.3) विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धि दक्ष जनशक्तिको विकास भएको हुनेछ	प्रतिफल १.४ (Output 1.4) विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि संस्थागत आधार जिल्ला तथा गाविस तहमा भएको हुनेछ र विपद व्यवस्थापन कोष खडा भएको हुनेछ	प्रतिफल २.१ (Output 2.1): विपद प्रतिकार्यकोलागि दक्ष जनशक्ति जिल्लामा तयार भएको हुनेछ	प्रतिफल २.२ (Output 2.2) विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यकोलागि खाद् तथा अखाद् सामग्रीहरुको व्यवस्था भएको हुनेछ	प्रतिफल २.३ (Output 2.3) जिल्लामा पूर्वसूचना प्रणालीको विकास भै प्रकोपको समयमा हुने धनजनको क्षति कम भएको हुनेछ	प्रतिफल ३.१ (Output 3.1): विग्रेका भत्केका संरचनाहरुको Build, Back Better सिधदान्तको आधारमा पुनर्निर्माण भई सेवा सुचारु भएको हुनेछ ।	प्रतिफल ३.२ (Output 3.2) प्रकोप प्रभावितहरुको जिविकोपार्जनका वैकल्पिक उपाय सुचारु भएको हुनेछ ।	प्रतिफल ३.३ (Output 3.3) विपद पश्चात आवश्यकता पहिचान गर्न सक्ने, परामर्श दिन सक्ने दक्ष जनशक्तिको विकास भएको हुनेछ

तालिका नं १ : सारांस नतीजामा आधारित जिल्ला विपद व्यवस्थापन योजना

खण्ड - १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

अछाम जिल्लामा विशेष गरेर पहिरो, बाढी, खडेरी, वालीमा लाग्ने रोग, जनावर आतंक, हावाहुरी, आगलागी जस्ता प्रकोपहरु रहेको र यसले वर्षेनी धेरै धनजनको क्षति गरेको पाइएको छ। जोखिम नक्शा र त्यसबाट लिइएको सूचना अनुसार पहिरोको जोखिममा २० वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको छ भने ६१ वटा गाविस प्रभावित हुने देखिन्छ। ६१ गाविसका १७४७६ घरधुरी र ८९५१२ जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने पाइन्छ। यसै गरेर पहिरोबाट ३५२४३ रोपनी जग्गाजमिन, ६७ वटा विद्यालय, १५ वटा स्वास्थ्य चौकी, १३२ वटा खोनपानीका धाराहरु, ४८ वटा सिंचाईका कुलाहरु, २१ वटा पानी घट्ट र १४ विधुतका संरचनाहरु जोखिममा पर्न सक्ने पाइएको छ। बाढी यस जिल्लाको दोश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा रहेको छ। जोखिम नक्शा र त्यसबाट लिइएको सूचना अनुसार बाढीको जोखिममा १७ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेका छन् भने ४२ गाविस सानोठुलो रूपमा प्रभावित हुने देखिन्छ। ४२ गाविसका १९५७८ घरधुरी र १०४००० जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने पाइन्छ। यसै गरेर बाढीबाट ३१२८४ रोपनी जग्गाजमिन, १९ वटा विद्यालय, १०१ वटा खोनपानीका धाराहरु, ८७ वटा सिंचाईका कुलाहरु, १४ विधुतका संरचनाहरु जोखिममा पर्नसक्ने पाइएको छ। समग्रमा अछाम जिल्ला बहुप्रकोप प्रभावित जिल्ला भएकोले बाढी, पहिरो, खडेरी, जनावरबाट क्षति, माहामारी, हावाहुरी बाट संकटासन्न अवस्थामा रहेको पाइन्छ।

खडेरी तेश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा रहेको छ। खडेरीले ३४ गाविसका वासिन्दाहरु प्रभावित हुनसक्ने प्रकोप स्तरिकरण गर्दा देखिन आउंछ। प्रत्येक वर्ष खडेरीले अन्न उत्पादनमा कमी आई भोकमरीको अवस्था सृजना हुने गरेको छ। २९२७१ घरधुरीका १५००५२ जनसंख्याहरु खडेरीबाट प्रभावित हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ। खडेरीका कारण खानेपानीका मुहानहरु सुक्ने र सिंचाईका संरचनाहरुमा पनि क्षति हुन गई समस्या भन बढन जाने देखिन्छ। वालीनालीमा लाग्ने रोग पनि यस जिल्लाको अर्को प्रकोपको रूपमा देखापरेको छ। यसैगरी जंगली जनावरको आक्रमणबाट ६ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको छ भने २० वटा गाविस प्रभावित हुने देखिन्छ। ८६६ घरधुरीका ६४३३ जति जनसंख्या पनि जंगली जनावरको आक्रमणबाट प्रभावित हुन सक्ने पाइएको छ। त्यसैगरी हावाहुरीले पनि यस जिल्लामा असर गरेको पाइन्छ। जोखिम नक्शाको आधारमा ५ वटा गाविस उच्च जोखिममा र १८ वटा गाविस प्रभावित हुन सक्ने देखिन्छ। करीव २०२ विद्यालय र ५ वटा स्वास्थ्य चौकीका छात्राहरुलाई विगत वर्षमा पनि क्षति पुरयाएको र यस वर्ष पनि हावाहुरीले प्रभाव पार्न सक्ने देखिन्छ।

यसरी समग्रमा अछाम जिल्ला बहुप्रकोपबाट जोखिममा रहेको जिल्लाको रूपमा लिइन्छ। विशेष गरेर पहिरो, बाढी र खडेरी यस जिल्लालाई उच्च रूपमा प्रभाव पार्न सक्ने प्रकोपको रूपमा लिइन्छ भने जंगली जनावर आक्रमणबाट वालीनालीमा हुने क्षति, हावाहुरीले विद्यालय तथा घरक छात्राहरु उडउने जस्ता प्रकोपहरु पनि यस जिल्लामा रहेका छन्। जिल्लालाई खुला दिशामुक्त जिल्लाको रूपमा घोषण गरेतापनि स्वच्छ खानेपानीको अभावका कारण भाडापखालको माहामारीको जोखिम पनि रहेको छ। विगतको ऐतिहासिक विवरणबाट पनि यस जिल्ला यी प्रकोपहरुले ठुलो क्षति पुऱ्याएको पाइन्छ। करीव २४४१३ अति विपन्न र र विपन्न परिवार यस जिल्लामा छन् भने विपन्न परिवार संग प्रकोपको सामना गर्न सक्ने क्षमता कम हुने भएकोले यी घरधुरीहरु बहुप्रकोपको उच्च संकटासन्नतामा रहेका छन्। गरीबी, कठिन भौगोलिक संरचना, जनचेतनाको कमी, अव्यवस्थित वसोवास, प्राकृतिक श्रोतको अधिकतम दोहन, वन विनास, नदी, खोलानालाको किनारको अतिक्रमण, जोखिम न्यूनिकरण गर्ने संरचनाहरुको निर्माण नहुनु, कमजोर सुशासन जोखिमलाई बढाउने कारक तत्वको रूपमा यस जिल्लामा रहेको पाइन्छ।

१.२ योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष तथा उद्देश्य

परिकल्पना:

यस योजनाको परिकल्पना अछाम जिल्लामा विपदको जोखिमलाई न्यूनिकरण गरी विपद उत्थानशिल जिल्लाको रूपमा विकास गर्ने रहेको छ ।

ध्येय

यस जिल्लाका मानिसहरूको सुरक्षित वाञ्छ पाउने अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न विपद पूर्व, विपदको समयमा तथा विपद पश्चात प्रभावकारी रूपमा कार्य गर्न स्थानीय तथा सरकारी निकायको योजनामा विपदको सवालालाई मुलप्रवाहीकरण गरी दिगो रूपमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य गर्ने यस योजनाको मुख्य ध्येय रहेको छ ।

लक्ष

अछाम जिल्लामा बहु प्रकोपबाट हुने जोखिमलाई न्यूनिकरण गरी बर्षेनी हुने धनजनको क्षति उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने यस योजनाको लक्ष रहेको छ।

उद्देश्य

यस योजनाको निर्दिष्ट उद्देश्य यस प्रकार रहेका छन्।

१. जिल्लामा रहेको प्रमुख प्रकोपहरू, संकटासन्न गाविसहरू, जोखिमको अवस्था तथा क्षमताहरू पहिचान गर्ने
२. विपद जोखिम न्यूनिकरणको सवाललाई विकासको कार्यमा मुलप्रवाहीकरण गर्ने
३. विपद पूर्व रोकथाम, अल्पीकरण, अनुकूलन र पूर्वतयारी, विपदको समयमा प्रतिकार्य तथा विपद पश्चात पुर्नलाभका कार्यहरूलाई व्यवस्थित तरिकाले संचालन गर्ने
४. नेपाल सरकारका विषयगत सरकारी निकायहरू, स्थानीय निकायहरूका पदाधिकारीहरूलाई विपदको सवालमा कार्य गर्न सचेतना अभिवृद्धि गर्ने
५. समुदायमा विपदको सवालमा काम गर्न आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्तिको विकास गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्ने

१.३ योजनाको महत्व :

अछाम जिल्लामा बहु प्रकोपबाट बर्षेनी ठुलो धनजनको क्षति गरेको विभिन्न तथ्य तथा तथ्यांकले पुष्टी गर्दछ । विगतका दिनहरूमा विपदको अवस्थामा कसरी प्रभावकारी ढंगले प्रभावितहरूलाई प्रतिकार्य भन्ने क्षेत्रमा महत्वपूर्ण कार्यहरू भएका थिए । प्रतिकार्य गर्नलाई के कस्ता पूर्वतयारीका कार्यहरू गर्नपर्दछ, भन्ने सवालमा पनि धेरै कार्यहरू भए । जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिको नेतृत्वमा विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना पनि विगत ३, ४ वर्षदेखि तयार भै संचालन हुदै आएको छ र २०६९ पनि यसको परिमार्जन गरिएको छ । यसरी विगतमा गरिएका प्रयासहरू केवल विपद भएको अवस्थामा प्रतिकार्य गर्ने सवाल संग मात्र सम्बन्धित रहयो । तर विपदको अवस्था आउन नदिन के गर्ने र विपद पश्चात के गर्ने भन्ने सवालमा योजना बनाइएको थिएन ।

रोग लागेर उपचार गर्नुभन्दा रोग लाग्न नदिनु नै राम्रो भन्ने विचारको आधारमा विपद भैसकेपछि प्रतिकार्य गर्नुभन्दा विपदको अवस्था नै आउन नदिनु राम्रो हो भन्ने कुरालाई यस योजनाले बढी महत्व दिने गरेको छ। विपदमा परेकालाई प्रतिकार्य गर्ने र प्रतिकार्यकोलागि गर्नुपर्ने पूर्वतयारीका कार्यहरू महत्वपूर्ण हुदाहुदै पनि प्रकोपको जोखिम घटाई विपदको अवस्था सृजना हुन नदिन कार्यहरू गरी विपद हुन नदिने कार्य अझ बढी महत्वपूर्ण हुने हुंदा यस योजनाले यस सवाललाई बढी प्राथमिकता दिएको छ साथै विपद पश्चात पनि पुर्नलाभका कार्यहरू जुन

दिगो विकाससंग सम्बन्धित छ पनि महत्वपूर्ण हुने हुदा यस कार्यलाई पनि जोड दिएको छ । यसरी विपद व्यवस्थापन चक्रका तीनै चरणहरूलाई समेटने गरी यस योजनाले कार्य गर्द छ। यसरी विपद पूर्वका रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका कार्यबाट जिल्लामा रहेको जोखिम तथा संकटासन्न अवस्थामा कमी आई धनजनको क्षति कम गर्ने उद्देश्य भएकोले यस योजनाले बढी महत्व राख्दछ । त्यसैले भनिन्छ विपद पूर्व हामीले रु १ रुपैया लगानी गर्दछौं भने विपद पश्चात गरिने प्रतिकार्य र पुर्नलाभमा लाग्ने खर्चको ७ रुपैया जोगाउन सकिन्छ ।

१.४ योजनाका सीमा :

जिल्ला स्तरको योजना निर्माण प्रक्रिया भएको कारणले सुचना संकलन गर्दा समुदाय तथा बस्ती स्तरमा गएर सुचना संकलन गरिएको छैन साथै उक्त सूचनाहरू गाविस तथा समुदाय स्तरको स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तयार गर्दा लिइने भएकोले गाविस स्तरमा बसेर सबै वडाका प्रतिनीधीहरू राखी सुचना संकलन गरिएको छ। जसले सुक्ष्म रूपमा वा विषयगत हिसावले सूचनाहरू नआएको हुंदा जोखिमको अवस्थाको आधारमा योजना निर्माण गर्न सकिएको छैन । समग्र रूपमा आएको जोखिमको अवस्थालाई लिएर मात्र यो योजना तयार गरिएको छ। कतिपय सूचनाहरू पहिला नै स्थानिय जोखिम विपद व्यवस्थापन योजना र स्थानिय जलवायु अनुकूलन योजनामा आधारित भएर लिइएको छ । यसरी जिल्ला स्तरका सबै गाविसलाई मिल्ने प्रकारले यो योजना तयार गरिएको छ । विषयगत निकायका सरकारी कार्यालयहरूले आ आफ्नो क्षेत्रको संकटासन्न अवस्थाको अध्ययन पश्चात मात्र स्पष्ट र किटानका साथ कुन गाविसको कुन स्थानमा के कार्य गर्ने भन्ने योजना गर्न सकिने हुंदा यस योजनामा सबै विषयगत कार्यालयले संकटासन्नटाको सर्वेक्षण गर्ने भन्ने योजना बनाइएको छ ।

यस योजनामा विस्तृत रूपमा विश्लेषण गरेर बजेट राखिएको छैन । केवल अनुमानित बजेट मात्र राखिएको छ । यस योजनामा योजना गरिएका कार्यक्रमहरूको बजेटको सन्दर्भमा विषयगत सरकारी निकायहरूले आ आफ्नो कार्यक्रममा समावेश गरी बजेट छुट्याउने भनिएता पनि बजेट अभावको कारणले वाहय निकायको सहयोगको पनि आवश्यकता रहेको देखिन्छ । यस योजनामा बजेट छुट्याइएको छैन । यो योजना एक नितिगत दस्तावेज भएको कारणले वार्षिक योजना बनाउंदा बजेट बनाउनु पर्ने देखिन्छ।

१.५ योजना तर्जुमा प्रक्रिया :

यस योजना निर्माण गर्दा संघिय मामीला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार गरेको जिल्ला विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिकामा उल्लेख गरिएका चरणहरूलाई अनुसरण गरिएको छ । जिल्लामा जिल्ला आवधिक योजना पनि तयार गर्ने क्रममा रहेकोले यस योजनालाई आवधिक योजनाको लागि गरिने गोष्ठी बैठक आदि संग पनि संगसंगै लिएको छ । यो योजना आवधिक योजनाको एक अभिन्न अंगको रूपमा रहने छ र विपदको सवालमा एक नीतिगत दस्तावेजको रूपमा यस योजनालाई लिइनेछ । योजना तर्जुमाको क्रममा लामो समय अवधी, जिल्ला स्तरका सरोकारवालाहरूको वृहत छलफल ,बैठक, गोष्ठीबाट यस योजनालाई तयार गरिएको छ । यस योजना तयार गर्ने क्रममा जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरूको क्षमता अभिवृद्धि हुने विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा न्यूनिकरण अवधारणाको बुझाईमा अभिवृद्धि हुने र यस योजनालाई अपनत्वको रूपमा लिने गरेको पनि पाइएको छ । यस योजना तयार गर्दा अपनाइएको चरणहरू निम्न अनुसार छन् :

१. जिल्ला तहमा प्रारम्भिक भेला, विपद जोखिम व्यवस्थापन वारे छलफल आवधिक योजना विपद व्यवस्थापन योजना तर्जुमा स्टेरिड. समिति र विषयगत समुहहरूको गठन
२. विपद संग सम्बन्धित दस्तावेजहरूको अध्ययन
३. जिल्लाका विषयगत कार्यालयका विपद सर्म्पक व्यक्ति तथा सामाजिक परिचालको क्षमता अभिवृद्धि र सूचना संकलन तालिम
४. गाविस स्तरमा गएर सूचना संकलन
५. गाविस सचिव तथा वालवालिका संग विपद जोखिम वारे छलफल र सुभावा संकलन
६. सूचनाको आधारमा जिल्लाको जोखिम पार्श्वचित्र तयारी
७. जोखिम पार्श्वचित्रको आधारमा तीन दिने योजना तर्जुमा बैठक
८. योजना तर्जुमा बैठकको आधारमा विशेषज्ञद्वारा योजनाको खाका लेखन कार्य
९. खाका योजनालाई विषयगत समितिको बैठकमा छलफल र सुभावा
१०. खाका योजनाको जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायसंग छलफल र सुभावा संकलन
११. योजनाको विषयगत समितिद्वारा सुभावालाई समेटी अन्तीम योजना तयारी लेखन कार्य सम्पन्न

१.६ योजना कार्यान्वयन रणनीति :

योजनाले निर्धारण गरेका कार्यक्रम के-कसरी कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ, जिल्लाको वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत बजेट व्यवस्था गरिनुको अलावा नगरपालिका, गाउँ विकास समिति, समुदाय र सरोकारवाहहरूको परिचालन कसरी गरिन्छ भन्ने विषयलाई प्रष्ट पार्ने ।

- (क) विपद् व्यवस्थापन योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि जिल्ला विकास समितिले तोकेको सदस्यको संयोजकत्वमा योजनाको कार्यक्षेत्रलाई आधार मानेर आवश्यकताअनुसार कार्य जम्मेवारी सहित ५ देखि ७ जनासम्म सदस्य रहने कार्यदलहरू गठन गरिनेछ ।
- (ख) जिल्ला विकास समितिले स्वीकृत योजनाको कार्यान्वयन विषयगत कार्यालय, समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति, सङ्घसंस्था तथा निजी क्षेत्रसमेतको सहयोग लिई कार्यान्वयन गर्नेछ ।
- (ग) विपद् व्यवस्थापन र जलवायू अनुकूलनको क्षेत्रमा कार्यरत जिल्लास्थित गैरसरकारी संस्थाहरू तथा विकास साभेदारहरूले स्वीकृत विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनमा आफ्नो विषयगत क्षेत्र हेरी कार्यान्वयनमा सहयोग लिइनेछ ।
- (घ) विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत जिल्लास्थित गैरसरकारी संस्थाहरू तथा विकास साभेदारहरूले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम र बजेटको छलफल जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना समिति तथा स्थानीय स्तरको विकास योजना तर्जुमा प्रक्रियाका प्रत्येक चरणमा स्थानीय आवश्यकता तथा प्राथमिकतासँग तालमेल मिलाइनेछ ।

१.७ योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन :

- (क) जिल्ला विकास समितिले आफ्नो वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा सोही समयमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।
- (ख) जिल्ला विकास समितिमा गठन भएको अनुगमन समितिले विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रभावकारिता समेत मूल्याङ्कन गरी आवश्यकताअनुसार जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र जिल्ला विकास समितिमा सिफारिस पेश गर्नेछ ।
- (ग) विपद् जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम (Flagship Programme) बाट जिल्लाभित्र सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि स्वीकृत गरिएका अनुगमन सूचकहरू बमोजिम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।
- (घ) विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन गर्ने संस्थाहरूले आफ्नो अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन आफ्नो तालुक कार्यालयका साथै जिल्ला विकास समितिमा बुझाउनेछ ।
- (ङ.) योजनको वार्षिक रूपमा पुनरावलोकन गरिनेछ भने विस्तृत पुनरावलोकन र परिमार्जन ५ वर्षको अवधिमा गरिनेछ ।
- (च) जिल्ला विकास समितिले प्रत्येक ६/६ महिनामा विषयगत कार्यालय तथा गाविसको सहभागितामा यस योजनाको समिक्षा गर्ने छ जस्मा कुन सरकारी कार्यालयले विपद् जोखिम न्यूनीकरणका के विषयहरू योजना गरिएका थिए र कति कार्यान्वयन भए र आगामी ६ महिनामा के काम गर्ने भन्ने योजना बनाइनेछ ।

खण्ड २ : जिल्लाको संकटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण :

जिल्लामा प्रकोपको स्तरिकरण प्रत्येक गाविसमा जोडी तुलना विधिको प्रयोग गरेर गरिएको थियो । जोडी तुलना विधिमा त्यस गाविसको कुन प्रकोप पहिलो छ, कुन दोश्रो र कुन तेश्रोमा छ भनी क्रमशः स्तरिकरण गरिएको थियो । त्यस स्तरिकरण अनुसार पहिलो नम्बरमा पर्ने प्रकोपलाई विशेष महत्व दिएर सूचना विश्लेषण गर्दा तल उल्लेखित गाविसहरु प्रकोपकोबाट प्रभावित भएको अथवा पहिलो नम्बरमा रहेको समुदायसंगको गरेको छलफलबाट देखिन्छ । यसका साथै दोश्रो तथा तेश्रो नम्बरमा राखिएका प्रकोपहरु र गाविस पनि यस अनुसार रहेको छ।

क्र.स	प्रकोप	पहिलो प्राथमिकता स्तरीकरणमा परेको गाविस	गाविसको नाम	प्रभावित गाविसहरु
१	पहिरो	२१	बरदादेवी, बयला, भागेश्वर, मुली, विनायक, विरपथ, चाफामाण्डौ, धमाली, गाजरा, हात्तिकोट, हिच्मा, कालेकाडा, मंगसैन, मष्टवण्डाली, नन्देगदा, पुल्लेतोला, सेरा, ठाटी, तोषी, बारला खप्तड ।	६२
२	बाढी	१७	बाब्ला, बैजनाथ, बस्ती, भैरवस्थान, घोडासैन, घुघुरकोट, जाल्पादेवी, कालिकास्थान, कुड्का, कुन्तीवण्डाली, लयाटी, मष्टामाण्डौ, नवाठाना, पायल, रानीवन, सिद्धेश्वर, वलाता ।	४२
३	खडेरी	१०	चाल्सा, ढकारी, जनालीकोट, मलातीकोट, मार्कु, रामारोशन, रिढिकोट, सिउडी, सोकट, तोली ।	३४
४	बालीमा लाग्ने रोग	१०	विन्ध्यावासिनी, बुढाकोट, देवीस्थान, हुंगाचाल्सा, दुनी, षोडशादेवी, कुस्कोट, नाडा, ऋषिदह, तुर्माखाद ।	१४
५	जनावर आतंक	६	चण्डिका, जनालीवण्डाली, जुपु, वलीगाउ, पातालकोट, तिमिलसैन ।	२०
६	हावाहुरी	५	बान्नातोली, दर्ना, ढाकु, कालिका, सान्तडा ।	१८
७	असिना	३	सुतार, भाटाकाटिया, बाटुलासेन	७
८	माहामारी	१	रहफ	१६
९	पशु माहामारी	१	लुंग्र	४
१०	भूकम्प	१	कालागाउँ	२

तालिका नं २ जिल्लाको प्रकोप स्तरिकरण

जिल्लाका ७५ वटै गाविसमा गरिएको प्रकोप जोखिम विश्लेषण अनुसार सबैभन्दा बढि २१ गाविसले पहिलो जोखिममा पहिरोलाई मानेका छन् । १७ वटा गाविसले बाढीलाई पहिलो जोखिमको रूपमा लिएका छन् भने खडेरीलाई १३ गाविसले पहिलो जोखिमको रूपमा स्तरीकरण गरेका छन् । त्यस्तै ८ गाविसले बालीमा लाग्ने रोगलाई तथा अन्य ६ गाविसले जनावर आतंकलाई गाविसको पहिलो जोखिमको रूपमा लिएका छन् । यसरी गाविसले स्तरीकरण गरेको जोखिम पहिचान भएपनि सबैजसो गाविसमा बहु प्रकोपको जोखिम रहेका छन् । गाविस सचिव तथा बालबालिका संग गरिएको छलफलमा बाढी, आगलागी र महामारी जस्ता प्रकोपले समस्या भएको जनाएका थिए । यसै गरेर केही गाविसहरूमा एच.आई.भी एडसको पनि समस्या रहेको, बालबालिकाहरु भारतमा काम गर्न जाने, बालविवाह, विधालयमा खेलकुद मैदान र खेलकुदका सामग्रीहरु नभएको जस्ता सवालहरु बालबालिकाहरुले बताएका थिए ।

२.२. प्रकोप पात्रो :

गाउँ विकास समितिबाट संकलन गरिएको सुचनाको आधारमा प्रकोपको मौसमी पात्रो तयार गरिएको छ । विभिन्न प्रकोपले कुन कुन महिनामा मानिसहरु बढी संकटासन्न हुन्छन् भन्ने तलको तालिकाले देखाउँदछ ।

प्रकोप	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
पहिरो			*	**	**	*						
बाढी				**	**	*						
खडेरी	**	**						*	*	*	*	*
बालीमा लाग्ने रोग		*	*	*	*				*	*	*	*
जनावर आतंक	*	*	*	*	*	*	**	*	*	**	*	*
हावाहुरी	*	*										*
आगलागी	*	*									*	*
महामारी	*	*	*	*	*							*
चट्याङ	*	*	*	*								*
असिना	**	*				*	*					*

तालिका नं ३ प्रकोप पात्रो

२.३. विपदको ऐतिहासिक समय रेखा :

समुदायलाई त्यस गाविसमा विगत ५० वर्ष देखि कुन कुन विपदका घटनाहरू घटे र त्यसले काहां कति क्षति गरयो भनी सोधिएको र मुख्य मुख्य विपदका घटनाहरू मात्र यसमा राखिएको छ । सबै गाविसको विपदका घटनाहरू यसमा समावेश गरिएका छैनन् । विस्तृत विवरण गाविसबाट संकलन गरिएको सुचनामा रहेको छ ।

क्र. सं.	वर्ष	प्रकोप	गाविस	वडा नं	क्षतिको विवरण (मृत्यु, घाइते, क्षति ग्रस्त घर, बालीनाली, प्रभावित परिवार, विस्थापित परिवार, क्षति भएको भौतिक सम्पत्ति र क्षतिग्रस्त खेतीयोग्य भूमि अन्य सामाजिक प्रभाव)
१	२०४०	पहिरो	विरपथ	१ देखि ९	५० घर भत्किएर क्षति, पशु चौपाया बगाएको र खेतीबाली नष्ट भएको ।
२	२०४०	पहिरो	धमाली	१ देखि ९	३ घर भत्कियो, ३०० रोपनी खेती योग्य जमिन नष्ट, ४ घर जोखिममा परेकोले बसाई सराई गर्नुपरेको, १०० मिटर सिचाई कुलो भत्कियो ।
३	२०४३	पहिरो	दर्ना	२ ५ ६ ७ ८ र ९	८ को मृत्यु, २ हल गोरु, २२ बाखा, २ भैसी, ७ घर भत्किएर क्षतिग्रस्त ।
४	२०५२	पहिरो	विन्देवासीनी	४ र ९	५ घर बगाएपछि परिवार विस्थापित, ८ रोपनी मा फलेको धान नष्ट, सिचाई कुलो भत्कियो ।
५	२०६३	पहिरो	देविस्थान	१ देखि ९ सम्म	१ मृत्यु, १ घाइते, २१ परिवार विस्थापित, २ विद्यालय क्षति, २९७ परिवार प्रभावित, २ करोड बराबर धनमाल तथा खेतीयोग्य जमिन क्षति
	२०३०	बाढी	बरदादेवी	१ देखि ९	१२ जनाको मृत्यु, ५ घाइते, १८ परिवार विस्थापित, २ लाख ५० हजार क्षति, ६०० रोपनी खेत नष्ट ।
४	२०४०	बाढि	विरपथ	१ ४ ५ ७ र ९	२ को मृत्यु, १ हल गोरु, ४०० रोपनी खेतको धानबाली नष्ट, ६० परिवार प्रभावित ।
५	२०५४	बाढी	बान्नातोली	२ र ५ वडा कालाहुंगा	१ को मृत्यु, १ घर विस्थापित बालीनाली बगाएको ।
६	२०६३	बाढी	बाब्ला	४ ६ र ७ नं वडा तल्लो सिउ मल्ले सिउ	१ को मृत्यु, १६ वटा घट्ट, ७ वटा घर, ५० किलोवाटको विद्युत पावरहाउस, ६५० रोपनी खेती योग्य जमिन बगायो ।
७	२०७०	बाढि	ढकारी	१ देखि ९	३ जनाको मृत्यु
८	२०७०	बाढि	कुन्तिवण्डाली	१ देखि ९	४ जनाको मृत्यु, ३ घाइते, ३ भैसी १२ बाखा ४ गोरु बगायो, १५ घर भत्किएको र २०० रोपनी जग्गामा लगाएको खेति बगाएर नष्ट भयो ।
९	२०५६	खडेरी	ऋषिदह	१ देखि ९	८०७ परिवार प्रभावित, पानीका मुहान सुके, खरेडिका कारण करिब २ करोड बराबरको बाली

					नष्ट ।
१०	२०६६	खडेरी	जनानीकोट	१ देखि ९	२०० विगाहा खेत, १५० विगाहा पाखोवारी बाभो रहेको ।
११	२०६५	बालीमा लाग्ने रोग	विन्देवासिनी	१ देखि ९	बालीमा रोगको संक्रमणले १५ लाख बराबरको खेती नोक्सानी
१२	२०५४	जनावर आतंक	खप्तड	५ र ६	२ जना घाइते, १७ बाखा बाघले मारेको ।
१३	२०३० देखि २०६८	जनावर आतंक	बरदादेवी	१ देखि ९	१००० बढि पशुको मृत्यु, २० रोपनी बालीनाली क्षति, ४५ परिवार विस्थापित, १ लाख बराबरको सम्पत्तिको क्षति ।
१४	२०६८	जनावर आतंक	विन्देवासिनी	५	१ व्यक्ति घाइते, ११ पशु मृत्यु, बाली नष्ट ।
१५	२०६९	जनावर आतंक	तिमल्सेन	१ देखि ९	१ जना घाइते, वार्षिक ५० बाखा बाघले मार्ने र वार्षिक ४० कुन्टल धान, २० कुन्टल गहु, १० कुन्टल कमै १० कुन्टल दाल जनावरले नष्ट गरिदिने
१६	२०३३	हावाहुरी	मुली	१ देखि ९ वडा	२० भैसी, २१ बाखा र २० गोरुको मृत्यु
१७	२०६३ देखि २०६८	हावाहुरी	भाटाकाटिया	४	६ विद्यालय भवनको छाना उडाएको, १ स्वास्थ्य संस्थाको छाना र ४ वटा घरको छाना उडाएको ।
१८	२०६६	हावाहुरी	जुपु	६ र ७	स्वास्थ्य चौकी, महिला सहकारी भवन, दलित भवन, बाल विकास केन्द्र गरि ४ वटा भवनको छाना उडाएको ।
१९	२०६८	हावाहुरी	ओलीगाउ	१ देखि ९	७ वटा विद्यालयको छाना, १ सहकारी भवन, १ स्वास्थ्य चौकी तथा ६० घरधुरीको छाना उडाएको ।
२०	२०४५	आगलागी	षोडसादेवी	२	१ गोठ सहित १६ भैसी जलेर मृत्यु
२१	२०५१	आगलागी	कालेकाँडा	२ र ८	१० घर जलेर नष्ट, घरमा रहेको अन्न, लत्ता कपडा भाडाकुडा समेत जलेर १० लाख बराबरको क्षति ।
२२	२०४४	महामारी	शान्तडा	१ देखि ९	१५० बालबालिकाको मृत्यु
२३	२०४६	महामारी	देविस्थान	१ देखि ९	४१ जनाको मृत्यु, ३२५ परिवार प्रभावित
२४	२०३९	भुकम्प	ऋषिदह	१ देखि ९	५ जनाको मृत्यु, २०० परिवार प्रभावित
२५	२०६३	चट्टयाड	ओलीगाउ	८	३ जनाको मृत्यु, ३ घर जलेर पुर्ण क्षति

तालिका नं ४ विपदको ऐतिहासिक समय रेखा

२.४ भुकम्पिय जोखिममा विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्थाहरु

अछाम जिल्लामा सामुदायिक ४९२ तथा संस्थागत ३१ गरि जम्मा ५२३ विद्यालय रहेका छन् । जसमा जिल्ला शिक्षा कार्यालय अछाम द्वारा आन्तरिक तथा बाह्य श्रोत परिचालन गरि निर्माण गरिएका २५० वटि विद्यालयमा निर्मित भवन भुकम्पीय जोखिम सम्बेदनशील भवन छन् भने बाँकि विद्यालय भुकम्पीय जोखिममा रहेका छन् । समुदाय स्तरमा गरिएको अध्ययनले ३४३ वटा विद्यालय भुकम्पिय जोखिममा रहेको देखाएको छ । त्यस्तै जिल्लामा स्वास्थ्य संस्था मध्ये ६७ स्वास्थ्य संस्था भुकम्पिय जोखिममा रहेका छन् ।

२.५ जलवायु परिवर्तनको प्रभाव

जलवायु परिवर्तनले अछाम जिल्लाको कृषि प्रणाली तथा पशुपालनमा प्रभाव पारेको छ । तापक्रममा भएको वृद्धिले बालीनाली तथा पशुपालन प्रभावित भई लोप समेत हुदै गएका छन् । प्रभावित बालीनालीमा मुख्य गरेर गहु, फापर, जुवारो, थापाचिनी धान, मार्सि धान, रातो धान, नरसाले धान, टाटमारो धान, कालीसरा धान, सानोमकै, कपास, अलैची, गिलासपुरी, तोरी, अम्रिसो, थाडे जौ, कागति, सुन्तला, मास, केरा आदि रहेका छन् । त्यस्तै केहि कृषि उत्पादन लोप समेत भएका छन् जसमा रातो धान, मास, कपास, राहत, थापाचिनी धान, भट्ट, कागुनो, कोदो, गहत, मसुरो, असनगिलासपुरी, सन, सुन्तला आदि जिल्लाका विभिन्न भागबाट लोप भएका छन् । केहि कृषि उत्पादन लोप हुदै गएपनि नयाँ जातका कृषि उत्पादन हुन सक्ने सम्भावना देखिएका छन् आममछली, राधा ४, लेप्टन, देउती आदि धानको उत्पादन राम्रो हुन सक्ने, तरकारीमा मटर, रायो, गौतम ५२ गहु, अडहर, सिल्टी, भटमास आदि सम्भावित बालीका जातहरु हुन् ।

त्यस्तै जलवायु परिवर्तनले पशुपन्छिहरुमा घोडा, भेडा, नौमुठे गाई, भैसी, माहुरी, बाखा, लोकल कुखुरा, परेवा आदि प्रभावित बनेका तथा जिल्लाका विभिन्न भागबाट भगेरा, गिद्ध, घोडा आदि लोप हुदै गएका र यस क्षेत्रमा खरायो, जर्सीगाई, उन्नत जातका बाखा, बोका, कुखुरा आदि नयाँ प्रयोगमा आउन सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

२.६ सम्पन्नता स्तरिकरण

जिल्लाको सम्पन्नता स्तरिकरण गर्दा आफ्नो नियमित आम्दानी एवम् कृषि उत्पादनले खान पुग्ने घरपरिवारको विवरणको आधारमा आफ्नो आम्दानीले ३ महिना वा त्यो भन्दा कम अवधिमात्र खान पुग्ने अति विपन्न, आफ्नै आम्दानीले ३ देखि ६ महिना सम्ममात्र खान पुग्ने विपन्न, ६ देखि ९ महिना सम्ममात्र खान पुग्ने मध्यम र वर्षेभरी खान पुग्ने सम्पन्न गरी जिल्ला विकास समिति अछामले २०६५ मा गरेको सर्वेक्षणको तथ्यांकलाई आधार लिइएको छ । जसको विवरण तल दिइएको छ ।

अति विपन्न घरधुरी	विपन्न घरधुरी	मध्यम घरधुरी	सम्पन्न घरधुरी	जम्मा
२२९४	२२९९९	७९८९	९५५०८	४७९९०

फिल्ड सर्वे २०६५, जिल्ला विकास समिति अछाम

तालिका ५ : सम्पन्नता स्तरिकरण

अति विपन्न तथा विपन्न परिवारहरु आर्थिक रुपले संकटासन्न रहने र विपदको समयमा विपदको सामना गर्न सक्ने क्षमता कम भएकोले बढी जोखिममा हुन्छन् । यस्ता समुदायको विपद संग जुध्न सक्ने क्षमताको विकास गरी संकटासन्न कम गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

२.७ विपदको कारण र असर विश्लेषण

विपदको कारण र असर विश्लेषणकोलागि समस्या वृक्ष विधिको माध्यमबाट कारण र असर छुट्याउन लगाइएको थियो । यस विश्लेषणमा प्रकोप स्तरिकरण गर्दा पहिलो, दोश्रो गरी क्रमश ६ वटा प्रकोपबाट उत्पन्न विपदको कारण र असर उल्लेख गरिएको छ । सबै गाविसबाट आएको सूचनालाई आधार मानेर विपदको कारण र असर विश्लेषण गरिएको छ, जुन यसप्रकार रहेको छ ।

क्र.स	विपद	कारण	असर	समाधानका संभावित उपाय
१	पहिरो	भिरालो र कमजोर जमिन, वन विनास, भौगोलिक वनावट, पानी व्यवस्थापन नगर्नु, अवैज्ञानिक खेती प्रणाली, खनिज पदार्थको उत्खनन, आधुनिक प्रविधि (डोजर)को जथाभावी प्रयोग, अव्यवस्थित चरिचरन, भूकम्प जाने, ढुंगामाटो जथाभावी निकाल्नु	मानिसको मृत्यु, घाइते, खेतीयोग्य जमिन क्षति, घरवारविहिन हुनु, भौतिक संरचनामा क्षति	खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने, पहिरो जोखिम स्थानमा तटबन्ध गर्ने, पानीको ढलको निकास गर्ने, जथाभावी खनिज उत्खनन रोक्ने, भल काटने, जथाभावी माटो कोर्ने र ढुंगा, स्लेट निकाल्ने काम रोक्ने,
२	बाढी	बढी पानी पर्नु, वन विनास, तटबन्ध नहुनु, वृक्षारोपण नगर्नु, खोला नदीको नजिक जग्गा जमिन तथा घर हुनु, पूर्व सूचना प्रणाली नहुनु,	जग्गा जमिनको क्षति या कटान, जमिनको उर्वराशक्तिमा कमी, पहिरो जानु, धनजनको क्षति, भौतिक संरचनाको क्षति	नदी तथा खोला किनारमा वांस रोप्ने, जोखिम क्षेत्रमा तटबन्धन गर्ने, बाढी जाने ठाउँमा घरहरू नवनाउने छ भने सार्ने, पूर्व सूचना प्रणाली जडान गर्ने, वैज्ञानिक खेती, फलफुल खेती
३	खडेरी	बनजंगल फडानी, वातावरण प्रदुषण, जलवायु परिवर्तनले समयमा पानी नपर्नु, सिंचाई संरचना नहुनु,	खेतीपाती नहुने, महामारी फैलिने डर, खानेपानीको मुहान सुक्ने, जिवजन्तु मर्न सक्ने,	वृक्षारोपण गर्ने, पानीको मुहान संरक्षण गर्ने, सिंचाई कुलो निर्माण गर्ने, खडेरी सहन सक्ने प्रजाती लगाउने,
४	बालीमा लाने रोग	परम्परागत खेती प्रणाली, गोठमल व्यवस्थापन नहुनु, खडेरी, माटो परिक्षण नहुनु, उन्नत जातको विउ प्रयोग नहुनु	खेती कम फल्नु, मानव स्वास्थ्यमा असर, भोकमरीमा वृद्धि, गरीबी,	माटो परिक्षण गर्ने, गोठमल व्यवस्थापन, सिंचाई श्रोतको व्यवस्था, उन्नत जातको विउ लगाउने, आधुनिक खेती प्रणाली गर्ने,
५	हुरीबतास	घर तथा विद्यालयका छानाहरू वलियो गरी नवनाउनु,	घर तथा विद्यालयका छाना उडाउने, बालबालिको पठनपाठनमा अवरोध, रुखहरू ढल्ने, मानिस मर्ने, घाइते हुने,	घर तथा विद्यालयको छाना बलियो गरी बनाउने, घरका नजिकका ठुला रुख हटाउने, हावाहुरीको समयमा बाहिर ननिस्कने र सुरक्षित स्थानमा बस्ने
६	माहामारी	शुद्ध पानीको उपलब्ध नहुनु, वासी सडेगलेका खानेकुरा खानु, शौचालय प्रयोग नगर्नु र	हैजा फैलिएर मानिसको ज्यान जानु, आर्थिक क्षति हुनु, बालबालिको	सरसफाईमा ध्यान दिने, स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने, चर्पी निर्माण र प्रयोग

		जथाभावी फोहर गर्नु,	शिक्षामा असर,	गर्ने, हातधुने जनचेतना फैलाउने, मुहान सफा राख्ने,
७	आगलागी	जनचेतनाको कमी खडेरी, जथाभावी आगोको प्रयोग,	बनजंगल विनास, घरहरु जल्ने, मानिस मर्ने तथा घाइते हुने, पशुपालन तथा वन्यजन्तु नष्ट हुने,	सलाई लाइटर बच्चाको पहुँचबाट टाढा राख्ने र सुरक्षित प्रयोगको जनचेतना फैलाउने, धूम्रपान गर्दा ध्यान दिने, भान्सामा आगो राम्ररी निभाउने, अग्नी रेखा बनाउने, आगलागी नियन्त्रण समुह बनाउने, खरको छाना नलगाउने
८	जंगली जनावरको आक्रमण	वासस्थानको अभाव, खानाको कमी, जनावरलाई जिस्काउने, वासस्थानमा आक्रमण,	मानिस मृत्यु, घाइते, खेतीपाती नोक्सान, पशुहरुको ज्यान लिने	वृक्षारोपण गरी वासस्थान निर्माण गर्ने, काडेतारवार गर्ने, शिकारी कुकुरको व्यवस्था गर्ने, फलफुल खेतीमा जोड दिने,

तालिका ६ : विपदको कारण र असर विश्लेषण

२. ८ जिल्लाको रहेको श्रोत तथा क्षमताको विश्लेषण

जिल्लाका विभिन्न स्थानमा ९२ भन्दा बढि सामुदायिक भवनहरु, ७८ वटा स्वास्थ्य संस्था ८३७ विद्यालय भवन तथा ८ मदरसा रहेका छन् । त्यस्तै ७७ भन्दा बढि शार्वजनिक शौचालय, ७५ लाईफ ज्याकेट, २२ वटा डुंगा विपद जोखिम व्यवस्थापनका लागि जगेडा राखिएको छ । मानविय श्रोतको रुपमा जिल्लाका १०२ जनाले आधारभूत खोज तथा उद्धार तालिम तथा ३४ जनाले विपद प्रतिकार्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेका छन् । त्यस्तै ३५५ जना स्वास्थ्यकर्मी, ७१७ जना महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका तथा १८८ जना तालिम प्राप्त कृषि तथा पशु कार्यकर्ता उपलब्ध रहेका छन् । जिल्लामा २२३४ बढि शिक्षकहरु, १२०५ कर्मचारी लगायत सिकर्मी १००० बढि तथा डकर्मी १४०० बढि रहेको अध्ययन विपद जोखिम अध्ययनले देखाएको छ ।

१००० बढि परिवार व्यापार व्यवसायमा संलग्न भै आर्थिक रुपमा आत्मनिर्भर छन् । त्यस ११४४ भन्दा बढि बचत समुह तथा करिब ५० बैंक तथा वित्तिय संस्थाले जिल्लाका विभिन्न स्थानमा सेवा प्रदान गर्दै आएका छन् । जिल्लाका ५ गाविसमा विपद जोखिम व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था गरिएको छ । प्राकृतिक श्रोतको रुपमा जिल्लामा २००० भन्दा बढि प्राकृतिक धारा, मुल, कुवा, नदिनाला, ताल तथा पोखरी रहेका छन् ।

२.९ जिल्लामा रहेका संघ संस्थाहरुको विवरण

क्र. सं.	कार्यालय सङ्घसंस्था	ठेगाना र सम्पर्क नं	भौगोलिक दूरी	विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग
१	जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समिति	०९७-६२०१३३, ०९७-६२०१३७	१ किमि	विपदको समयमा सुरक्षा निकाय परिचालन, निर्णय प्रक्रियामा सहयोग र राहत वितरण
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	०९७-६२०१३३, ०९७-६२०१३७	१ किमि	सुरक्षा निकाय परिचालन, निर्णय प्रक्रियामा सहयोग र राहत वितरण
३	रणशेर गण	०९७-६२०२३३ ०९७-६२०१९१	१ किमि	उद्धार राहत तथा पुनर्स्थापन
४	जिल्ला विकास समितिको कार्यालय	०९७-६२०१४४	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन

५	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	०९७-६२०१३५, ०९७-६२०१५८	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
६	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	०९७-६२०१८८,	१ किमि	उपचार सेवा राहत तथा पुनर्स्थापन
७	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	०९७-६२०१९९, ०९७-६२०२२०	१ किमि	उद्धार राहत तथा पुनर्स्थापन
८	सशस्त्र प्रहरी बल, खप्तड गुल्म	०९७-६२५००२	१ किमि	उद्धार राहत तथा पुनर्स्थापन
९	जिल्ला वन कार्यालय	०९७-६२०१४५	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१०	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	०९७-६२०१४१	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
११	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	०९७-६२०१०२	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१२	महिला बालबालिका कार्यालय	०९७-६२०१३९	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१३	नेपाल टेलिकम	०९७-६२०१०८, ०९७-६२०१०७	१ किमि	सञ्चार सहयोग
१४	खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय	०९७-६२०१०९, ०९७-६२०१५०	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१५	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	०९७-६२०२८३	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१६	नेपाल खाद्य संस्थान	०९७-६२००४६	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१७	शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय	०९७-६२००६०	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
१८	कृषि विकास बैंक	०९७-६२०१६६	१ किमि	वित्तिय सेवा
१९	वयलगाडा अस्पताल, वयलपाटा	०९७-६२५०२५	२५ किमि	उपचार सेवा
२०	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	०९७-६२०१४५	१ किमि	अभिमुखिकरण, उद्धार, राहत
२१	युनिसेफ, अछाम	०९७-६२०२१६	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२२	विश्व खाद्य कार्यक्रम	९७४९०१३०७८	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२३	केयर नेपाल	०९७-६२०२९२, ९७४९००९८८५	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२४	आस्था नेपाल	०९७-६२०२३०	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२५	लिक हेल्भेटास	०९७-६२०१८६	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२६	केयर नेपाल	०९७-९६०२९२	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२७	पिसविन	०९७-६९०१७४,	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२८	रामारोशन विकास समाज	०९७-६२००६३,	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
२९	गंगोत्री ग्रामिण विकास मञ्च	०९७-६२०२३०,	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
३०	वाक नेपाल अछाम	०९७-६२०२९७	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
३१	गैर सरकारी संस्था	०९७-६२०२६२	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा

	समन्वय समिति अछाम ल्डिन्ट्रन्ट			पुनर्स्थापन
३२	उद्योग वाणिज्य संघ,	०९७-६२०२४२,	१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन
३३	सेभ द चिल्ड्रेन		१ किमि	अभिमुखिकरण राहत तथा पुनर्स्थापन

तालिका ७ : जिल्लामा रहेको संघ संस्थाको विवरण

२.१० जिल्लामा पहुँच भएका व्यक्तिहरु

जिल्लाका मानिसहरुको बाहिरी सङ्घसंस्था, राजनीतिक वा प्रशासनिक पहुँच, निर्णायक तहमा भएको प्रतिनिधित्व, वाट्य समाजसँगको सम्पर्क, आवत-जावतको अवस्था विश्लेषण गर्न यो औजारको प्रयोग गरिन्छ । विपद्का समयमा र योजनाबद्ध विपद् जोखिम व्यवस्थापनका सन्दर्भमा प्राप्त गर्न सकिने सहयोगको क्षेत्र र क्षमता मापन गर्दा प्राप्त नतिजलाई निम्नअनुसार सूचीकृत गरी राखिएको छ :

क्र. सं.	पहुँच कायम रहेका समुदायका व्यक्ति तथा समूहको नाम	पहुँच भएको निकाय वा संस्था	निकाय वा संस्थाको ठेगाना	प्राप्त हुन सक्ने सहयोग
१	भिम रावल	नेकपा एमाले	काठमाण्डौ	आर्थिक र भौतिक
२	भिम ब. महर	लोटस सौर्य उर्जा	काठमाण्डौ	आर्थिक
३	श्याम साउद	नेपाल प्रहरी	धादिङ.	भौतिक
४	चंख साउद	ग्रामिण विकास केन्द्र, रुडेक	मंगलसेन	आर्थिक भौतिक
५	मान व. शाही	आस्था नेपाल	काठमाण्डौ	„
६	डम्बर ब. शाह	स्वास्थ्य विभाग	„	प्राविधिक, औषधी
७	कृष्ण प्रसाद जैसी	जिविस महासंघ	„	आर्थिक, भौतिकमा सहयोग
८	खेम प्रसाद भट्टराई	नेपाल रेडक्रस	मंगलसेन	लत्ताकपडा, जनचेतना फैलाउने, प्राथमिक उपचार
९	भूपट सिं रावल	शिक्षक संगठन केन्द्रिय उपाध्यक्ष	काठमाण्डौ	आर्थिक
१०	केशव रावल	गैसस माहासंघ	मंगलसेन	आर्थिक, भौतिक, प्राविधिक
११	अर्जुन कुमार बटाला	नेपाल टेलिभिजन	काठमाण्डौ	प्रचार प्रसार
१२	कृष्ण सोडारी	मालिका विकास बैंक	मंगलसेन	ऋण प्रवाह
१३	नरराज गिरी	एशियाली विकास बैंक	धनगढी	„
१४	केशर साउद	यातायात मन्त्रालय	काठमाण्डौ	आर्थिक
१५	खडक ब. विष्ट	जिविस	मंगलसेन	आर्थिक, भौतिकमा सहयोग

तालिका ८ जिल्लामा पहुँच भएका व्यक्तिहरु

२.११ स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखाइकन :

समुदायमा विपद्को सामना गर्न परम्परागत रूपमा अपनाउने गरिएका विधिहरुको सूची तयार गरी निम्न अनुसार राखिएको छ :

क्र. सं.	विपद्को प्रकार	विपद् पहिले गरिएका पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणका कार्य	विपद्को सामनाका लागि विपद्को समय र पछि अपनाइएका विधि
१	पहिरो	बृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण, ढल निर्माण	
२	बाढी	खोलाको किनारबाट घर सुरक्षित स्थानमा सार्ने	
३	खडेरी	रासन पानीको जोहो, वैकल्पिक खेती गर्ने	जंगली खानेकुरा गिठा तरुल खाने गरेको

४	बालीमा लाग्ने रोग	समयमा खेती गर्ने	
५	जनावर आतंक	पुतला बनाउने, जनावर भगाउने र बारघेरा लगाउने, होहल्ला गर्ने	
६	हावाहुरी	हावा कम चल्ने स्थानमा घर बनाउने र घरको छानो सुरक्षित बनाउने ।	आफु सुरक्षित हुने र सामग्रीको सुरक्षा गर्ने ।
७	आगलागी	गर्मि र सुख्खा याममा सलाई तथा आगो नियन्त्रणमा राख्ने ।	
८	महामारी	सफा स्वच्छ खाना खाने, सरसफाईमा ध्यान दिने	स्वास्थ्य चौकीमा जाने, घरेलु औषधीको सेवन गर्ने, सफा र स्वच्छ खाना खाने ।

तालिका ९ : स्थानिय ज्ञान, सीपको प्रयोग

२.१२ जोखिम अनुमान

प्रत्येक गाविसमा जोखिम नक्शा तयार गरिएको थियो । जोखिम नक्शामा गाविसमा के के प्रकोपहरु काहां काहां छन्, संकटासन्नताको अवस्था के छ काहां छ र के कस्ता क्षमताहरु छन् भनी नक्शामा देखाउन भनिएको थियो । नक्शा बनाईसकेपछि कुन प्रकोपले कुन स्थान, कति घरधुरी, कति जनसंख्या, कति जग्गाजमिन र के कति भौतिक संरचना जोखिममा पर्न सक्छन् भनी छलफल गरी सूचना संकलन गरिएको थियो ।

अछाम जिल्लामा विशेष गरेर पहिरो, बाढी, खडेरी, बालीमा लाग्ने रोग, जनावर आतंक, हावाहुरी, आगलागी जस्ता प्रकोपहरु रहेको र यसले वर्षेनी धेरै धनजनको क्षति गरेको पाइएको छ । जोखिम नक्शा र त्यसबाट लिइएको सूचना अनुसार पहिरोको जोखिममा २० वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको छ भने ६१ वटा गाविस प्रभावित हुने देखिन्छ । ६१ गाविसका १७४७६ घरधुरी र ८९५१२ जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने पाइन्छ । यसै गरेर पहिरोबाट ३५२४३ रोपनी जग्गाजमिन, ६७ वटा विद्यालय, १५ वटा स्वास्थ्य चौकी, १३२ वटा खोनपानीका धाराहरु, ४८ वटा सिंचाईका कुलाहरु, २१ वटा पानी घट्ट र १४ विधुतका संरचनाहरु जोखिममा पर्न सक्ने पाइएको छ । बाढी यस जिल्लाको दोश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा रहेको छ । जोखिम नक्शा र त्यसबाट लिइएको सूचना अनुसार बाढीको जोखिममा १७ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेका छन् भने ४२ गाविस सानोठुलो रूपमा प्रभावित हुने देखिन्छ । ४२ गाविसका १९५७८ घरधुरी र १०४००० जनसंख्या प्रभावित हुन सक्ने पाइन्छ । यसै गरेर बाढीबाट ३१२८४ रोपनी जग्गाजमिन, १९ वटा विद्यालय, १०१ वटा खोनपानीका धाराहरु, ८७ वटा सिंचाईका कुलाहरु, १४ विधुतका संरचनाहरु जोखिममा पर्नसक्ने पाइएको छ ।

खडेरी तेश्रो ठुलो प्रकोपको रूपमा रहेको छ । खडेरीले ३४ गाविसका वासिन्दाहरु प्रभावित हुनसक्ने प्रकोप स्तरिकरण गर्दा देखिन आउंछ । प्रत्येक वर्ष खडेरीले अन्न उत्पादनमा कमी आई भोकमरीको अवस्था सृजना हुने गरेको छ । २९२७१ घरधुरीका १५००५२ जनसंख्याहरु खडेरीबाट प्रभावित हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । खडेरीका कारण खानेपानीका मुहानहरु सुक्ने र सिंचाईका संरचनाहरुमा पनि क्षति हुन गई समस्या भन बढन जाने देखिन्छ । बालीनालीमा लाग्ने रोग पनि यस जिल्लाको अर्को प्रकोपको रूपमा देखापरेको छ । यसैगरी जंगली जनावरको आक्रमणबाट ६ वटा गाविस उच्च जोखिममा रहेको छ भने २० वटा गाविस प्रभावित हुने देखिन्छ । ८६६ घरधुरीका ६४३३ जति जनसंख्या पनि जंगली जनावरको आक्रमणबाट प्रभावित हुन सक्ने पाइएको छ । त्यसैगरी हावाहुरीले पनि यस जिल्लामा असर गरेको पाइन्छ । जोखिम नक्शाको आधारमा ५ वटा गाविस उच्च जोखिममा र १८ वटा गाविस प्रभावित हुन सक्ने देखिन्छ । करीव २०२ विद्यालयका छानाहरुलाई हावाहुरीले प्रभाव पार्न सक्ने देखिन्छ ।

यसरी समग्रमा अछाम जिल्ला बहुप्रकोपबाट जोखिममा रहेको जिल्लाको रूपमा लिइन्छ । विशेष गरेर पहिरो, बाढी र खडेरी यस जिल्लालाई उच्च रूपमा प्रभाव पार्न सक्ने प्रकोपको रूपमा लिइन्छ । विगतको ऐतिहासिक विवरणबाट पनि यस जिल्ला यी प्रकोपहरूले ठुलो क्षति पुऱ्याएको पाइन्छ । विपन्न परिवार संग प्रकोपको सामना गर्न सक्ने क्षमता कम हुने भएकोले यी घरधुरीहरू बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेका छन् । गरीबी, कठिन भौगोलिक संरचना, जनचेतनाको कमी, अव्यवस्थित वसोवास, प्राकृतिक श्रोतको अधिकतम दोहन, वन विनास, नदी, खोलानालाको किनारको अतिक्रमण, जोखिम न्यूनिकरण गर्ने संरचनाहरूको निर्माण नहुनु, कमजोर सुशासन जोखिमलाई बढाउने कारक तत्वको रूपमा यस जिल्लामा रहेको पाइन्छ ।

खण्ड ३ : जिल्ला विपद व्यवस्थापन योजना
District Disaster Management Plan (DDMP)
अछाम

३. १ विपद् पूर्व गरिने क्रियाकलाप

१. विषयगत कार्यालय : शिक्षा

परिणाम : शिक्षा कार्यालयमा विपद जोखिम न्यूनिकरणका सवालहरु मुलप्रवाहीकरण भै विपदबाट सुरक्षित र बालमैत्री र अपांग मैत्री वातावरणमा सिक्ने र सिकाउने वातावरण सृजना भएको हुनेछ ।

१. नीतिगत व्यवस्था (Policy formation)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी	बहु प्रकोपबाट विधालयमा क्षति र विद्यार्थीको मृत्यु तथा घाइते हुन सक्ने	विद्यालयको पाठ्यक्रममा विपद जोखिम सम्बन्धी विषयबस्तु समावेश गर्ने नितिगत व्यवस्था गर्ने	जिल्लाका सबै विधालयहरु	शिक्षा विभाग, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	५ वर्ष
”	”	प्रत्येक विद्यालयमा विपद जोखिम व्यवस्थापन समिति, विपद जोखिम योजना निर्माण गर्ने र सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था गर्ने नितिगत व्यवस्था गर्ने	”	शिक्षा विभाग	५ वर्ष
”	”	अनौपचारिक शिक्षाको पाठ्यक्रममा विपद जोखिम व्यवस्थापनका सामान्य जानकारी दिने विषय समावेश गर्ने नितिगत व्यवस्था गर्ने	”	शिक्षा विभाग अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र	५ वर्ष
”	”	स्थानीय श्रोतबाट निर्माण गरिने संरचनामा समेत भवन आचार संहिता लागु गर्ने नितिगत व्यवस्था गर्ने	”	शिक्षा विभाग	५ वर्ष
”	”	बाल विकास केन्द्रहरुमा विपद जोखिम प्रतिरोधी भवन निर्माणको नीति हुनुपर्ने	”	शिक्षा विभाग	५ वर्ष

२. मानव संसाधन विकास (Skill Human Resource development)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी	बहु प्रकोपबाट विधालयमा क्षति र विधार्थीको मृत्यु तथा घाइते हुन सक्ने	विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, अभिभावक विद्यार्थीलाई विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम दिने	प्रभावित विधालय	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	५ वर्ष
”	”	बाल विकास केन्द्र तथा बाल विकास केन्द्र व्यवस्थापन समितिलाई विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम दिने	सवै विधालय	जिशिका दातृ निकाय	५ वर्ष
”	”	विद्यालयमा बन्ने भौतिक संरचनाहरु प्रकोप प्रतिरोधी बनाउन स्थानीय स्तरमा दक्ष मानवीय श्रोत तयार गर्ने	जोखिम विधालय	जिशिका, जिविस गाविस	२ वर्ष
”	”	गाउँ बाल संरक्षण समितिलाई आपतकालिन अवस्थामा बाल संरक्षण महिला हिंसाका मुद्दामा विशेष ध्यान दिन सक्षम बनाउने ।	सवै गाविस	जिशिका	२ वर्ष

३. जनचेतना अभिवृद्धि (Awareness Raising)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी	बहु प्रकोपबाट विधालयमा क्षति र विधार्थीको मृत्यु तथा घाइते हुन सक्ने	विद्यालयलाई आधार बनाएर एफएम रेडियो मार्फत चेतनामुलक सन्देश प्रशारण गर्ने	जिल्लाका सवै गाविस	जिशिका	५ वर्ष
”	”	प्राकृतिक प्रकोप, यसका असर र जोखिम न्युनिकरण सम्बन्धी चित्र, पोष्टरहरु तयार गरी विद्यालयमा राख्ने	जिल्लाका सवै गाविस	जिशिका, श्रोतकेन्द्र, गैससहरु	५ वर्ष
”	”	विद्यालयमा सञ्चालन हुने अतिरिक्त कृयाकलापहरुमा प्रकोप सम्बन्धी विषयवस्तुलाई समेट्ने	जिल्लाका सवै गाविस	जिशिका	५ वर्ष

”	”	विपद जोखिमबाट बच्न अपनाउनुपर्ने सावधानी बारे अभ्यास प्रदर्शन गर्ने	जिल्लाका सवै गाविस	जिशिका, श्रोतकेन्द्र, विद्यालय	५ वर्ष
”	”	स्थानीय पर्व, जात्रा, मेलाहरुमा विपद जोखिम सम्बन्धी सन्देश दिने कार्यक्रमहरु गर्ने	”	”	”

४. रोकथाम, अल्पीकरण (संरचनागत र गैरसंरचनागत) र अनुकूलन (Mitigation – Structural and Non-structural)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी	बहु प्रकोपबाट विधालयमा क्षति पुगी विधार्थीहरु मृत्यु तथा घाइते हुन सक्ने	प्रकोप जोखिम प्रतिरोधात्मक विद्यालय भवन तथा संरचना निर्माण गर्ने, यसरी निर्माण गर्दा उपयुक्त स्थल छनौट गर्ने	नयां निर्माण गरिने भवन स्थल	जिल्ला शिक्षा कार्यालय र जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	५ वर्ष
”	”	पहिरोको जोखिम विधालयहरुमा चेक डयाम र वृक्षारोपण गर्ने, बांस रोप्ने	पहिरो प्रभावित गाविस	जिल्ला शिक्षा कार्यालय र भूसंरक्षण कार्यालय	५ वर्ष
”	”	शैक्षिक सामग्री व्यवस्थापन गर्न सुरक्षित स्थान बनाई भण्डारण गर्ने	”	”	५ वर्ष
”	”	गाविस स्तरमा विधालय विपद जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन गरि प्रभावकारी परिचालन गर्ने	सवै विधालय	”	५ वर्ष
”	”	बाढी जोखिम विधालयहरुमा तटबन्ध गर्ने र वृक्षारोपण गर्ने साथै विद्यालयमा प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य सरसफाई बाकसको व्यवस्था गर्ने	बाढी प्रभावित विधालय	जिल्ला शिक्षा कार्यालय र भूसंरक्षण र जल उत्पन्न प्रकोप कार्यालय	५ वर्ष
”	”	नियमित रुपमा भ्याल ढोका मर्मत गर्ने तथा हावा छेक्ने व्यवस्था गर्ने । र छाना मजबुत बनाउने	प्रभावित विधालय	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	५ वर्ष
”	”	विद्यालयमा विपद व्यवस्थापन कोष खडा गर्ने	सवै विधालय	”	१ वर्ष
”	”	विधालयमा पानीको वैकल्पिक व्यवस्था गर्ने,	पानीको समस्या	”	५ वर्ष

		आकाशे पानी संकलन र शुद्धीकरण	भएको विधालय		
”	”	विधालयबाट निस्कने फोहरको व्यवस्थापन गर्ने (प्लाष्टिक, खुला दिसापिसाव, ढल आदि)	सवै विधालय	”	२ वर्ष

२. कार्यालय : जिल्ला विकास समिति तथा भौतिक पुर्वाधार विकास

परिणाम :जिल्लामा निर्माण हुने सरकारी तथा निजी भवन संरचनाहरु भूकम्प प्रतिरोधी बनी प्रकोपबाट हुने धनजनको क्षतिमा उल्लेख्य रुपमा कमी आएको हुनेछ ।

१. नीतिगत व्यवस्था (Policy formation)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
भूकम्प	भूकम्पबाट भौतिक संरचनाहरु भत्की धनजनको क्षति हुने	भौतिक पुर्वाधार निर्माण आचार संहिताको पुर्ण पालना तथा कार्यान्वयन गर्ने	सवै गाविस	जिल्ला विकास समिति र प्राविधिक कार्यालय	५ वर्ष
”	”	विद्यमान ऐन नियम कानुनको पालना गर्ने	”	”	”
”	”	पुर्वाधार निर्माण गर्दा डोजरको प्रयोगको सट्टा मानवीय श्रोत परिचालन गर्ने नीतिगत व्यवस्था	”	”	”
”	”	सडक बनाउदा बन विनासलाई कम गर्ने	”	”	”
”	”	नदिबाट बालुवा ढंगा गिट्टि निकाल्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्ने नीतिगत व्यवस्था र कार्यान्वयन	”	”	”

२. मानव संसाधन विकास (Skill Human Resource development)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि

भूकम्प	भूकम्पबाट भौतिक संरचनाहरू भत्की धनजनको क्षति हुने	गाविस स्तरमा विपद जोखिम न्यूनिकरण समिति गठन गर्ने, तालिम दिने र कृयाशिल बनाउने	सवै गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष
"	"	संरचना निर्माण गर्दा ठेकेदार मिस्त्री, उपभोक्ता समितिलाई भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण तालिम दिने ५०० जना	सवै गाविस	जिविस र शहरी विकास	५ वर्ष
"	"	गाविस स्तरमा विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धि स्वयमसेवक तयार गर्ने, ७५ गाविस	सवै गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरो भौतिक संरचनाहरू भत्की धनजनको क्षति हुने	चेकडयाम निर्माण, तटबन्धन निर्माण र वायोइन्जिनियरिङ तालिम दिने	बाढी तथा पहिरो प्रभावित गाविस	जिल्ला विकास समिति र गाविस	२ वर्ष

३. जनचेतना अभिवृद्धि (Awareness Raising)

प्रमुख प्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी	बहु प्रकोपबाट विद्यालयमा क्षति पुगी विधार्थीहरू मृत्यु तथा घाइते हुन सक्ने	समुदाय स्तरमा विपद जोखिम न्यूनिकरण, भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण, सम्बन्धी रेडियो, एफएम, पत्रपत्रिका, सडकनाटकको माध्यमबाट प्रचार प्रसार गरि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष
"	"	विपदको जोखिम भएका स्थानमा बसोबास गर्ने समुदायलाई विशेष पहल गरि सुरक्षित स्थानमा बसाई सराई गर्न जनचेतना जगाउने	७५ गाविस	जिविस गाविस	२ वर्ष
"	"	स्थानीय परम्परागत असल मान्यतालाई प्राथमिकता दिइ त्यसको प्रचार प्रसार गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष
"	"	विपद पुर्व गरिने आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्थापन र भण्डारण गर्ने व्यवस्था गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष

”	”	स्थानीय समुदायमा सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष
”	”	हावाहुरीले छाना उडाउन सक्ने सम्बन्धमा छलफल अन्तरिक्रिया गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस	५ वर्ष
”	”	भवन निर्माण आचार संहिताबोर छलफल र अन्तरिक्रिया गर्ने			

४. रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलन (संरचनागत र गैरसंरचनागत)(Mitigation – Structural and Non-structural)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी, आगलागी	बहु प्रकोपबाट भवनहरुमा र भौतिक पुर्वाधारमा क्षति पुगी विधार्थीहरु मृत्यु तथा घाइते हुन सक्ने	बाढी तथा पहिरो प्रभावित क्षेत्रमा रहेका भौतिक पुर्वाधारको संरक्षणको लागि तटबन्ध, बृक्षारोपण, तारवार तथा आवश्यक संरक्षण कार्य गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस वन कार्यालय	५ वर्ष
”	”	भौतिक संरचना निर्माण गर्दा विपदको सम्भावना हेरी निर्माण गर्ने	”	जिविस निर्माण ब्यवसायी, रयाप,	५ वर्ष
”	”	घर तथा विद्यालयको टिनको छानामाथि प्याराफिट बनाउने वा सकेसम्म ढलान गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस विद्यालय अभिभावक	५ वर्ष
”	”	घर विद्यालयका छानाहरु समय समयमा मर्मत, परिक्षण हेरविचार गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस विद्यालय अभिभावक	५ वर्ष
”	”	सडक घर कार्यालय भवन, खानेपानी धारा, सिचाई नहर कुलो, पुल निर्माण गर्दा मापदण्ड अनुसार गर्ने तथा सोको गुणस्तर नियन्त्रण गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस प्राविधिक कार्यालय	५ वर्ष
”	”	संरचना निर्माण गर्दा सम्भावित प्रकोपको सम्भावना हेरी तटबन्ध र अन्य नियन्त्रणका काम गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस प्राविधिक कार्यालय	५ वर्ष
”	”	भिरालो जमिन तथा सडक दुवै छेउ बृक्षारोपण गर्ने	७५ गाविस	जिविस गाविस प्राविधिक कार्यालय	५ वर्ष

”	”	सरकारी भवनहरु नयां निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी र पुराना भवनहरुको प्रवलीकरण गर्ने	”	”	५ वर्ष

३. समुह : खानेपानी तथा सरसफाई समुह

परिणाम : खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि संरचनाहरुको संकटासन्नतामा कमी आई विपदबाट हुने आर्थिक क्षतिमा कमी आएको हुनेछ ।

१. नीतिगत व्यवस्था (Policy formation)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो र भूकम्प	बाढी, पहिरो र भूकम्पले मुहान, धारा, इन्टेक टंकी बगाउने, भत्कने भै खानेपानीको समस्या हुने	खानेपानी संरचनालाई जोखिम मुक्त बनाउने वा विपद जोखिम विश्लेषण गर्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, जिविस	खानेपानी सरसफाई डिभिजन कार्यालय, आर.भी.डब्लु.आर.ए म.पी	२ वर्ष
”	”	मुल मुहान वरीपरि काडेतार जाली, रिटेनिंग वाल लगाउने र सुरक्षा नीति तय गर्ने	”	”	२ वर्ष
”	”	इन्टेक वरीपरि रुख विरुवा तथा भुकम्पबाट बच्ने उपाएहरु अवलम्बन गर्नुपर्ने नितिगत व्यवस्था गर्ने ।	”	”	२ वर्ष
”	”	खानेपानी सरसफाई महासंघलाई सकृय बनाउने,	”	”	२ वर्ष
”	”	खानेपानीको मुल मुहान माथि सरकारको स्वामित्व रहने नीति तर्जुमा गर्ने	”	”	२ वर्ष
”	”	खानेपानी संरचनाको जसले क्षति पुरयाउछ सोहि निकायले मर्मतको जिम्मेवारी लिने कुराको नितिगत व्यवस्था गर्ने ।	”	”	२ वर्ष

२. मानव संसाधन विकास (Skill Human Resource development)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो र भूकम्प	बाढी, पहिरो र भूकम्पले मुहान, धारा, इन्टेक टंकी बगाउने, भत्कने भै खानेपानीको समस्या हुने	स्थानीय वासिन्दा तथा उपभोक्ता समुहलाई पाइप जडाना, मर्मत सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने	खानेपानी योजना संचालन भएका गाविस	खानेपानी सरसफाई डिभिजन कार्यालय, आर.भी.डब्लु.आर.एम.पी	३ वर्ष
”	”	सरकारी गैर सरकारी निकाय बीच समस्या समाधानका लागि समन्वयकारी भुमिका निर्वाह गर्ने	”	”	३ वर्ष
”	”	खानेपानी प्राविधिकहरुलाई तालिम दिने	”	”	३ वर्ष
”	”	खानेपानी पाइप टुल्स रिजर्भवायर, ट्यांकीको अनुगमन सम्बर्द्धनकार्यमा जोड दिने, आवश्यक सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने	”	”	३ वर्ष
खडेरी	खडेरीलो पानीको मुहान सुक्ने र खानेपानीको समस्या हुने	स्थानीय स्तरका नाउला, ढुंगेधारा संरक्षण गर्ने तालिम दिने	”	”	३ वर्ष
”	”	आकाशे पानी संकलन र प्लाष्टिक पोखरी निर्माण सम्बन्धि तालिम दिने	”	”	३ वर्ष

३. जनचेतना अभिवृद्धि (Awareness Raising)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी, पहिरो र भूकम्प	बाढी, पहिरो र भूकम्पले मुहान, धारा, इन्टेक टंकी बगाउने, भत्कने भै खानेपानीको समस्या हुने	स्वच्छ सफा खानेपानीका लागि वाटरगार्ड को प्रयोग सम्बन्धी जानकारीका लागि तालिम कार्यशाला दिवस आदि मनाउने	सवै गाविसहरु	खानेपानी सरसफाई डिभिजन कार्यालय, आर.भी.डब्लु.आर.एम .पी	प्रत्येक वर्ष
माहामारी	दुषित पानीबाट माहामारी फैलिने	एफएम रेडियो लगायत सञ्चार माध्यमबाट सर्वसाधारणलाई सचेत गराउने खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने	”	”	”
		पानी शुद्धीकरण सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने	”	”	”
		खुला दिसामुक्त घोषणा कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने	”	”	”
बाढी तथा पहिरो	बाढी पहिरोले संरचना भत्कने वा बगाउने	खानेपानी निर्माण गर्दा र पुराना संरचनाको सुरक्षा सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने	”	”	”
”	”	खानेपानी क्षेत्रमा चरिचरन नगराउने जनचेतना जगाउने	”	”	”
”	”	पुराना संरचना बाढी तथा पहिरोबाट जोगाउनु पछि भन्ने जनचेतना फैलाउने	”	”	”

४.रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलन (संरचनागत र गैरसंरचनागत)(Mitigation – Structural and Non-structural)

प्रमुख प्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बाढी, पहिरो र भूकम्प	बाढी, पहिरो र भूकम्पले मुहान, धारा, इन्टेक टंकी बगाउने, भत्कने भै खानेपानीको समस्या हुने	खानेपानी मुहान इन्टेक तथा टयांकी वरीपरि तारजाली लाउने र वृक्षारोपण गर्ने	सवै गाविसका २३४ संरचना	खानेपानी डिभिजन सरसफाई कार्यालय, आर.भी.डब्लु.आर.एम.पी	२ वर्ष
”	”	पहिरो तथा बाढी बाट जोखिम खानेपानीको संरचनामा चेकडायम, तटबन्ध, वृक्षारोपण गर्ने	बाढी पहिरो जोखिम गाविस	”	२ वर्ष
”	”	भुकम्प प्रतिरोधक प्रविधिहरुको प्रयोग गर्ने	जिल्ला स्तर र शहरी क्षेत्र	”	२ वर्ष
”	”	खानेपानी मर्मत सम्भारमा ध्यान दिने	जिल्ला स्तर	”	२ वर्ष
”	”	पाइप जमिनमुनि राम्रो संग गाडने तथा बन संरक्षण गर्ने	”	”	२ वर्ष
खडेरी	खडेरीलो पानीको मुहान सुकी खानेपानी समस्या	घर घरमा आकाशे पानी संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने	गाविस	”	२ वर्ष
”	”	आकाशे पानी संकलनको लागि प्लाष्टिक पोखरीहरु निर्माण गर्ने	”	”	२ वर्ष
”	”	पुराना नाउला, कुवा, पोखरीहरु संरक्षण गर्ने	”	”	२ वर्ष
”	”	रिचार्ज पोखरीहरु बनाउने	”	”	२ वर्ष
”	”	बाढी तथा पहिरोको भल काटने परम्परागत सिप अभिवृद्धि गर्ने	बाढी तथा पहिरो प्रभावित गाविस	”	२ वर्ष
”	”	मुहान नजीक देवस्थलको निर्माण गर्ने	”	”	२ वर्ष

४. समुह : महिला बालबालिका कार्यालय, संरक्षण समुह

परिणाम : विपदबाट पर्न सक्ने जोखिम कम गर्न बालबालिका, अपांग, सुत्केरी तथा गर्भवती महिला र जेष्ठ नागरिकको सचेतना अभिवृद्धि भै संरक्षणका सवालहरु कमी भएको हुनेछ ।

१. नीतिगत व्यवस्था (Policy formation)

प्रमुख प्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बहु प्रकोप	प्रकोपबाट महिला, बालबालिका, अपांग तथा जेष्ठ नागरिक जोखिममा	विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा पुर्वतयारीका लागि बालबालिका, महिला अपांगता भएका र बृद्धबृद्धाको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने	जिल्ला	महिला विकास कार्यालय, यूनिसेप, वर्ल्ड भिजन र महिला प्रहरी सेल	३ वर्ष
”	”	गाविसको कोष तथा कार्यरत विकास साभेदारहरुले आफ्नो कोषबाट संकटासन्न समुहको लागि विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनकालागि रकम व्यवस्था गर्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।	”	”	”
”	”	संरक्षण सम्बन्धी नीतिहरुको कार्यान्वयन भए नभएको सुनिश्चित गर्ने	”	”	”

२. मानव संसाधन विकास (Skill Human Resource development)

प्रमुख प्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बहु प्रकोप	प्रकोपबाट महिला, बालबालिका, अपांग तथा जेष्ठ नागरिक जोखिममा	भुक्तम्प तथा अन्य विपदबाट सुरक्षित रहन ब्यवहारिक अभ्यास सिक्ने सिकाउने मानवीय श्रोत तयार गर्ने	महिला समुहहरु गाविसमा	महिला विकास कार्यालय, यूनिसेप, वर्ल्ड भिजन र महिला प्रहरी सेल	२ वर्ष

”	”	जिल्ला देखि समुदाय सम्म विपद जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन गरि कृयाशिल बनाउने तथा सबै तहमा विपद जोखिम न्यूनिकरणकालागि तालिम प्राप्त मानवीय श्रोत तयार गर्ने ।	जिल्ला स्तरमा	”	”
”	”	विपदबाट महिला बालबालिका, अपांगता, बृद्धबृद्धा, गरिव, गर्भवती, सुत्केरी महिला र दुर्गमका लाई प्राथमिकता दिन प्रशिक्षण गर्ने ।	गाविसमा	”	”
”	”	गाउ बाल संरक्षण समितिलाई आपतकालिन अवस्थामा बाल संरक्षण महिला हिंसाका मुद्दामा विशेष ध्यान दिन सक्षम बनाउने ।	गाविस	”	”
”	”	गाविसमा मनोसामाजिक परामर्श दिने	गाविस	”	”
”	”	जीवन उपयोगी सीप तालिम दिने	गाविस	”	”

३. जनचेतना अभिवृद्धि (Awareness Raising)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बहु प्रकोप	प्रकोपबाट महिला, बालबालिका, अपांग तथा जेष्ठ नागरिक जोखिममा	संकटासन्न समुहलाई सर्तकता सम्बन्धी नियमित नुमना अभ्यास, प्रदर्शन गराउने	महिला समुह	महिला विकास कार्यालय, यूनिसेप, वर्ल्ड भिजन र महिला प्रहरी सेल	२ वर्ष
”	”	सडक नाटक, अभिमुखिकरण, घरदैलो, रेडियो सुचना प्रसारण, पत्रपत्रिकामा सुचना प्रकाशन, सुचना शिक्षा सामग्री उत्पादन वितरण मार्फत संरक्षण सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने		”	२ वर्ष
”	”	बालबालिका महिला तथा अपांगता भएकाहरुको संरक्षण सम्बन्धी कानुनी प्रावधानको प्रचार प्रसार		”	”

		गर्ने ।			
”	”	सुरक्षा निकाय, सरकारी कार्यालय तथा मानविय कार्यमा कार्यरत सदस्यलाई संरक्षण तालिम दिने		”	”
खडेरी	खडेरीका कारण पानीको समस्या भै महिलाहरु प्रभावित हुने	आकाशे पानी संकलन सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने		” र खानेपानी कार्यालय	”

४. रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलन (संरचनागत र गैरसंरचनागत)(Mitigation – Structural and Non-structural)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनक क्रियाकलाप	स्थान	मुख्यजिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधि
बहु प्रकोप	प्रकोपबाट महिला, बालबालिका,अपांग तथा जेष्ठ नागरिक जोखिममा	भवन संरचनाहरु बालमैत्री, लैंगिक मैत्री, अपांगता मैत्री भए नभएको अनुगमन गर्ने र सोको मुलप्रवाहिकरणका लागि पैरवी गर्ने	जिल्ला स्तरमा	महिला विकास कार्यालय, यूनिसेप, वर्ल्ड भिजन र महिला प्रहरी सेल	२ वर्ष
”	”	महिला तथा बालबालिकाका लागि आपतकालिन सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने र भवन निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी बनाउने	”	”	”
”	”	अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई सहयोगी सामग्रीहरुको संकलन गरी तयारी अवस्थामा राख्ने	” र गाविस स्तरमा	”	”
खडेरी	खडेरीका कारण पानीको समस्या भै महिलाहरु प्रभावित हुने	आकाशे पानी संकलन गर्ने नमुना प्रदर्शन गर्ने कम्तीमा १ वटा एक गाविसमा	पानी समस्या भएको गाविसमा	”	”

५. स्थानिय ज्ञान, सीप प्रवर्धन (Local Knowledge and skill promotion)

प्रमुख प्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बहु प्रकोप	प्रकोपबाट महिला, बालबालिका,अपांग, गर्भवती, सुत्केरी तथा जेष्ठ नागरिक जोखिममा	बालबालिका तथा असहायहरुको लागि वैकल्पिक स्याहार गर्ने परिपाटीलाई निरन्तरता दिनुपर्ने (मामा काका छिमेकी)	सवै गाविस	महिला विकास कार्यालय, यूनिसेप, वर्ल्ड भिजन र महिला प्रहरी सेल	प्रत्येक वर्ष
”	”	बालबालिका हिड्ने बाटो क्षेत्रमा सम्भावित डढेलो लाग्न नदिन बाटोमा रहेका स्याउला सफा गर्ने	बन क्षेत्र भएको गाविस	”	”
”	”	साइरनको रुपमा स्थानीय बाजाको प्रयोग गर्ने		”	२ वर्ष
”	”	पहिरो जाने, जमिन कटान हुने ठाउको सुरक्षा र आम्दानीका लागि बांस रोप्ने,	सवै गाविस	”	३ वर्ष
”	”	हरेक टोल समुदायमा धरमभकारी स्थापना गर्ने ।	सवै	”	२ वर्ष

५. विषयगत कार्यालय : जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय

विषय : स्वास्थ्य तथा पोषण : स्वास्थ्य संरचनाको संकटासन्नतामा कमी भै, झडापखाला, हैजा तथा कुकुरको टोकाईका कारण माहामारीबाट हुने धनजनको क्षतिमा कमी आएको हुनेछ ।

नीतिगत व्यवस्था

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
माहामारी	माहामारी विशेष गरेर झडापखालाबाट मानिसको मृत्यु हुने	Rapid Response Team (RRT) स्वास्थ्य चौकी स्तरमा गठन गर्ने र स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिलाई विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि सामग्री उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्था गर्ने	जिल्ला स्तर	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	१ वर्ष
”	”	वार्षिक योजनामा विपद जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनलाई जोड दिएर योजना र बजेट बनाउने नितिगत व्यवस्था गर्ने	”	”	”
”	”	विपद व्यवस्थापन कोष बनाउने नितिगत व्यवस्था गर्ने	”	”	”

मानव संसाधन विकास

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी, पहिरो, माहामारी, भूकम्प	बाढी, पहिरो, माहामारी, भूकम्पबाट धनजनको क्षति हुने	जिल्ला तथा स्वास्थ्य संस्था स्तरमा रिक्त दरवन्दी पुरा गर्ने	जिल्ला जनस्वास्थ्य	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	२ वर्ष
”	”	सवै स्वास्थ्य कर्मी, व्यवस्थापन समिति, एफ.सी.एच.भी, आमा समुह समलाई विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम दिने	गाविस	”	”

”	”	प्राथमिक उपचार तालिम समुदायमा दिने	गाविस	”	”
”	”	मनोसामाजिक परामर्श तालिम दिने	गाविस	”	”
”	”	RRT लाई थप तालिम दिने र दक्ष बनाउने	जिल्ला स्तर	”	”
”	”	उपस्वास्थ्य चौकी स्तरसम्म विपद सर्म्पक व्यक्ति तोक्ने	७५ वटै स्वास्थ्य चौकी	”	”

जनचेतना अभिवृद्धि

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी तथा पहिरो, माहामारी	बाढी, पहिरो, बाट माहामारी तथा स्वास्थ्य समस्या हुने	स्वास्थ्य संस्थाका सवै तालिम, बैठकहरुमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि विषयलाई समावेश गर्ने	गाविस	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	प्रत्येक वर्ष
”	”	स्वास्थ्य पोषण र विपदको बारेमा रेडियो, पत्रपत्रिका मार्फत सचेतना फैलाउने	”	”	”
”	”	विभिन्न ठाउँमा विपद जोखिम न्यूनिकरण, पूर्वतयारी र व्यवस्थापन सम्बन्धि होर्डिड. बोर्ड, व्यानर टांस्ने	”	”	”
”	”	सहभागीमूलक संकटासन्नटा र क्षमता विश्लेषण गरी सूचना प्रवाह गर्ने	”	”	”
”	”	विभिन्न सांस्कृतिक कार्यक्रम मार्फत विपद सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने	”	”	”
”	”	नियमित सरुवा रोग र तिनको रोकथामको बारेमा पर्चा, पम्पलेट बाट प्रचार प्रसार गर्ने	”	”	”
”	”	नियमित जांच, मौसम अनुसारको लुगा लगाउन, खाना खान जनचेतना फैलाउने र रोगलाग्नबाट बच्ने उपायवारे अभियान संचालन गर्ने	”	”	”

	”	आयुर्वेद सम्बन्धि जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने	”	”	
पशु माहमारी	बहुला कुकुरले टोकी मानिसहरु घाइते तथा मृत्यु हुने	रेविज माहामारी सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने कार्यक्रम गर्ने	”	जिल्ला जनस्वास्थ्य र पशु कार्यालय	
		घर पालुवा कुकुरलाई रेविज विरुद्ध सुई दिने अभियान संचालन गर्ने	”	”	
		जडिबुटी औषधी प्रशोधन तथा उत्पादन गर्ने	रामारोशन गाविस	जिल्ला जनस्वास्थ्य	

रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका कार्यक्रम

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
भूकम्प, बाढी, पहिरो	भूकम्प, बाढी, पहिरोबाट स्वास्थ्य संस्थाका संरचना विग्रने, भत्कने र बगाउने	स्वास्थ्य संस्था निर्माण पूर्व संभाव्यता अध्ययन गरी बाढी, पहिरो, भूकम्प, हावाहुरी प्रतिरोधात्मक क्षमता सहित भवन निर्माण आचार संहिता अनुसार निर्माण गर्ने (निर्माण गर्दा अपांग मैत्री, जेष्ट नागरिक, बालबालिका, किशोर किशोरी, रोगी र गर्भवतीलाई समेत ध्यान दिएर बनाउने)	नयां वन्ने स्थानमा	शहरी विकास तथा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	५ वर्ष
”	”	पुराना तथा भूकम्पय जोखिममा रहेका स्वास्थ्य चौकीहरुको मापदण्ड अनुसार प्रवलीकरण गर्ने	संकटासन्न स्वास्थ्य चौकी	”	५ वर्ष
”	”	निरन्तर समन्वयात्मक बैठकहरु गर्ने र जोखिम न्यूनिकरणको अनुगमन गर्ने	सवै गाविस	”	प्रत्येक वर्ष
”	”	पूर्ण खोप कार्यक्रम संचालन गर्ने	सवै गाविस	”	३ वर्ष
”	”	प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी र प्रयोग मैत्री निर्माण गर्ने		”	२ वर्ष
”	”	जोखिममा रहेका स्वास्थ्य संस्था वरिपरी, वृक्षारोपण, (वांस, निगालो, अमरिसो, स्याला, धतुरो)घेरावार, ग्याविन बाल, तटबन्ध गर्ने	प्रभावित गाविस	”	३ वर्ष

”	”	गर्भवती महिला, बालबालिका, सुत्केरी महिलालाई आवश्यक सेवा जस्तै गर्भजांच, खोप, पोषण, पि.एम.टि.सी.टी, सुत्केरी सेवा प्रदान गर्ने	जिल्ला स्तर	”	३ वर्ष
”	”	घर भित्रको धुवांरहित, छाउपडी गोठ मुक्त अभियानमा सहयोग गरी पूर्ण खोपमुक्त गाविस घोषणा गर्ने		”	
”	”	विभिन्न सरुवा रोग, कडा रोग, कुपोषण, सुक्ष्म पोषण तत्वको कमी बाट वच्च अभियान संचालन गर्ने		”	
”	”	एच.आई.भी एडस संक्रमितहरुलाई पोषण, हेरचाह र सहयोग र नियमित स्वास्थ्य जांच, जीवन उपयोगी सीप, नियमित औषधी सेवन गराउने		”	

स्थानिय ज्ञान, सीप प्रवर्धन

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
भूकम्प, बाढी, पहिरो	भूकम्प, बाढी, पहिरोबाट स्वास्थ्य संस्थाका संरचना विग्रने, भत्कने र बगाउने	धामी भांकीलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम तथा अभिमुखिकरण गरी विरामीलाई अस्पताल जान प्रोत्साहित गर्ने	सवै गाविस	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	निरन्तर
”	”	रुघा, खोकीको उपचारमा तुलसी, वेसार, अदुवा, मह, टिमुर लसुन आदिको प्रयोग गर्ने वारे प्रचार प्रसार गर्ने	”	”	”
”	”	हाट खुट्टा भांचिएमा तत्काल प्राथमिक उपचारको लागि काप्रो बांध्ने तरिका सिकाउने	”	”	”
”	”	घिउ कुमारीको प्रयोग गर्ने र फाइदा बताउने	”	”	”

६. विषयगत कार्यालय : कृषी तथा पशु विकास कार्यालय

विषय : कृषी तथा पशु : खेतीयोग्य कृषी जमिनको सुरक्षा र खडेरीबाट पर्न सक्ने प्रभावमा कमी आई कृषी तथा पशु उत्पादनमा वृद्धि भै खाद् संकटासन्टाको जोखिम न्यूनिकरण भएको हुनेछ ।

नीतिगत व्यवस्था

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
खडेरी तथा असिना	खडेरी तथा असिनाले वालीनाली नष्ट भै भोकमरी सृजना हुने	वाली क्षति सम्बन्धि विमा नीति तयार गरी लागु गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने	जिल्ला	जिल्ला कृषी कार्यालय	२ वर्ष
पहिरो	खुला चरिचरनबाट माटो कमजोर भै पहिरो गएर धनजनको र पशुजन्य क्षति हुने	खुला चरिचरन बन्द र डालेघांस वृक्षारोपण गर्ने नितिगत व्यवस्था गर्ने	पहिरो जाने स्थानहरुमा	जिल्ला पशु विकास कार्यालय	”

मानव संसाधन विकास

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
खडेरी तथा असिना	खडेरी तथा असिनाले वालीनाली नष्ट भै भोकमरी सृजना हुने	बसन्ते खेती, बेमौसमी खेती सम्बन्धि तालिम दिई दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने	असिना प्रभावित गाविस	जिल्ला कृषी कार्यालय	१ वर्ष
”	”	प्लाष्टिक पोखरी, सुख्खा र चिस्यान सहन सक्ने प्रजातीको धानको वाली लगाउने दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने	”	”	१ वर्ष
”	”	जलवायु विश्लेषण गरी वाली पात्रो र मौसमी पात्रो तयार गरी खेती गर्ने तालिम संचालन गर्ने	”	”	”
जनावरबाट क्षति	जनावरबाट वालीनाली क्षति	जनावरको आनीवानी र वासस्थान सुरक्षा सम्बन्धि तालिम संचालन गर्ने	प्रभावित गाविस	जिल्ला वन कार्यालय	”
		IPM पाठशाला संचालन र सर्भे एण्ड सर्भिलेन्स गर्ने	”	”	”

जनचेतना अभिवृद्धि

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बालीमा लाग्ने रोग	बालीमा रोग लागेर बाली उत्पादनमा प्रभाव भै भोकमरी हुने	रोग प्रतिरोधात्मक जातको खेती गर्ने प्रचार प्रसार गर्ने	प्रभावित गाविस	जिल्ला कृषी कार्यालय	”
”	”	स्थानिय जडिबुटीबाट बालीको रोगको संरक्षण प्रविधि प्रसार र विकास गर्ने	”	”	”
”	”	प्रांगारिक मललाई प्रोत्साहन तथा रासायनिक विषादी मल न्यूनिकरण गर्ने	”	”	”
”	”	विमा, खेती प्रविधि,सिंचाई, बगर खेती, तरकारी बाली सम्बन्धि पत्रपत्रिका, एफ.एम, रेडियो, नाटका, प्रदर्शनी, व्यक्तिगत अन्तरक्रिया बाट प्रचार प्रसार गर्ने	”	”	”
”	”	घांस खेती, खाद्यान्न बाली र रोग किरा नियन्त्रण सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने	”	”	”

रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका कार्यक्रम

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
जंगली जनावरबाट प्रभाव	जंगली जनावरले बालीनाली नष्ट गर्ने	जंगली जनावर प्रस्थान गर्ने क्षेत्रमा सौर्य तारवार लगाउने	जनावर प्रभावित गाविस	कृषि विकास र वन कार्यालय	२०७१ सम्म
”	”	बन फाँडानी गर्ने कार्य रोक्ने	”	”	निरन्तर
”	”	जंगली जनावरको बासस्थानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने	”	जिल्ला वनकार्यालय	२०७२
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरोले धनजनको क्षति	डाले घांस तथा भुईँ घांस लगाउने	”	”	”

		चरिचरन व्यवस्थापन गर्ने	”	”	”
		SALT प्रविधिबाट खेती गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाउने	”	जिल्ला कृषी कार्यालय र सिंचाई	२ वर्ष
खडेरी	खडेरी कृषी उत्पादन कमी भै भोकमरी	आकाशे पानी संकलन गर्न घैटो कार्यक्रम, पोखरी निर्माण गर्ने, थोपा सिंचाई कार्यक्रम संचालन गर्ने,	”	”	”
	”	सुख्खा तथा चिस्यान सहन सक्ने वाली प्रजाती लगाउने	”	”	”
	”	छोटो समयमा फल फल्ने वा तरकारी हुने जातको खेत गर्ने	”	”	”
	”	जंगली कन्दमुल उपयोग र खाद् भण्डारणको व्यवस्था गर्ने	”	”	”
असिना	असिनालो वालीनाली नष्ट	असिनापूर्व तयार हुने गरी वाली लगाउने अभ्यास बढाउने	”	”	”
बालीमा रोग	बालीमा लाग्ने रोगले उत्पादनमा कमी	कम रोग लाग्ने खालको वाली प्रजाती लगाउने	”	”	”
”	”	घरेलु जडिबुटीबाट जैविक विषादीको उत्पादन र प्रयोग गर्ने	”	”	”
पशु माहामारी	पशु मृत्य तथा घाइते	पशु खोप कार्यक्रम संचालन गर्ने र फैलिन नदिन तत्कालिन व्यवस्था गर्ने	”	जिल्ला पशु कार्यालय	”

स्थानिय ज्ञान, सीप प्रवर्धन

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
जंगली जनावर	जनावरबाट धनजनको क्षति	टिन, सिठ्ठी बजाउने, आगो वाल्ने,पुत्ला राख्ने खाल्टो खन्ने परम्परा निरन्तर गर्ने	प्रभावित गाविस	कृषि कार्यालय	निरन्तर
बालीमा रोग	बालीमा लाग्ने रोगले उत्पादनमा कमी	गाईको दुध, गहुत लाई प्रयोग गरी वालीमा लाग्ने रोगकिराको नियन्त्रण गर्ने	”	”	निरन्तर
		गोबरबाट भकारी पोतेर वन्द गर्ने	”	”	निरन्तर
बाढी तथा पहिरो	बाढी पहिरोले खेतीयोग्य जमिन नष्ट	जोखिम स्थानमा ढुंगाको वाल लगाउने, वांसको चेक डयाम बनाउने र रुख रोप्ने	”	भूसंरक्षणको समन्वयमा	२ वर्ष

७. विषयगत कार्यालय : जिल्ला बन कार्यालय

विषय : वन, वातावरण तथा उद्योग : जलवायु परिवर्तन र यसले वनक्षेत्रमा पार्ने प्रभाववारे समुदायका मानिसहरूको क्षमता तथा जनचेतना अभिवृद्धि भै विपदको जोखिम न्यूनिकरण भएको हुनेछ ।

नीतिगत व्यवस्था

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी	खोलाबाट ढुंगा, बालुवा, गिट्टि भिक्नाले बाढीबाट धनजनको क्षति	प्राकृतिक श्रोतको उपयोग खोलाबाट ढुंगा, बालुवा, गिट्टि भिक्ने सम्बन्धि नीति बनाउने र कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्ने	जिल्लास्तर	जिल्ला विकास समिति र बन कार्यालय	२ वर्ष
”	”	EIA र IEE को नितिगत व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने	जिल्लास्तर	”	”
जनावरबाट बालनाली क्षति	जनावरबाट बालनाली क्षति	जनावरबाट भएको बालनाली क्षतिको क्षतिपूर्तिकोलागि नितिगत व्यवस्था तयार गर्ने	जिल्लास्तर	”	”

मानव संसाधन विकास

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी पहिरो	बाढी पहिरोबाट धनजनको क्षति हुने	सामुदायिक वन समुहहरूको गठन र साइरन सम्बन्धि तालिम	सामुदायिक वन भएको गाविस	जिल्ला वन कार्यालय र फेकोफन	२ वर्ष
”	”	गल्ली नियन्त्रण गर्ने, खहरे नियन्त्रण, खोला किनार नियन्त्रण गर्ने तालिम दिने	बाढी तथा पहिरो जोखिम स्थान	”	”
		खेर गएका जमिनको पुन प्रयोग गर्ने	आवश्यक ठाउ.	”	”
आगलागी	आगलागीबाट धनजनको क्षति हुने	आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धि साधनहरू चलाउने तालिम	जिल्ला स्तर र गाविस स्तर	”	”

”	”	आगलागी नियन्त्रण मोटरबाइक चलाउने सम्बन्धि तालिम	जिल्ला स्तर यातायात सुविधा भएको ठाउँमा	”	”

जनचेतना अभिवृद्धि

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
खडेरी	खडेरीले वन क्षेत्रमा असर गर्ने	जलवायू परिवर्तन र यसको असरवारे वन उपभोक्ता समितिमा छलफल गर्ने	खडेरी प्रभावित १७ गाविसमा	जिल्ला वन कार्यालय र फेकोफन	१ वर्ष भित्र
”	”	वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको बारेमा जनचेतना जगाउने	वन क्षेत्र भएको गाविस	”	
माहामारी	फोहरको कारणले माहामारी फैली मानिसहरु विरामी वा मृत्यु हुने	घर, उधोग तथा कलकारखानाबाट निस्कने फोहरको व्यवस्थापन र वातावरण प्रदुषण सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने	सवै गाविस	”	

रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका कार्यक्रम

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
पहिरो	पहिरोबाट धनजनको क्षति	भूबनोट अनुसारको पहिरो जान सक्ने स्थानको पहिचान गर्ने, चेकडयाम लगाउने र वृक्षारोपण गर्ने, डाले घांस, भुईँ घांस लगाउने	उच्च जोखिमको २० गाविसमा	जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालयको सहयोग	उच्च जोखिममा एक वर्ष भित्र
	,	व्यवस्थित चरिचरनको व्यवस्था मिलाउने	गाविस	जिल्ला वन कार्यालय	दुई वर्ष भित्र
	”	पानीको मुहान वरिपरि बोटविरुवा संरक्षण तथा वृक्षारोपण गर्ने, उतिस लगाउने	”	”	”
	”	भिरालो जमिनमा वृक्षारोपण गर्ने	”	”	”
	”	गल्ली नियन्त्रण गर्ने,	”	”	”
	”	नर्सरी स्थापना गर्ने	”	”	”

	”	पशुहरुलाई बाँधेर खुवाउने र पाल्ने प्रक्रिया विकास गर्ने	”	” र पशु कार्यालय	”
आगलागी	आगलागीबाट धनजनको क्षति	समुदायमा आधारित आगलागी व्यवस्थापन योजना बनाउने	”	”	”
	”	डढेलो नियन्त्रण संजाल निर्माण गर्ने	”	”	”
	”	बनमा अग्नी रेखा निर्माण गर्ने	”	”	२ वर्ष भित्र
	”	संरक्षण पोखरीहरु निर्माण गर्ने, थोपा सिंचाई कार्यक्रम संचालन गर्ने	”	”	”
बाढी	बाढीबाट धनजनको क्षति	बाढी प्रभावित क्षेत्रमा बायो इन्जिनियरिङ., स्पर तथा चेक डयाम लगाउने र वृक्षारोपण गर्ने	उच्च जोखिमको १७ गाविस	”	उच्च जोखिममा एक वर्ष भित्र
		खहरे नियन्त्रण, खोला किनार नियन्त्रण गर्ने			
जनावर	जनावरबाट बालीनाली नष्ट र खाद् संकट	जनावर प्रभाव क्षेत्रमा सौर्य तारवार लगाउने, ट्रेन्च लगाउने, जैविक अवरोध पेटी लगाउने,	६ प्रभावित गाविस	”	”
	”	कृषी बालीमा परिवर्तन गर्ने भेन्था, लेमनग्रास, पाल्मरोजा र क्यामामाइल लगाउने	प्रभावित गाविस	”	”

स्थानिय ज्ञान, सीप प्रवर्धन

प्रमुख प्रकोप	प्रमुख जोखिम	विपद व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान	मुख्य जिम्मेवारी र सहयोगी	समय अवधी
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरोबाट धनजनको क्षति, खेतीयोग्य जमिन नष्ट	बाढी तथा पहिरो जाने स्थानमा बांस खेती तथा अमिसो खेती गर्ने	बाढी तथा पहिरो प्रभावित गाविस	जिल्ला वन कार्यालय	२ वर्ष भित्र
”	”	पहिरो जाने स्थानहरुमा गह्वर निर्माण गर्ने	”	”	”

३.२ विपद् पश्चात गरिने क्रियाकलाप

१. समुह : शिक्षा

परिणाम : प्रकोपबाट प्रभावित विद्यालयहरूको पुर्ननिर्माण कार्यमा समुदायको सहभागितामा यथाशिघ्र सम्पन्न भै पठनपाठन कार्य सुचारु भएको हुनेछ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
हावाहुरी	विद्यालयको छाना उडाउने	क्षतिको विवरण संकलन गर्न समुदायको सहभागिता गराउने	प्रभावित गाविस	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	क्षति अनुसार	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	यूनिसेफ	३ महिना भित्र
बाढी, पहिरो र भूकम्प	भवनमा क्षति पुऱ्याउने र पठनपाठन अवरुद्ध	अभिभावक संग छलफल तथा क्षतिग्रस्त विद्यालय भवन मर्मत गर्ने कार्यमा शुरुदेखि नै समुदायकाय संलग्नता बढाउने	”	”	”	”	”	”
”	”	समुदायमा भएका श्रोतहरूको परिचालन र समुदायको योगदान गराउने	”	”	समुदायको श्रोत	”	”	निरन्तर

२. क्षमता अभिवृद्धि (Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
हावाहुरी	विद्यालयको छाना उडाउने	सिकर्मी, डकर्मी तथा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र अभिभावकलाई तालिम दिने	प्रभावित गाविस	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	क्षति अनुसार	जिल्ला शिक्षा कार्यालय र वि.व्य.स	यूनिसेफ, केयर	१ वर्ष

बाढी, पहिरो र भूकम्प	विधालय भवनमा क्षति पुऱ्याउने	जनचेतना अभिवृद्धि, युवा परिचालन, विपद् जोखिम कम गर्न विभिन्न अभ्यासहरु गर्ने ।	”	विद्यालय, विद्यालय व्यवस्थापन समिति				

३. दिगोपना(Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
हावाहुरी	विद्यालयको छाना उडाउने	आपातकालिन कोष व्यवस्थापन प्राविधिक सहयोग	प्रभावित सबै गाविसमा ।	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	क्षति अनुसार	जिल्ला शिक्षा कार्यालय र वि.व्य.स	यूनिसेफ, केयर	१ वर्ष
बाढी, पहिरो र भूकम्प	विधालय भवनमा क्षति पुऱ्याउने	बृक्षारोपण, रिटेनिंग बाल लगाउने जोखिम व्यवस्थापन योजना निर्माण गर्ने बाल विकास केन्द्रको भवन निर्माणगर्ने फरक क्षमता भएका बालबालिकाको श्रोत कक्षा सञ्चालन गर्ने ।		विद्यालय, विद्यालय व्यवस्थापन समिति	”	”	वन कार्यालय, भूसंरक्षण	”

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	

हावाहुरी	विद्यालयको छाना उडाउने	छाना ढलान गर्ने, प्याराफिट लगाउने, जे हुक लगाउने भवन आचारसंहिता अनुसारको भवन निर्माण गर्ने	सवै प्रभावित गाविस	जिल्ला शिक्षा कार्यालय,	क्षति अनुसार	जिल्ला शिक्षा कार्यालय र वि.व्य.स	यूनिसेफ, केयर	१ वर्ष
बाढी, पहिरो र भूकम्प	भवनमा क्षति पुऱ्याउने	पहिरो नजाने स्थानमा उचित स्थानको पहिचान गरि भवन निर्माण गर्ने पाठ्यक्रममा विपद व्यवस्थापन विषय समावेश गर्ने ।	”	”	”	”	”	”
		नयां विद्यालय भवन बनाउंदा बाढी, पहिरो, भूकम्प र हावाहुरीबाट क्षति नहुने गरी बनाउने	”	”	”	”	”	”

२ समुह : जिल्ला विकास समिति तथा जिल्ला प्राविधिक, भौतिक पुर्वाधार विकास

परिणाम : भौतिक संरचनाहरु र सेवाहरुको पुर्ननिर्माणका कार्यहरुमा समुदायको सहभागितामा दिगो तथा पहिलेको भन्दा अझ मजबुत बनी सुचारु भएको हुनेछ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	भौतिक संरचनाहरु सडक कुलो सिचाई, पोखरी विद्युत नहर सार्वजनिक	भौतिक तथा मानवीय क्षतिको सुचना संकलन गर्ने कार्यमा समुदायको सहभागिता गराउने	प्रभावित गाविस	जिविस	क्षति अनुसार	जिविस	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय गाविस	१ वर्ष

	स्थल क्षति							
पहिरो		राहत वितरण, सुचना संकलन, क्षतिभएको संरचनाको प्राथमिककरण, लागत स्टीमेट तयार गर्ने, अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन श्रोतको खोजी तथा समन्वय गर्न समुदायको सहभागिता गराउने	”	जिविस	”	”	”	”
हावाहुरी	घर विद्यालयका छाना उडाउने, जनधनको क्षति ।	सुचना संकलन गरि क्षतिको एकिकन गर्ने, पुनर्निर्माणको श्रोतको खोजी गर्ने, जनसहभागिता जुटाउने ।	”	जिविस	”	”	”	”

२. क्षमता अभिवृद्धि(Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	भौतिक संरचनाको आंशिक वा पुर्ण क्षति हुने	बाढी पीडितलाई परामर्श भुकम्प रहित पुनर्निर्माणका लागि मिस्त्री ठेकेदार तथा उपभोक्ता समितिलाई तालिम लागत स्टीमेट तयार गर्ने भवन आचार संहिताको जानकारी गराउने तटबन्ध/ जाली निर्माण वाल निर्माण गर्ने प्रकोपको समयमा हुन सक्ने भग्नावशेष व्यवस्थापन गर्न दक्ष मानवीय श्रोत तयार गर्ने	प्रभावित गाविस	जिविस	क्षति अनुसार	जिविस	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय गाविस भूसंरक्षण	२ वर्ष

पहिरो	भौतिक, आर्थिक तथा मानविय क्षति, सडक कुलो सिचाई, पोखरी विद्युत नहर सार्वजनिक स्थल क्षति	संरचना निर्माण गर्दा सकेसम्म डोजरको प्रयोग नगर्ने, नाली बनाउने, तटबन्ध निर्माण गर्ने, नहर कुलो बनाउदा समेत पहिरो नजाने गरि निर्माण गर्ने ।	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	घर विद्यालयका छाना उडाउने, जनधनको क्षति ।	घरको छाना बलियो बनाउने, हावा हुरीले नविग्रने गरि भक्याल ढोका व्यवस्थापन गर्ने ।	”	”	”	”	”	”

दिगोपना (Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	भौतिक संरचनाको आंशिक वा पुर्ण क्षति हुने	भुकम्प रहित भौतिक संरचनाको निर्माण, नदि खोला नियन्त्रणको लागि पर्खाल र तटबन्धको व्यवस्थापन, नदिको सतह मापन, खतरा अनुसार साइरन घण्टीको व्यवस्थापन गर्ने ।	प्रभावित गाविसहरू र नपा	जिल्ला विकास समिति,	क्षति अनुसार	जिल्ला विकास समिति,	जिल्ला प्रशासन, प्रहरी, प्राविधिक कार्यालय, स्थानीय निकायहरू दातृ निकायहरू	२ वर्ष
पहिरो	भौतिक, आर्थिक तथा मानविय क्षति, सडक कुलो सिचाई, पोखरी विद्युत नहर सार्वजनिक	वृक्षारोपण तथा संरक्षण गर्ने, तटबन्ध पर्खालको मर्मत सम्भार गर्ने, मर्मतका लागि कोषको व्यवस्था गर्ने ।	”	”	”	”	”	”

	स्थल क्षति							
हावाहुरी	घर विद्यालयका छाना उडाउने, जनधनको क्षति ।	घरको छानो बलियो बनाउने टिनको छानामाथि प्याराफिट बनाउने, आधुनिक ढलान सहितको घर निर्माणमा जोड दिने ।	”	”	”	”	”	”

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	भौतिक संरचनाको आंशिक वा पुर्ण क्षति हुने	पुनर्निर्माणका लागि सुरक्षित र भरपर्दो स्थानको खोजी कूलो सडक, खानेपानी, विद्युत, पोखरीको नियमित रेखदेख गर्ने	प्रभावित गाविस	जिल्ला विकास समिति,	क्षति अनुसार	जिल्ला विकास समिति,	प्राविधिक कार्यालय, स्थानीय निकायहरु दातृ निकायहरु	२ वर्ष
पहिरो	भौतिक, आर्थिक तथा मानविय क्षति, सडक कूलो सिचाई, पोखरी विद्युत नहर सार्वजनिक स्थल क्षति	जोखिमलाई ध्यान दिएर तटबन्ध निर्माण गर्ने, बाल लगाउने, वृक्षारोपण गर्ने	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	घर विद्यालयका छाना उडाउने, जनधनको क्षति ।	हावाहुरीले छाना नउडाउने बनाउन समुदायमा सचेतना फैलाउने	”	”	”	”	”	”

३. समुह : खानेपानी तथा सरसफाई समुह

परिणाम : खानेपानीका संरचनाहरूको पुर्ननिर्माण कार्य समयमै भै पानीको आपूर्ती सहज रूपमा भएको हुनेछ र पानीको कारण हुने रोगहरूको वारेमा समुदाय सचेत भै माहामारीको जोखिम कम भएको हुनेछ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	मुहान बगाउने र मुल हराउने डर	प्राविधिकहरूबाट अनुगमन मूल्यांकन गरि मुहान सर्वे डिजाइन लागत अनुमानका लागि प्रमुख सरोकारवालासँग समन्वय गर्ने तथा जनसहभागिता जुटाउने	प्रभावित सवै गाविस	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	क्षति अनुसार	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	युनिसेफ आर.भी. डब्लु.आर. एम. पी, केयर	३ महिना
पहिरो	मुल इन्टेक हराउने	मुहान पत्ता लगाई क्षतिको पहिचान गर्ने, खर्चको लागत अनुमान गर्ने	„	„	„	„	„	„
भुकम्प	इन्टेक र मुल धसिने	संरचना निर्माणका लागि जनसहभागिता जुटाइ उपभोक्ता समितिमा कम्तिमा ५० प्रतिशत महिला सहभागिता अनिवार्य गर्ने ।	„	„	„	„	„	„
हावाहुरी	रुख ढल्दा पाइप टुटने फुटने	खानेपानी योजना समबन्धी सम्पुर्ण कामहरु पारदर्शी रूपमा सञ्चालन गर्ने र समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरि उपभोक्ता समिति गठन गर्ने ।	„	„	„	„	„	„
आगलागी	पाइप जल्ने नष्ट	खानेपानी आयोजनाको प्रमुख पदमा	„	„	„	„	„	„

	हुने	महिलालाई राख्ने ।					

२. क्षमता अभिवृद्धि(Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाँव वस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	मुहान बगाउने र मुल हराउने डर	उपभोक्ता समितिलाई निर्माण पूर्व निर्माण समय र निर्माण पश्चातका कृयाकलाप सम्बन्धी तालिम दिने गाउ स्तरका खानेपानी सरसफाई समन्वय समितिलाई गाविस कोषको व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम तथा खानेपानी संरचना मर्मत सम्बन्धी तालिम दिने ।	प्रभावित सवै गाविस	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	क्षति अनुसार	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	युनिसेफ आर.भी. डब्लु.आर. एम. पी, केयर	३ महिना
पहिरो	मुल इन्टेक हराउने	प्लम्बरलाई तालिम दिने जिल्ला स्तरमा खानेपानी तथा सरसफाई समन्वय समिति तथा अन्य सरोकारवाला निकाय बीच समय समयमा अन्तरकृया छलफल भेला, तालिम गोष्ठी सञ्चालन गर्ने	”	”	”	”	”	”

३. दिगोपना(Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	मुहान बगाउने र मुल हराउने डर	संरचना निर्माणका लागि उपयुक्त स्थानको खोजी	प्रभावित सबै गाविस	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	क्षति अनुसार	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	युनिसेफ आर.भी. डब्लु.आर. एम. पी, केयर	३ महिना
पहिरो	मुल इन्टेक हराउने	खानेपानीका पाइपहरु कम्तिमा ३ फीट सम्म गाडनुपर्ने	”	”	”	”	”	”
भुकम्प	इन्टेक र मुल धसिने	उपभोक्ताहरुलाई मर्मत सम्भारका लागि जनचेतना जगाउने	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	रुख ढल्दा पाइप टुटने फुटने	प्रचार प्रसारका लागि एफ एम रेडियो तथा अन्य सञ्चार माध्यमको प्रयोग गर्ने	”	”	”	”	”	”
आगलागी	पाइप जल्ने नष्ट हुने	मर्मत संभार कोष खडा गर्ने	”	”	”	”	”	”

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनकार्यक्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी	मुहान बगाउने र मुल हराउने डर	स्थान छनौट, सर्वे, लगत स्टीमेट र पुनर्निर्माण कार्य सञ्चालन गर्दा जोखिम नहुने स्थानमा गर्ने	प्रभावित सबै गाविस	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	क्षति अनुसार	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	युनिसेफ आर.भी. डब्लु.आर. एम. पी, केयर	६ महिना
पहिरो	मुल इन्टेक हराउने	लागत अनुमानका आधारमा जनसहभागिता, दातासमुह र सरोकारवाला संग सहकार्य गर्ने	”	”	”	”	”	”
भुकम्प	इन्टेक र मुल धसिने	पुनर्निर्माण सम्बन्धी कार्य भरपदौं, दिगो र जोखिम रहित बनाउने, पुनर्लाभमा ध्यान दिने ।	”	”	”	”	”	”

४. समुह : महिला तथा बालबालिका कार्यालय, संरक्षण
 परिणाम : विपद पश्चात बालबालिका, अपांगा, जेष्ठ नागरिक, गर्भवती र सुत्केरी महिलाहरुको पुर्नस्थापना कार्य भै सहज रुपमा दैनिक कार्य भएको हुनेछ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
पहिरो बाढी, खडेरी हावाहुरी दुर्घटना	मानविय क्षति विस्थापित, भौतिक पुर्वाधार क्षति, मनौवैज्ञानिक असर, लैंगिक हिंसा, बाल हिंसा, घाइते	मनोसामाजिक विमर्श सेवा उपलब्ध । पारिवारिक पुनर्मिलनमा सहजिकरण गर्ने । लैंगिक सम्बेदनशीलता, बाल संरक्षण सम्बन्धी अभिमुखिकरण । पुनर्निर्माण प्रकृत्यामा प्रभावितहरु -महिला बालबालिका, अपांगता, अशक्त वृद्धको सहभागिताका लागि पहल र अनुगमन । वितरण भएका सहायतामा महिला बालबालिका अपांगता र वृद्धाको सहज पहुच भए नभएको अनुगमन पैरवी । स्थानीय तहका संरचनाको सहभागितालाई सुनिश्चित गराउने ।	प्रभावित सवै गाविस	महिला बालबालिका कार्यालय,	क्षति अनुसार	महिला बालबालिका कार्यालय,	सुरक्षा निकाय गैसस तथा दातृ निकाय	३ महिना

२. क्षमता अभिवृद्धि (Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
पहिरो बाढी, खडेरी हावाहुरी दुर्घटना	मानविय क्षति विस्थापित, भौतिक पुर्वाधार क्षति, मनोवैज्ञानिक असर, लैंगिक हिंसा, बाल हिंसा, घाइते	बाल समुह, किशोरी समुह, महिला समुह संस्था, आमा समुह आदि कृयाशिल बनाउन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । महिला किशोरीहरुका लागि सीपमुलक तालिम लघु उद्यम सञ्चालन गर्ने । पुर्वसुचना प्रणालीको विकास, क्षमता विकास, समन्वय । जीवन उपयोगी सीप तालिम ।	प्रभावित सबै गाविस	महिला बालबालिका कार्यालय,	क्षति अनुसार	महिला बालबालिका कार्यालय,	सुरक्षा निकाय गैसस तथा दातृ निकाय	३ महिना

३. दिगोपना (Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
पहिरो बाढी, खडेरी हावाहुरी	मानविय क्षति विस्थापित, भौतिक	स्थानीय तहमा भएका संरचना संस्थागत रूपमा विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।	प्रभावित सबै गाविस	महिला बालबालिका	क्षति अनुसार	महिला बालबालिका	सुरक्षा निकाय गैसस तथा	३ महिना

दुर्घटना	पुर्वाधार क्षति, मनौवैज्ञानिक असर, लैंगिक हिंसा, बाल हिंसा, घाइते	विपदका समयमा वा अधिपछि महिला बालबालिका वृद्ध तथा अपांगता भएका व्यक्तिहरु माथि हुने दुर्व्यवहार हिंसाका घटना महिला बालबालिका कार्यालयमा नियमित रूपमा उजुरी रिपोर्टिग गर्ने पद्यतिको विकास गर्ने । निर्माण भएका भौतिक संरचना पुर्वाधारहरु बालमैत्री अपांगता, लैंगिक मैत्री भए नभएको अनुगमन गर्ने तथा सोको सुनिश्चितताका लागि सम्बन्धीत निकायलाई जिम्मेवार बनाउने ।		कार्यालय,		कार्यालय,	दातृ निकाय	

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
पहिरो बाढी, खडेरी हावाहुरी दुर्घटना	मानविय क्षति विस्थापित, भौतिक पुर्वाधार क्षति, मनौवैज्ञानिक असर, लैंगिक हिंसा, बाल हिंसा, घाइते	हेल्पलाईन स्थापना गर्ने । मोवाइल एसएमएस सेवा उपलब्ध गराउने । हुन सक्ने जोखिमबाट सुरक्षित हुन समुदायलाई सक्षम बनाउने । उद्धारमा खटिने विभिन्न संस्था तथा सुरक्षाकर्मीलाई लैंगिक हिंसा, बाल हिंसा दुर्व्यवहार सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्ने ।	प्रभावित सवै गाविस	महिला बालबालिका कार्यालय,	क्षति अनुसार	महिला बालबालिका कार्यालय,	सुरक्षा निकाय गैसस तथा दातृ निकाय	३ महिना

५. समुह : जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य तथा पोषण

परिणाम : विपद् पश्चात नष्ट भएका स्वास्थ्य संरचनाहरू र सेवाहरू पुर्ननिर्माण र पुर्नस्थापना भै सहज तथा सरल तरिकाले स्वास्थ्य सेवा निरन्तर भएको हुनेछ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
पहिरो	घाइते मृत्यु अंगभंग संस्थाको क्षति	क्षतिको प्रभावकारी सुचना संकलन र जनचेतना अभिवृद्धि, नवजात शिशुलाई स्तनपान, गर्भवतिलाई पोषिलो खाना, खोप आदी कार्यमा समुदायको सहभागिता गर्ने	प्रभावित सवै गाविस	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय,	क्षति अनुसार	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय,	स्वास्थ्य संस्थाहरू, स्वयमसेविका, आमा समुह	३ महिना भित्र
बाढी	वातावरणीय प्रदुषण, मृत्यु, सरुवारोग महामारी	माहामारी रोकथामका लागि सचेतना स्थानीय स्तरमा औषधीको व्यवस्था गर्न समुदायको सहभागिता गर्ने	"	"	"	"	"	"
खडेरी	छालाको संक्रमण कुपोषण, महामारी,	आमा समुह मार्फत सचेतना व्यवहार परिवर्तनका लागि अभियान	"	"	"	"	"	"
हावाहुरी	स्वास्थ्य संस्थाको छाना उडाउने, मानवीय क्षति हुने	स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिलाई सकृय बनाउने तथा भवन निर्माणमा सहयोग जुटाउने	"	"	"	"	"	"
महामारी	संक्रामणात्मक रोग, मृत्यु कुपोषण	महामारी नियन्त्रण, तथा सरुवा रोग सम्बन्धी समुदाय परिचालन	"	"	"	"	"	"
दुर्घटना	घाइते अंगभंग मृत्यु मानसिक असन्तुलन	प्राथमिक उपचार सेवा प्रभावकारी, यातायात व्यवस्थापन, विभिन्न अभियानहरू	"	"	"	"	"	"

		सञ्चालन गर्ने जस्तै पोषण सप्ताह, सरसफाइ सप्ताह, स्तनपान सप्ताह, आयोडिन महिना, सुनौला हजार दिन ।						

२. क्षमताअभिवृद्धि(Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेव ारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
पहिरो	घाइते मृत्यु अंगभंग संस्थाको क्षति	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति, आमा समुह, स्वयमसेविका, युवा क्लब तथा बाल क्लबका प्रतिनिधिलाई विपद् जोखिम सम्बन्धी तालिम	प्रभावित सवै गाविस	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	गैसस, यूनिसेफ, केयर	६ महिना भित्र
बाढी	वातावरणीय प्रदुषण, मृत्यु, सरुवारोग महामारी	कुपोषित बालबालिकाको पहिचान तथा पोषण तत्व वितरण, सफा र सुरक्षित सुत्केरीका लागि जनचेतना	”	”	”	”	”	”
खडेरी	छालाको संक्रमण कुपोषण, महामारी,	परिवार नियोजन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवा र परामर्श	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	स्वास्थ्य संस्थाको छाना उडाउने, मानवीय क्षति हुने	दिर्घरोगी तथा विरामीहरुको स्याहार हेरचाह र सहयोग सम्बन्धी तालिम	”	”	”	”	”	”
महामारी	संक्रमणात्मक रोग, मृत्यु कुपोषण	निमोनिया, भ्नाडापखाला खोप तथा पोषण सम्बन्धी सचेतना तथा तालिम	”	”	”	”	”	”
”	”	ब्यक्तिगत तथा वातावरणीय सरसफाई सम्बन्धी तालिम दिने तथा व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी तालिम	”	”	”	”	”	”

३. दिगोपना (Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गावि स)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी, पहिरो भूकम्प माहामारी	बाढी, पहिरो भूकम्प धनजनको क्षति साथै माहामारी फैलिने	विपद् जोखिम भएका गाविसमा रोग तथा माहामारीबाट बच्न समुदाय स्तरमा नियमित अनुगमन गर्ने	प्रभावित सवै गाविस	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	आवश्यक ता अनुसार	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	गैसस, यूनिसेफ, केयर	६ महिना भित्र
”	”	अत्यावश्यक औषधी तथा सामग्री आपूर्ति र दुवानी गर्ने	”	”	”	”	”	”
”	”	आमा समुह, स्वयमसेविका, ब्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला, जेष्ठ नागरिक, अपांग दिर्घरोगीहरु सँग छलफल अन्तरकृया	”	”	”	”	”	”
”	”	रिक्त दरवन्दी पदपूर्ति	”	”	”	”	”	”
”	”	आईरन आयोडिन नुन, बालभिटा, भिटामिन ए, जुकाको औषधीको नियमित आपूर्ति र वितरण गर्ने	”	”	”	”	”	”
”	”	प्रत्येक महिला आमा बैठकमा गर्भवति परिक्षण, ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरु मध्ये कुपोषणको पहिचान र व्यवस्थापन गर्ने, दिर्घरोगी, अशक्त तथा एचआईभी संक्रमितलाई पोषण तथा एआरभी प्राथमिक उपचार केन्द्रबाट समेत उपलब्ध गराउने ।	”	”	”	”	”	”

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी, पहिरो भूकम्प माहामारी	बाढी, पहिरो भवन संरचनामा क्षति	भवन आचार संहिता अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको भवन निर्माण गर्ने । स्वास्थ्य संस्था अपांग, बालबालिका तथा वृद्ध मैत्री बनाउने	प्रभावित सवै गाविस	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	गैसस, यूनिसेफ, केयर	६ महिना भित्र
”	”	शौचालयहरु प्रयोगमैत्री बनाउने, जिल्लामा ब्लड बैंक सञ्चालनमा ल्याउने	”	”	”	”	”	”
”	”	एम्बुलेन्स सेवा सुरु गर्ने सवै स्वास्थ्य संस्थामा शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था गर्ने	”	”	”	”	”	”
”	”	सवै गाविसमा नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसारको बर्थिंग सेन्टर सञ्चालन गर्ने ।	”	”	”	”	”	”
”	”	एचआईभी संक्रमितका लागि समुदायिक स्याहार केन्द्र सञ्चालन गर्ने सरसफाई सम्बन्धी किट बक्स तथा न्यानो भोलासवै गाविसमा आपूर्ति गर्ने ।	”	”	”	”	”	”
”	”	जिल्ला अस्पतालको बेड संख्या ५० पुरयाउने ।	”	”	”	”	”	”

६. समुह : जिल्ला कृषी तथा पशु कार्यालय

परिणाम : विपद प्रभावितहरुलाई आयमूलक तथा सीपमूलक तालिमको माध्यमबाट पुर्नस्थापना गरी जिविकोपार्जन सहज रुपमा संचालन भएको हुने छ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरोले धानवाली नष्ट, गोठ तथा पशु चौपाया नष्ट र सिचाई कुलोमा क्षति	क्षतिको विवरणका लागि भेटघाट, समिक्षा र अन्तरकृया माटो ब्यवस्थापन तालिम, बदाम खेतीका लागि विउ वितरण, खाद्यान्न वितरण, हलगोरु विमा सर्वेक्षण तथा विमा दावी, कुलो क्षति सर्वेक्षण तथा कच्ची कुलो निर्माण	प्रभावित गाविस	जिल्ला कृषि कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला कृषि र सिंचाई कार्यालय	जिल्ला विकास	१ वर्ष
खडेरी	बालीनालीको उत्पादन कमी	पोखरी कुलो. निर्माणमा समुदायको सहभागिता गराउने	”	”	”	”	”	”

२. क्षमता अभिवृद्धि (Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरोले धानवाली नष्ट, गोठ तथा पशु चौपाया नष्ट र सिचाई कुलोमा क्षति	बदाम खरभुजा परवर खेती प्रवर्द्धन, माटो सुधार तालिम बेमौषमी खेति प्रणाली सम्बन्धी सचेतना वृद्धि तालिम पशु तथा बाली विमा अभिमुखिकरण सिचाई कुलो गुणस्तरीय पुनर्निर्माणका लागि दक्ष जनशक्ति निर्माण तालिम	प्रभावित गाविस	जिल्ला कृषि कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला कृषि र सिचाई कार्यालय	जिल्ला विकास	१ वर्ष
खडेरी	बालीनालीको उत्पादन कमी	चेतना वृद्धि गरि कुलो पोखरीको प्रयोग गर्ने सुख्खा सहने बाली लगाउने	”	”	”	”	”	”

३. दिगोपना (Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्यजिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरोले धानवाली नष्ट, गोठ तथा पशु चौपाया नष्ट र	बगर खेति गर्ने प्रविधि हस्तान्तरण अन्न भण्डारण घर निर्माण डालेघास तथा भुईँ घास रोपण सम्भाव्य जोखिम अध्ययन गरि त्यसको	प्रभावित गाविस	जिल्ला कृषि कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला कृषि र सिचाई कार्यालय	जिल्ला विकास	१ वर्ष

	सिचाई कुलोमा क्षति	प्रतिकार गर्ने संरचना निर्माण गर्ने						
खडेरी	बालीनालीको उत्पादन कमी	खडेरी प्रतिरोधात्मक प्रतिकार्य योजना बनाउने	”	”	”	”	”	”

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढी तथा पहिरो	बाढी तथा पहिरोले धानवाली नष्ट, गोठ तथा पशु चौपाया नष्ट र सिचाई कुलोमा क्षति	छिटो फल्ने बाली लगाउने बसन्ते खेतीगर्ने सीप विकास गर्ने, बालीको विमा गर्ने भकारीमा अन्न सञ्चय गर्ने बानीको विकास गर्ने सुरक्षित स्थानमा मात्र गोठ निर्माण गरि पशु राख्ने नदिमा पुर्व सुचना प्रणाली जडान गरि बाढी आएको पुर्व सुचना दिने कुलोको तलमाथि फिलींग गर्ने निर्माणका क्रममा गुणस्तरमा ध्यान दिने ।	प्रभावित गाविस	जिल्ला कृषि कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला कृषि र सिचाई कार्यालय	जिल्ला विकास	१ वर्ष
खडेरी	बालीनालीको उत्पादन कमी	नयाँ कुलो निर्माण, वाटरहारभेष्ट टंकी निर्माण, प्लास्टिक पोखरी निर्माणको संख्या बृद्धि गर्ने	”	”	”	”	”	”

७. समुह : जिल्ला वन कार्यालय, बन, वातावरण, उद्योग तथा भुसंरक्षण
परिणाम : दिगो वन व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

१. सहभागिता र अपनत्व (Participation and ownership)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढि	खोला छेउका रुखहरु कटान गरि बगाउने	जोखिम ठाउंमा वृक्षारोपण गर्ने जैविक प्रविधि अवलम्बन गर्ने, खोला छेउमा पशुचरण बन्द गर्ने	प्रभावित गाविस	जिल्ला वन कार्यालय	आवश्यक ता अनुसार	जिल्ला वन कार्यालय	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति तथा सरोकारवालाह	६ महिना
पहिरो	बनक्षेत्रको उर्वरमाटो नष्ट हुने, पानीको मुहान ढाकिने रुख विरुवा नास हुने	भक्षय हुने ठाउमा रुख कटान तथा पशुचरण बन्द गर्ने पानीको मुहान संरक्षण गर्ने र वरीपरि वृक्षारोपण गर्ने । बनक्षेत्रमा बाटो वा संरचना निर्माण गर्दा वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन गर्ने	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	रुख ढलाउने, चराचुरुंगीको वासस्थानमा असर	सेल्टर बेल्टको निर्माण सुधारिएको चुलो तथा विक्रेट बनाउने तालिम दिई साना घरेलु उद्यम सञ्चालन गर्ने	”	”	”	”	”	”

आगलागी	साना विरुवा तथा जडिबुटीको नास जंगली जनावरको बासस्थानको नास बातावरण प्रदुषण	डढेलो नियन्त्रण सञ्जालको निर्माण, आवश्यक अग्नी नियन्त्रण तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति तथा उपकरण तयारी अवस्थामा राख्ने बनेक्षेत्रमा चरण बन्द तथा खाली ठाउमा बृक्षारोपण गर्ने ।	”	”	”	”	”	”

२. क्षमता अभिवृद्धि (Capacity Building)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढि	खोला छेउका रुखहरु कटान गरि बगाउने	अवलोकन भ्रमण, नुमना प्रदर्शनी क्षेत्रको निर्माण नर्सरी व्यवस्थापन तथा नर्सरी उत्पादनका लागि सामग्रीको व्यवस्था	प्रभावित गाविस	जिल्ला बने कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला बने कार्यालय	सामुदायिक बने उपभोक्ता समिति तथा सरोकारवालाह	६ महिना
पहिरो	बनेक्षेत्रको उर्वरमाटो नष्ट हुने, पानीको मुहान ढाकिने रुख विरुवा नास हुने	आयआर्जन मुलक कृषाकलापहरु बाखापालन, तरकारी खेति प्रवर्द्धन	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	रुख ढलाउने, चराचुरुंगीको वासस्थानमा असर	कम्पोष्ट मल बनाउने तालिम जडिबुटी खेती तथा प्रसोधन तालिम र बजार व्यवस्थापन	”	”	”	”	”	”

आगलागी	साना विरुवा तथा जडिबुटीको नास जंगली जनावरको बासस्थानको नास बातावरण प्रदुषण	वृक्षारोपण गर्ने डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धि जनचेतना जगाउने	”	”	”	”	”	”

३. दिगोपना (Sustainability)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढि	खोला छेउका रुखहरु कटान गरि बगाउने	दिगो बन व्यवस्थापन गर्ने र वैज्ञानिक बन व्यवस्थापन	प्रभावित गाविस	जिल्ला बन कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला बन कार्यालय	सामुदायिक बन उपभोक्ता समिति तथा सरोकारवालाह	६ महिना
पहिरो	बनक्षेत्रको उर्वरमाटो नष्ट हुने, पानीको मुहान ढाकिने रुख विरुवा नास हुने	कृषि बनको विकास गर्ने वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्नुपर्ने	”	”	”	”	”	”
हावाहुरी	रुख ढलाउने, चराचुरुंगीको बासस्थानमा असर	पुराना रुखहरु कटानी गर्ने र नयां वृक्षारोपण गर्ने	”	”	”	”	”	”
आगलागी	साना विरुवा तथा जडिबुटीको नास जंगली जनावरको बासस्थानको नास बातावरण प्रदुषण	अग्नी रेखा निर्माण गर्ने र आपतकालिन कोष खडा गर्ने	”	”	”	”	”	”

४. पहिलेको भन्दा अझ राम्रो बनाउने (Build, Back, Better)

प्रमुखप्रकोप	प्रमुखजोखिम	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	स्थान (नपा/गाविस)	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
बाढि तथा पहिरो	बनक्षेत्रको उर्वरमाटो नष्ट हुने, पानीको मुहान ढाकिने रुख विरुवा नास हुने र खोला छेउका रुखहरु कटान गरि बगाउने	बनक्षेत्र जोगाउन चेकडयाम, तटवन्ध लगाउने र वृक्षारोपण गर्ने	प्रभावित गाविस	जिल्ला बन कार्यालय	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला बन कार्यालय	सामुदायिक बन उपभोक्ता समिति तथा सरोकारवालाहरु	१ वर्ष
”	”	बन उपभोक्ता समुहलाई जलवायू परिवर्तन सम्बन्धि तालिम दिने	”	”	”	”	”	”
”	”	परिवर्तित जलवायू संग अनुकूलन हुन सक्ने रुख विरुवाहरु लगाउने	”	”	”	”	”	”
”	”	सामुदायिक बन क्षेत्रमा जडिबुटी खेती प्रवर्धन गर्ने	”	”	”	”	”	”
आगलागी	साना विरुवा तथा जडिबुटीको नास, जंगली जनावरको बासस्थानको नास, बातावरण प्रदुषण	अग्नी रेखा निर्माण गर्ने र आपतकालिन कोष खडा गर्ने	”	”	”	”	”	”

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : नतीजामा आधारित जिल्ला विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना

अछाम नतीजामा आधारित जिल्ला विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना Result Based District Disaster Management Plan

प्रभाव (Impact)

२०७५ सालको अन्त्य सम्म अछाम जिल्लामा विपदको कारण हुने धनजनको क्षतिमा उल्लेख्य रुपमा कमी आएको हुनेछ

प्रभाव (Impact)									
२०७५ सालको अन्त्य सम्म अछाम जिल्लामा विपदको कारण हुने धनजनको क्षतिमा उल्लेख्य रुपमा कमी आएको हुनेछ									
परिणाम १ (Outcome 1) :				परिणाम २ (Outcome 2) :			परिणाम ३ (Outcome 3) :		
२०७३ साल सम्ममा सबै सरकारी कार्यालयहरूले विपद जोखिम न्यूनिकरणलाई विकासमा मुलप्रवाहीकरण गरी विपदको जोखिम कम भएको हुनेछ				जिल्लामा विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना प्रत्येक वर्ष परिमार्जन भै प्रभावकारी प्रतिकार्य कार्यान्वयन भएको हुनेछ			विपद पश्चात पहिलेकै अवस्थामा ल्याउन वा सो भन्दा राम्रो अवस्थामा ल्याउन जिल्लाको क्षमता अभिवृद्धि भै प्रभावकारी पुनर्लाभका कार्यहरू भएको हुनेछ		
प्रतिफल १.१ Output 1.1 : विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी सरोकारवालाहरूको ज्ञानको विकास भइ अल्पीकरण,	प्रतिफल १.२ (Output 1.2) विकास निर्माणका कार्यहरू गर्दा वातावरणिय र विपद जोखिम विश्लेषण गर्ने	प्रतिफल १.३ (Output 1.3) विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धि दक्ष जनशक्तिको	प्रतिफल १.४ (Output 1.4) विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि संस्थागत आधार जिल्ला	प्रतिफल २.१ (Output 2.1): विपद प्रतिकार्यकोलागि दक्ष जनशक्ति जिल्लामा तयार भएको हुनेछ	प्रतिफल २.२ (Output 2.2) विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यकोलागि खाद् तथा अखाद् सामाग्रीहरूको	प्रतिफल २.३ (Output 2.3) जिल्लामा पूर्वसूचना प्रणालीको विकास भै प्रकोपको	प्रतिफल ३.१ (Output 3.1): विग्रेका भत्केका संरचनाहरूको Build, Back	प्रतिफल ३.२ (Output 3.2) प्रकोप प्रभावितहरूको जिविकोपार्जनका वैकल्पिक उपाय	प्रतिफल ३.३ (Output 3.3) विपद पश्चात आवश्यकता पहिचान गर्न सक्ने, परामर्श

रोकथाम र अनुकुलनका कार्य संचालन भएका हुनेछन्	नितिगत व्यवस्था भई प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ	विकास भएको हुनेछ	तथा गाविस तहमा भएको हुनेछ र विपद व्यवस्थापन कोष खडा भएको हुनेछ		व्यवस्था भएको हुनेछ	समयमा हुने धनजनको क्षति कम भएको हुनेछ	Better सिद्धान्तको आधारमा पुनर्निर्माण भई सेवा सुचारु भएको हुनेछ ।	सुचारु भएको हुनेछ ।	दिन सक्ने दक्ष जनशक्तिको विकास भएको हुनेछ

विपद पूर्व (Before Disaster)

नतीजा	सूचक	बेसलाइन	लक्ष (target)					प्रमाण सूचक	जिम्मेवारी	जोखिम अनुमान
			१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	४ वर्ष	५ वर्ष			
प्रभाव (Impact) : २०७५ सालको अन्त्य सम्म अछाम जिल्लामा विपदको कारण हुने धनजनको क्षतिमा उल्लेख्य रुपमा कमी आएको हुनेछ	मानविय मृत्यु र घाइतेको संख्या आर्थिक क्षतिको रकम भवनको र खानेपानी क्षति प्रभावित र विस्थापित घर	प्रत्येक वर्ष सरदर ...जनाको मृत्यु र ... घाइते प्रत्येक वर्ष ७० लाख वरावरको आर्थिक क्षति प्रत्येक वर्ष २०२ विधालय ५ स्वास्थ्य चौकी हावाहुरीबाट क्षति, खानेपानीको संरचना, र भवनहरु क्षति	२० प्रतिशतको दरले मानविय क्षति कम गर्ने २५ प्रतिशतको दरले आर्थिक क्षति कम गर्ने प्रत्येक वर्ष २५ प्रतिशतको दरले भौतिक संरचनाको क्षति कम गर्ने २५ प्रतिशतको दरले प्रभावित घरको दर कम गर्ने	”	”	”	”	जिल्ला प्रशासन कार्यालयको प्रतिवेदन विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना	जिल्ला विकास समिति	विपदको क्षेत्रमा सरकारको प्रतिवद्धता र सहयोग निरन्तर हुने

		प्रत्येक वर्ष घर प्रभावित र विस्थापित								
परिणाम १ (Outcome 1) : २०७३ साल सम्ममा सवै सरकारी कार्यालयहरूले विपद जोखिम न्यूनिकरणलाई विकासमा मुलप्रवाहीकरण गरी विपदको जोखिम कम भएको हुनेछ	मुलप्रवाहीकरण गरिएको सरकारी कार्यालय, जिविस, गाविस संख्या जोखिममा रहेका घरघुरी जोखिममा रहेको खेतीयोग्य जमिन र वन क्षेत्रफल जोखिममा रहेको भौतिक संरचना	सरकारी कार्यालयमा मुलप्रवाहीकरण सम्बन्धि जनचेतना भएको बाढीबाट १९५७८ धरधुरी र ३१२८४ रोपनी जमिन र पहिरो बाट १७४७६ घरधुरी र ३५२४३ रोपनी खेतीयोग्य जमिन जोखिममा बाढी पहिरोबाट २३३ खानेपानी संरचना, ८६ विधालय, १३५ सिंचाई कुलो १६ स्वास्थ्य चौकी जोखिममा र भूकम्पीय जोखिममा ३४३ र ६७ स्वास्थ्य चौकी र हावाहुरीबाट २०२ विधालय	सरकारी कार्यालय र जिविसमा मुलप्रवाहीकरण जोखिममा रहेको धनजनको जोखिम २० प्रतिशतले कमी ”	२० प्रतिश तले कमी	२० प्रति शत ले कमी	२० प्रति शत ले कमी	जिविस, गाविस तथा सरकारी कार्यालयको योजना पत्र जोखिम पार्श्वचित्र २०७०	जिवि स, गावि स तथा सरक ारी कार्या लय	स्थानिय वि. मन्त्रालय को मुलप्रवा हीकरण सम्बन्धी निति यथावत	

प्रतिफल १.१ Output 1.1 : विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी सरोकारवालाहरुको ज्ञानको विकास भइ अल्पीकरण, रोकथाम र अनुकुलनका कार्य संचालन भएका हुनेछन्	बाढी प्रभावित क्षेत्रमा तारजाली लगाएको संख्या पहिरो प्रभावित क्षेत्रमा तारजाली लगाएको संख्या वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल भूकम्प प्रतिरोधी नयां विधालय भवन र प्रवलीकरण संख्या सौर्य तारवार गरिएको गाविस हावाहुरीले छाना उडाउन सक्ने विधालय प्रवलीकरण गरिएको घरसंख्या भूउपयोग योजना भूकम्प प्रतिरोधी सरकारी भवन	केही प्रभावित क्षेत्रमा तारजाली निर्माण भएको केही प्रभावित क्षेत्रमा तारजाली निर्माण भएको ३०० हेक्टर जमिनमा वृक्षारोपण २५० विधालय भूकम्पको जोखिम धान्न सक्ने कुनै पनि गाविसमा सौर्य तारवार नलगाइएको २०२ विधालय र ५ स्वास्थ्य चौकीको छाना गत वर्ष उडाएको कुनै पनि गाविसमा भूउपयोग योजना नवनेको केही भूकम्प प्रतिरोधी सरकारी भवन	उच्च प्रभावित बाढी तथा पहिरो प्रभावित गाविसको २० प्रतिशत क्षेत्रमा तारजाली लगाउने ५०० हेक्टरमा वृक्षारोपण ६० वटा विधालयको क्षति न्यूनिकरण हुदै गएको हुनेछ प्रत्येक वर्ष १ वटा गाविसमा सौर्य तारवार लगाउने २५ प्रतिशत विधालय र स्वास्थ्य चौकीको को छाना मजबुत प्रत्येक वर्ष ५ गाविसका दरले भूउपयोग योजना बनाउने आगामी ५ वर्ष सवै सरकारी कार्यालयका	बांकी २० प्रतिश तमा ” प्रतिश त विधाल यको छाना मजबु त ”	बांकी २० प्रति शत	बांकी २० प्रति शत	जिल्ला विकास समिति, जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालयको प्रतिवेदन	जिल ला विका स समिा त, जिल ला भूसं क्षण कार्या लय	”

			भवन भूकम्प प्रतिरोधी बनाउने							
नयां पोखरी निर्माण पोखरी मर्मत आकाशे पानी संकलन मुहान संरक्षण वाली नष्ट खुला दिसामुक्त गाविस पूर्ण खोप	२० प्लाष्टिक पोखरी निर्माण १५ सिमेण्ट पोखरी निर्माण ५ घरमा आकाशे पानी संकलन २ वटा मुहान संरक्षण हिउदेवालीमा १५ प्रतिशत वाली नष्ट जिल्ला खुला दिसामुक्त घोषणा भएको पूर्ण खोपमुक्त ०० गाविस	प्रत्येक वर्ष १० वटा प्लाष्टिक पोखरी निर्माण प्रत्येक वर्ष १० वटा सिमेण्ट पोखरी निर्माण प्रत्येक वर्ष १० घरमा आकाशे पानी संकलन प्रत्येक वर्ष २० वटा मुहान संरक्षण प्रत्येक वर्ष हिउदे वाली नष्ट २० प्रतिशतले कम गर्ने अछाम जिल्लालाई दिसामुक्त घोषणा भएकोले निरन्तर अनुगमन २५ प्रतिशतको दरले पूर्ण खोपमूक्त बनाउने	”	”	”	”	”	”	”	

प्रतिफल १.२ (Output 1.2) विकास निर्माणका कार्यहरु गर्दा वातावरणिय र विपद जोखिम विश्लेषण गर्ने नितिगत व्यवस्था भइ प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ	वातावरण तथा जोखिम विश्लेषण गरिएको योजना स्थानिय पाठ्यक्रममा विपद व्यवस्थापन विषय	.. प्रतिशत विकास निर्माणको काममा वातावरणिय जोखिम विश्लेषण गरिएको स्थानिय पाठ्यक्रममा समावेश केही मात्र	२० प्रतिशतमा लागु गर्ने प्रत्येक वर्ष ५ गाविसमा समावेश गर्ने	थप २० प्रतिशतमा लागु गर्ने ”	थप २० प्रतिशतमा लागु गर्ने ”	थप २० प्रतिशतमा लागु गर्ने ”	”	जिविसको रेकर्ड तथा सरकारी कार्यालयको रेकर्ड शिक्षा कार्यालय	जिविस र सरकारी कार्यालय	नेपाल सरकारको नीतिसकारात्मक
प्रतिफल १.३ (Output 1.3) विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धि दक्ष जनशक्तिको विकास भएको हुनेछ	भूकम्प प्रतिरोधी घर निर्माण मिस्त्रीको संख्या जलवायू अनुकुलन ज्ञान भएका कृषी प्राविधिक अर्थिडं सम्बन्धि ज्ञान भएका व्यक्ति	.. जनाले तालिम लिएको २० प्रतिशत कृषी प्राविधिकले तालिम लिएको १०० जनाले तालिम लिएको	१५ प्रतिशतको दरले प्रत्येक वर्ष वृद्धि गर्ने २५ प्रतिशतले वृद्धि गर्ने ”	”	”	”	”	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, कृषि विकास कार्यालय जिल्ला भूसंरक्षणको रेकर्ड	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	”
प्रतिफल १.४ (Output 1.4) विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि संस्थागत आधार जिल्ला तथा गाविस तहमा भएको हुनेछ, र विपद व्यवस्थापन कोष खडा भएको हुनेछ	सवै गाविस, नगरपालिका तथा जिविसमा विपद व्यवस्थापन समिति र विपद हेर्ने सर्म्पक व्यक्ति विपद व्यवस्थापनमा तालिम प्राप्त सदस्य संख्या विपद व्यवस्थापन कोष	२ वटा गाविसमा विपद व्यवस्थापन समिति गठन १३६ जना विपद व्यवस्थापनमा तालिम प्राप्त ५ गाविसमा विपद व्यवस्थापन कोष	१५ वटा गाविस, जिल्ला र नपामा विपद व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने प्रत्येक वर्ष १५० जनालाई विपद व्यवस्थापन तालिम दिने थप १५ गाविसमा विपद व्यवस्थापन कोष स्थापना	”	”	”	”	जिविस, नगरपालिका र गाविसको माइन्चूट जोखिम पार्श्वचित्र	जिविस	”

विपदको समयमा (During Disaster)

नतीजा	सूचक	बेसलाइन	लक्ष (target)					प्रमाण सूचक	जिम्मेवारी	जोखिम अनुमान
			१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	४ वर्ष	५ वर्ष			
परिणाम २ (Outcome 2) : विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार, परिमार्जन भै प्रतिकार्यमा क्षमता अभिवृद्धि भै कार्यान्वयन भएको हुनेछ	विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना परिमार्जन विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन	विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना परिमार्जन भएको	प्रत्येक वर्ष निरन्तर परिमार्जन र कार्यान्वयन गर्ने	”	”	”	”	विपद पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	गृह मन्त्रालयको निति यथावत र सहयोग
प्रतिफल २.१ (Output 2.1): विपद प्रतिकार्यकोलागि दक्ष जनशक्ति जिल्लामा तयार भएको हुनेछ	तालिम प्राप्त खोज तथा उद्धार व्यक्ति तालिम प्राप्त अग्नी नियन्त्रक तालिम प्राप्त पौडीबाज तालिम प्राप्त प्राथमिक उपचार व्यक्ति विपद सम्बन्धि तालिम दिन सक्ने व्यक्ति भूकम्पबाट सुरक्षित रहने उपाय जानकारी पाएका विधालय संख्या मिरा सम्बन्धि तालिम	१०२ जना खोज तथा उद्धार ०० जना अग्नी नियन्त्रक २५ जनाको प्रहरी जनशक्ति ४४२ जना पौडीबाज ८९ प्राथमिक उपचार ०० जना विपद तालिम दिन सक्ने	प्रति वर्ष २० जनाको दरले खोज तथा उद्धार तालिम ५० जना अग्नी नियन्त्रक तालिम दिने आवश्यकता अनुसार थप २५ जना पौडीबाज २० जना प्राथमिक उपचार तालिम दिने	”	”	”	”	जिल्ला प्रशासन र रेडक्रसको प्रतिवेदन	”	”

	प्राप्त ...नपामा सुरक्षित स्थलहरु	केही विधालयमा भूकम्पबाट वच्ने उपाय सम्बन्धि जानकारी भएको मिरा सम्बन्धि तालिम प्राप्त जनशक्ति नरहेको	७५ जना विपद तालिम दिन सक्ने बनाउन सवै विधालयमा विधालयमा भूकम्पबाट वच्ने उपाय सम्बन्धि जानकारी भएको ७५ जनालाई मिरामा तालिम							
प्रतिफल २.२ (Output 2.2) विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यकोलागि खाद् तथा अखाद् सामाग्रीहरुको व्यवस्था भएको हुनेछ	भण्डार गृहको संख्या सुरक्षित स्थानको तथा भवनको संख्या ... जनाको लागि खाद् भण्डारण ... जनाको लागि अखाद् सामाग्रीको भण्डारण .. औषधीको अवस्था	६ वटा भण्डार गृह ०० सुरक्षित भवन २० जनाकोलागि अखाद् वस्तुको भण्डारण	थप ४ स्थानमा भण्डार गृह तयार गर्ने प्रत्येक गाविसमा सुरक्षित भवन तयार गर्ने १०० जनाकोलागि अखाद् वस्तुको भण्डारण गर्ने	”	”	”	”	जिल्ला प्रशासन र रेडक्रस को प्रतिवेदन	”	”
प्रतिफल २.३ (Output 2.3) जिल्लामा पूर्वसूचना प्रणालीको विकास भै प्रकोपको समयमा हुने धनजनको क्षति कम भएको हुनेछ।	पूर्वसूचना प्रणाली जडान भएको खोला, नदी र गाविस पूर्वसूचना प्रणाली व्यवस्थापन समिति	३ स्थानमा पूर्व सूचना प्रणाली जडान र समिति गठन	बाढी प्रभावित प्रत्येक गाविसमा पूर्व सूचना प्रणाली जडान गर्ने	”	”	”	”	जिल्ला प्रशासन कार्यालय को रेकर्ड, रेडक्रस	जिल्ला प्रशास न कार्याल य	”

विपद पश्चात (After Disaster)

नतीजा	सूचक	बेसलाइन	लक्ष (target)					प्रमाण सूचक	जिम्मेवारी	जोखिम अनुमान
			१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	४ वर्ष	५ वर्ष			
			१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	४ वर्ष	५ वर्ष			
परिणाम ३ (Outcome 3) : विपद पश्चात पहिलेकै अवस्थामा वा सो भन्दा राम्रो अवस्थामा ल्याउन जिल्लाको क्षमता अभिवृद्धि भै प्रभावकारी कार्य गरेको हुनेछ	जिल्लाको विपद पश्चात रणनीति पुर्ननिर्माण गरिएका भौतिक संरचना	विपद पश्चात रणनीति पुर्ननिर्माण गरिएका भौतिक संरचना	विपद पश्चात रणनीति तयार गर्ने २५ प्रतिशत संरचना पुर्ननिर्माण गर्ने	”	”			जिल्ला विकास समितिको रेकर्ड	जिल्ला विकास समित	विपद पश्चात पुर्ननिर्माण कार्यको लागि सरकारको सक्रियता बढेको हुनेछ
प्रतिफल ३.१ (Output 3.1): विप्रेका भत्केका संरचनाहरुको पुर्ननिर्माण भई सेवा सुचारु भएको हुनेछ ।	पुर्ननिर्माण गरिएका विधालय संख्या पुर्ननिर्माण गरिएका धाराहरु पुर्ननिर्माण गरिएका खानेपानी ट्यांकी पुर्ननिर्माण गरिएका बिजुली संरचना पुर्ननिर्माण गरिएका सिंचाई कुलो पुर्ननिर्माण गरिएका बाटोको लम्वाई	गरिएका विधालय संख्या गरिएका धाराहरु गरिएका खानेपानी ट्यांकी गरिएका बिजुली संरचना गरिएका सिंचाई कुलो गरिएका बाटोको लम्वाई	२५ प्रतिशत भौतिक संरचनाहरु पुर्ननिर्माण गर्ने					जिल्ला प्राविधिक कार्यालय		

प्रतिफल ३.२ (Output 3.2) प्रकोप प्रभावितहरुको जिविकोपार्जनका वैकल्पिक उपाय सुचारु भएको हुनेछ ।	जिविकोपार्जनकोलागि तालिम प्राप्त घरधुरी पुर्नस्थापना गरिएको घरधुरी कृण लिने घरधुरी	जिविकोपार्जनकोलागि तालिम प्राप्त घरधुरी पुर्नस्थापना गरिएको घरधुरी कृण लिने घरधुरी	२५ प्रतिशतलाई जिविकोपार्जन तालिम २५ प्रतिशत घरधुरी पुर्नस्थापना २५ प्रतिशत घरधुरीलाई कृण प्रवाह गर्ने	” ” ”	” ” ”	” ” ”	” ” ”	घरेलु विकास कार्यालय , कृषी र वैकको रेकर्ड	घरेलु विकास कार्यालय	
प्रतिफल ३.३ (Output 3.3) विपद पश्चात आवश्यकता पहिचान गर्न सक्ने दक्ष जनशक्तिको विकास भएको हुनेछ	Post Disaster Need Assessment (PDNA) गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति मनोसामाजिक परामर्शदाता	PDNA तालिम प्राप्त नभएको ७५ ले मनोसामाजिक परामर्श लिएको	५ जना लाई (PDNA) तालिम दिने १५ जना लाई मनोसामाजिक परामर्श तालिम					जिल्ला प्राविधिक र महिला विकासक ो रेकर्ड	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय महिला विकास	

४३	कुस्कोट								१		
४४	लयांटी		१								
४५	लुंग्रा									१	
४६	मालतीकोट					१					
४७	मंगलसेन	१									
४८	मार्कु					१					
४९	मष्टवण्डाली	१									
५०	माष्टमाण्डौ		१								
५१	नाडा					१					
५२	नन्देगढा	१									
५३	नवठाना		१								
५४	बलिगांड					१					
५५	पातालकोट					१					
५६	पायल		१								
५७	पुल्लेतोला	१									
५८	रहफ				१						
५९	रामारोसन					१					
६०	रानीवन		१								
६१	रिडीकोट					१					
६२	ऋषिदह									१	
६३	सान्तडा							१			
६४	सेरा	१									
६५	सिद्धेश्वर		१								
६६	सिंडडी					१					
६७	सोकट					१					
६८	सुतार							१			
६९	ठांटी	१									
७०	तिमिलसैन					१					
७१	तोली					१					
७२	तोषी	१									
७३	तुर्माखांद					१					
७४	बलांता		१								
७५	वारला	१									
	जम्मा	२०	१७	१	६	१३	३	५	८	१	१

५२	नन्देगढा								
५३	नवठाना		२७०	१८९०	३		१	१	
५४	बलिगाँउ		१५०		५००				
५५	पातालकोट		६१		३००			१	
५६	पायल		१०००	७२००	४००	१	१		
५७	पुल्लेतोला		३००		५००	२		६	२
५८	रहफ								
५९	रामारोसन		११००	७०००	७००	४			
६०	रानीवन		५६२	२९००		१	१		
६१	रिडीकोट		३०		२५०				
६२	ऋषिदह		५७७	३९४९	८००	१			
६३	सान्ताडा		२२५	१३००	३५०	६		१७	७
६४	सेरा		२००	५००		६			
६५	सिद्धेश्वर								
६६	सिंउडी		६२०		१०५०	६			
६७	सोकट								
६८	सुतार		१५०	७५०	२०००	१		१५	१
६९	ठांटी		४३०	२९२५	३५०	२		६	
७०	तिमिलसैन				४०	२	१	१	१
७१	तोली								
७२	तोपी		४७	३००	८९०				
७३	तुर्माखाँद								
७४	बलांता		७१४		५००				
७५	वारला								
	जम्मा		१७४७६	८९५१२	३५२४३	६७	१५	१३२	४८

नोट : यसैगरी बाढी, माहामारी, आगलागी आदिको जोखिम अनुमान गरिएको थियो ।

अनुसूची ४ : स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच

नगरपालिका तथा गाउँ विकास समिति वा समुदायमा भएको क्षमता पत्ता लगाउन निम्नअनुसार फारम प्रयोग गर्नुपर्छ । यो फारममा नगरपालिका र गाउँ विकास समितिहरूमा उपलब्ध रहेका स्रोतहरूको सूचीकरण गरी जिल्लाको समग्र क्षमताको सूची तयार गर्नु पर्नेछ :

विवरण	भण्डारण स्थान	मौज्दात रहेको कार्यालय वा निकाय	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
भवन	९२				
स्वास्थ्य केन्द्र/अस्पताल	६७				
भण्डारगृह	६				
पुल	८८				
सडक	२५				
बाँध	६				
विद्यालय भवन	८३७				
मदरसा	८				
सुरक्षित आवास तथा स्थान	३९				
सामुदायिक चर्पी	७७				
सञ्चारका साधन	०				
यातायतका साधन	०				

पूर्वसूचना प्रणाली	०				
लाइफ ज्याकेट	७५				
डुङ्गा	२२				
उद्धारका लागि आवश्यक अन्य सामग्री	०				
मानव संसधन (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
आधारभूत खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त जनशक्ति	१०२				
जिल्ला विपद् प्रतिकार्यसम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	३४				
तालिम प्राप्त पौडीबाज	४४२				
स्वास्थ्य कर्मी	३५५				
तालिम प्राप्त स्वयंसेवक	८९				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	७१७				
तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक	१८८				
शिक्षक	२२३४				
कर्मचारी	१२०५				
स्वयंसेवक	०				
सिकर्मी	१०४७				
डकर्मी	१४१५				
सामाजिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
सामुदायिक भवन	०				
पाटी पौवा	९९				
सर्वाजनिक धारा	१६४७				
मठ मन्दिर	८१९				
आर्थिक स्रोत सामाजिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्ने)					
व्यापार व्यवसाय	१०७६				
उद्योग कलकारखाना	४१				
नोकरी	१४०६				
बचत समूह	११४४				
विपद् व्यवस्थापन कोष	५				
ब्याङ्क तथा वित्तीय संस्था	४३				
प्राकृतिक स्रोत सामाजिक स्रोत (तल नपरेका स्रोत तथा क्षमता थप्न सकिनेछ)					
खेतीयोग्य भूमि	५१०७५				
अन्य (उल्लेख गर्नु पर्नेछ)	०				
निजी ताल तलैया	१				
प्राकृतिक धारा वा मूल	१३४६				
कुवा	३२१				
नदीनाला	२२६				
ताल तथा पोखरी	१४५				
सिँचाइको साधन र स्रोत	२७				
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	४०२४२				
खेती गरिने मुख्य बाली	लगाउने समय	बाली थन्क्याउने समय	उत्पादन (मे. टन)	प्रयोग गरिने मल	बिउको उपलब्धता
धान					
मकै					
गहुँ					

अनुसूची ५ : दोश्रो र तेश्रो प्रकोप प्राथमिकिकरण

प्रकोप प्राथमिकिकरण २				
१	पहिरो	२५	बाबला, वैजनाथ, बस्ती, भैरवस्थान, चाल्सा, घोडासैन, हुंगाचाल्ना, दुनी, जाल्पादेवी, जनालीवण्डाली, कालिका, कुइका, लयाटी, मण्टामाण्डौ, नाडा, नवाठाना, पातालकोट, पायल, रहफ, रानीवन, शान्तडा, सिद्धेश्वर, तोली, तुर्माखाद, वलाता,	
२	बाढी	१६	बयाला, विनायक, चाफामाण्डौ, धकारी, धमाली, गजरा, हात्तिकोट, हिच्मा, जुपु, कालेकाडा, मंगलसेन, वलीगाउ, पुल्लेतोला, रिढिकोट, तोषी, बारला	
३	खडेरी	७	वरदादेवी, भागेश्वर, मुली, चण्डीका, दर्ना, कुस्कोट, नन्देगडा	
४	हावाहुरी	६	भाटाकाटिया, विरपथ, बुढाकोट, मार्कु, मष्टवण्डाली, लिमल्सैन	
५	महामारी	५	बान्नातोली, कालागाउ, षोडसादेवी, कुन्तिवण्डाली, सुतार	
६	जनावर आतंक	५	बाटुलासैन, देवीस्थान, जनालीकोट, कालिकास्थान, सेरा	
७	बालीमा लाग्ने रोग	५	धुधुरकोट, लुंग्रा, सिउडी, सोकट ठाटी	

प्रकोप प्राथमिकिकरण ३				
१	पहिरो	१६	बान्नातोली, भाटाकाटिया, बुढाकोट, दर्ना, देविस्थान, ढकारी, जनालीकोट, जुपु, कालिकास्थान, खप्तड, कुस्कोट, वलीगाउ, रिढिकोट, सिउडी, सोकट, तिमल्सैन ।	
२	खडेरी	१४	वैजनाथ, भैरवस्थान, घोडासैन, धुधुरकोट, गाजरा, जनालीवण्डाली, लयाटी, लुंग्रा, मंगलसेन, मण्टवण्डाली, नवाठाना, पातालकोट, सुतार, वारला ।	
३	महामारी	१०	वस्ती, वयला, विनायक, चण्डीका, धमाली, कालेकाडा, मलातीकोट, मष्टामाण्डौ, सिद्धेश्वर, तोषी ।	

४	बाढी	९	भागेश्वर, विरपथ, चाल्सा, हुंगाचाल्सा, दुनी, कालिका, नाडा, तोली, तुर्माखाद ।	
५	जनावर आतंक	९	बाब्ला, बरदादेवी, मुली, विन्देवासीनी, चाफामाण्डौ, हात्तिकोट, मार्कु, सान्तडा, ठाटी ।	
६	आगलागि	७	बाटुलासैन, ढाकु, हिच्मा, जाल्यादेवी, कुन्तवण्डाली, पायल, रहफ ।	
७	हावाहुरी	७	कालागाड, कुइका, पुल्लेतोला, रामारोशन, रानीवन, सेरा, वलाता ।	

